

SAN LUCAS

Asajajë Caquë Toyaye

1 ¹⁻²Iti du'ru huëose'e ñasicohua'ipi de'o coca quëajëna, asajë jai paï toyahuë, mai quë'ro yo'ose'ere. ³Jaje pa'lina, yë'ëje asare paquë iti yo'ose'eje pa'ye du'ru huëose'ere papi toyayë, më'lëna, Teofilo, yë'ë cajei. ⁴Më'lëpi më'lëre ye'yase'ere tiñarepa asa ti'laja'quë caquë.

Huiñäe Quëase'e Juan Coase'ere

⁵Herodes Judea paï ejäe pa'i maca, te'l Maija'quë huë'e ñacaiquë Zácarías hue'equë paji'i, Abías tsécapë aquépi. I paco Elisabet hue'ecopi, Maija'quë huë'e ñacaiquë Aarón tsécapë aco pacol'ë. ⁶Cayahua'i de'oye nuñerепа pa'icohua'i paë'ë, Maija'quë ña huë'ña pa'iohua'ipi i cuañese'e cui'né i case'ere de'oye sehuocohua'i paë'ë. Jaje pa'icohua'ini yecohua'ije co'aye pa'iyë caye ti peocohua'irepa paë'ë. ⁷Jaje pa'iquëta'are mamajére peocohua'i paë'ë. Elisabetpi mamajére pama'co pacol'ë, carao. Cui'né jaje pa'iohua'ipi si'a jupë aiohua'i maña paë'ë.

⁸Te'e mu'se Zácarías ja're Maija'quë huë'e ñacaicohua'i pa'icohua'ipi yequë yo'o tējina jare jajese'e si'a iohua'i tsécapë yo'oye paji'i, Maija'quë pa'i hue'ñana. ⁹Jaje pa'iohua'ija'a nepi ma'ñare éojë yo'oye pa'iquë'ni cajë neñajëna, Zácaríasna tomeipi, iti yo'oye. Tomeina, Maija'quë huë'lena cacapi. ¹⁰Cacani huëo sëñere éoquëna, hue'seja'a jai paï Maija'quëre sejë paë'ë. ¹¹Ja maca Éjaë jo'yaëpi huiñäepi Zácarías huëo sëñe éo saihuë éja te'tena ñai nécapi. ¹²Nécaquëna, Zácaríaspi ñani me neja'quë a'ni caquë quëquë hueséquëna. ¹³Éjaë jo'yaëpi capi, ite:

"Zácarías ca'rrama'lë pa'ljë'ë. Maija'quëpi më'lë señe asapi. Jaje pa'lina, më'lë paco Elisabetpi tsihua'lëre pasio. Pacona, më'lëpi i mami hue'yojë'ë, Juanre. ¹⁴Më'lë ite sihuaja'quë a'lë, cui'né yecohua'ije jai paï ite coasi maca sihuaja'cohua'l a'lë. ¹⁵Më'lë mamaquë cato de'oyerepa yo'quë pa'lja'quë api, Maija'quë jo'yaëpi. Jaje pa'ipi ja yë'ta'a ite coama'në Maija'quë joyopi ini pa'lja'quë api. Pa'lina, cuepe éaye neñe cono ucuma'quë pasipi. ¹⁶Jaëpi jai paï Israel pâire cui'naohua'ipi iohuáli mai Éjaë Diusuna co'ye asa coñe necasipi. ¹⁷Maija'quë ñacaina, iquë Juan de'oye yo'quë pa'lja'quë api, mai Éjaë paï deojajë. Jaje pa'ipi, tsoe hue'ña Maija'quë jéjo daoquë

Elías yo'oquë pa'isi tuture hue'equë pasipi. Jäépi pëca ja'quëohua'i ja're mamajë de'oye pa'iyе necasipi. Jaje sehuoma'cohua'ire pónaja'quë api, Ëjaëre de'oye asaja'cohua'ire, mai Ëjaë pái deojaxé."

¹⁸Zacaríaspi Maija'quë huiñäe seji'lí, ñeje:

“¿Yé'ëje ai maca pa'ina, cui'ne yë'ë pacoje aio maca pa'ito me yë'ë nuñere pa'ë caquë asaye'ni?”

¹⁹Caquëna, Maija'quë huiñäe ñte sehuouña:

“Yë'ë Gabriel a'lë, Maija'quëre necai pa'iquë. Jaje pa'ina, yë'ëre ipi jéjo daouna, iye huajë coca quëasí'lí, më'ëre caquë daë'ë. ²⁰Jaje pa'iquëta'are yure më'ë yë'ë nuñerepa quëayere asama'ë pa'isi do'ire cama'quë de'oní cama'ë pa'ija'quë a'lë, më'ë mamaquëre coa macaja'a iye case'e tì'a ja'ñe a'lë, iti mu'se tì'aëna.”

²¹Jaje yo'oquë Maija'quë huë'e ëo huëñana cacasiqüëpi tsoe nëina, yecohua'i hue'se pa'icohua'i iquere yo'oquë Zacarías etama'quëpi nëi pa'ini cajé utehuë. ²²Utejëna, jaropi Zacarías etani jaohua'ire cama'ë paji'lí. Jaje cama'ëna, ñani cani ñañeje pa'ye Maija'quëre se hue'ñana cacani ñapi, cuasahuë. Jaje pa'ipi coa jëtë q'uñese'epi capi, cama'quë pónëse'e sëte.

²³Zacarías Maija'quë huë'e cocai mu'seña carajaisi maca, saji'lí, i huë'ena. ²⁴Já jeteyo'je i paco Elisabet tsí etapë de'o. De'oní cinco ñañëohua'ire jo huë'epi yequë hue'ña saima'o ai cuasaco pacol'ë, ñeje: ²⁵Ëjaëpi yure yë'ëre jaje ñacai yo'opi, paipi tsí pama'coa cajé cue'cuema'pë pa'ijajë caquë.

Huiñäe Quëase'e Jesús Coase'e

²⁶Seis ñañëohua'i pa'i maca Maija'quëpi i huiñäe Gabrielre Galilea yejana Nazaret hue'e daripéna jéjo saopi. ²⁷Nomi tsio María hue'ecopi ñañëohua'ire yo'oma'core do'i ñaja'quëni caquë. Jao cato José hue'equëna, huejaja'coa. Ca nëosicopi paco'ë, ejae David tsécapë aquëna. ²⁸Maija'quë jéjo daoquëpi jo pa'i hue'ñana cacani capi:

“Pëpayë, më'ëre. Sihuajë'ë. Mai Ëjaëpi më'ë ja're pa'iji. Diusupi si'a nomiohual'i sihuaye jerepa isipi, më'ëre.”

²⁹Jaje caquëna, iopi Maija'quë jéjo daoquëre ñani quëquëo i cocare asaco cui'ne ja maca co'ye seco'ë: “¿Me yo'oquë jaje pëpaquë'ni?” ³⁰Jaje cacona, Maija'quë huiñäe pi capi, iote:

“María cal'rama'o pal'ijë'ë, Maija'quë më'ëre sihuaquë api. ³¹Yurepi pái quë'io de'oní më'ë tsihual'ire paja'coal'ë. Paco i mami hue'yojë'ë, Jesure. ³²Jäé cato jerepa pa'i pal'ija'quë api, jaje pa'ipi Maija'quërepa mamaquë paipi hue'yoquëni. Jaje pa'ina, Maija'quëpi pái ejae David ñu'lí saihuëre isija'quë api, pái ejaeëre de'huani. ³³Israel paire ti cuañequërepa pal'ija'quëpi, i cuañeñe cato carajaiñe peoja'coa.”

³⁴Já maca Maríapi Maija'quë huiñäe seco'ë:

“¿Me iye jaje yo'o ja'ñe a'ní, yë'ë ñañëohua'i ja're coni pa'ima'core?”

³⁵Cacona, Maija'quë huiñäe pi sehuouña:

“Maija'quë joyopi më'ëna necaina, cui'ne Maija'quërepa tutupi më'ëna sirio tsiocaiyeje tsio daija'coa. Já do'ire më'ë mamaquëre Maija'quë mamaquë

hue'yoja'cohua'i a'lë. ³⁶Jaje cui'ne më'lë cajeo tsëcapë aco Elisabetje tsihua'ëre pajal'coa, aio macata'a. Tsi pama'coa pa'i cajë pa'isicota'a seis ñañéohua'ire pa'i quë'io pa'lico, yure. ³⁷Maija'quëre cato neñese'e pa'iji. Peoji, i ja'ruijaiñe."

³⁸Ja maca Maríapi cao:

"Yë'lë cato Ëjaë jo'yao maca'ë. Maija'quëpi më'lë case'eje yo'oja'quë yë'lëre sihuayë."

Jaje Maija'quë huiñaë iyese'e quëani saji'i.

Maríapi Do'i Saiye Elisabet Quë'rона

³⁹Ja mu'seña María esa saco'ë, Judea cuti quë'rore pa'i daripë pa'i hué'ñana. ⁴⁰Sani Zacarías cui'ne Elisabet pa'l hué'ena cacani pëpao.

⁴¹Pëpacona, Elisabetpi io pëpaye asa maca tsihua'ë étapë pa'iquëpi ti'topi Maija'quë joyopi ioni pa'ina, pacolë, Elisabetpi. ⁴²Jaje pa'iopi tutu cao:

"Maija'quëpi më'lëre yequë nomiohualire sihuaye necaiye jerepa de'oye necaji*i*. Cui'ne më'lë mamaquë ai de'equerépa pa'ija'quë api. ⁴³¿Ique o'ni, yë'lë jaje yë'lë Ëjaë pëca ja'copi do'i dani ña ja'lñe? ⁴⁴Më'lë yë'lëre pëpacona, asa maca tsihualë yë'lë étapëpi sihuaquë teapi. ⁴⁵Ai sihuayë, më'lë case'ere care pají caco asa do'ire."

⁴⁶Ja maca María cao:

Yë'lë ai sihuayë, Maija'quëre.

⁴⁷Cui'ne yë'lë joyopi sihuayë, Maija'quë yë'lëre huasoquëna.

⁴⁸Maija'quëpi i jo'yao ai cuasaye peocore de'oye cuasapi.

Yureta'a jaje yo'oquëna, si'a paipi ai sihuaco si'anë caja'cohua'i a'lë.

⁴⁹Maija'quë ai jerepa tutu quë'ipi yë'lëna de'oye necaë'lë.

Yë'lë Ëjaë i mami cato ai de'oyerepa.

⁵⁰Si'anë oiquë api, ite ca'racohua'ire.

⁵¹Tutu quë'i co'amaña yo'oquë nepi, i jëñapi.

Jerepa pa'iohua'i a'lë cuasa joñoa hue'ecohua'ini meñe quëconi huahue huesopi.

⁵²Najë'lë, i yo'ose'ere: Ëjaohua'i pa'isicohua'ini meñe peocohua'ire nequë Cui'ne iti jerepa pa'iohua'i a'lë cuasama'cohua'ini ñese mëose'ere.

⁵³Ao ëa ju'icohua'i pa'isicohua'ini de'oye ao timëpi.

Cui'ne jaiye co'amaña pasicohua'ini coa peo jëña ne saopi.

⁵⁴De'hue cocají'i, Israel páire.

I jo'yare huañéyema'ë ojí'i.

⁵⁵Abrahamre ca nëose'ere de'oyerepa yo'opi, mai aiohua'ire.

Cui'ne jaje Abraham tsëcapë Israel páire de'oye yo'oja'quë api, si'anë jajese'e.

⁵⁶Ca tëjini pëpao, Elisabet hué'ena, toaso ñañéohua'ire. Pëasicopi pani tëjini jeteyo'je io hué'ena co'io.

Juan Ti Doquë Coase'e

⁵⁷Ja jeteyo'je Elisabet tsihua'ëre coa mu'seña ti'aëna, mamaquëre pao.

⁵⁸Io cajeohua'i cui'ne do'icohua'i ja'ye pa'icohua'i sani pëpahuë, iote,

Maija'quë de'oye yo'ose'ere asani sihuajë. ⁵⁹Ocho mu'seña pa'i maca sahuë, cuiри cä'nihuë tēañu'u cajë Israel pai deojajë cajë, cui'ne pëca ja'quë Zacarías mamire séoñu'u cajë yo'ohuë. ⁶⁰Jaje cajëna, pëca ja'copi cao:

“Päni, i cato Juan hue'eye pa'iji.”

⁶¹Jaje cacona, iote cahuë:

“¿Me yo'oquë jaje hue'equëni, më'ë pairepa ja mamire hue'ecohua'i peoyë. Jaje pa'i mami hue'ecohua'i peoto?”

⁶²Jä maca tsihual'ë pëca ja'quëre moñopi iñojë sei'lë:

“¿Ique mamire hue'yoje yéquëni?” ⁶³Sejëna, pëca ja'quëpi soquë totore dajë'ë caquëna, isirena, iona toyapi: “I mami cato Juanpi.” Jaje toyäena, si'a hua'i ai cuasajë ñahuë. ⁶⁴Jä macapi Zacarfásje cui'naëpi coca caquë de'oni Maija'quëre sihuaquë ca huëopi. ⁶⁵Jaje iye yo'ose'ere ñani i quëno maca pa'icohua'i ai cuasahuë. Cui'ne iye yo'ose'ere si'a Judea ai cuti pa'icohua'ire quëajëna, asahuë. ⁶⁶Sí'ahua'l iti quëaye asacohua'l itire cuasahuëni asa'ñe neña, senirojaë'lë:

“¿Me yo'oquërepa ai de'oja'quë a'ni, jaë tsihual'ë?”

Maipi ñahuë, Maija'quëre papi ite ñacaise'e.

Zacarías Jujuse'e

⁶⁷Zacarías Maija'quë joyo tñmésiquëpi Maija'quë isi yë'opi capi:

⁶⁸Sihuáñu'u, mai Ëjaëre Israel pai Diusure.

Jaë cato maina dani huasopi.

⁶⁹Maina Maija'quëpi isipi tutu quë'ire, paire huasoquëre.

Jaë cato i jo'yaë David tsécapë aquëpi.

⁷⁰Maija'quëpi ñeje ca nëoal'ji'i, i case'ere quëacaicohua'i tsoe hue'ña acohua'i ja're:

⁷¹Maire huasosi'i, si'aohua'i maire coejë sañope yo'ojëna, pa'icohua'ire.

⁷²Mai aipëre teaye ñaquë

I ca nëose'e huqñëñema'ë de'oye necaji'i.

⁷³⁻⁷⁵Yë'ëna isisicohua'ipi nuñe pa'icohua'ipi ca'rama'pë

Yë'ëre necaicohua'i ti pa'ija'cohua'i a'ë caquë

Mësarute sañope yo'oyere huasosi'i ca nëopi, mai ai ñecuë Abrahamre.

⁷⁶Maija'quërepa quëacaiquë hue'yoja'cohua'i a'ë, pa'ipi,

Më'ëpi mai Ëjaë saija'a ma'are nui ma'arepa sani ne de'huaja'quëni.

⁷⁷I paire de'hue iohua'i co'aye yo'o do'ire sái de'huacaiye pa'iji, quëaja'quë a'ë, më'ëpi.

Ja do'ipi huasosicohua'i pa'ija'cohua'i a'ë.

⁷⁸Maija'quë oi cui'ne teaye ña do'ipi,

Esë ñata maca mëi miañeje pa'ye maire huasoquë ma'tëmopi daija'quë api, maire miaja'quë.

⁷⁹Huesëcohua'ire juni tëjicohua'ire miacai

Cui'ne de'oye i maire huasoye asajajë caquë pa'iyere ye'yaja'quë api.

⁸⁰Juan ai de'opi. Cui'ne i joyoje ai de'opi. Ai de'oquëpi pai peo hue'ña cuéne yejare paji'i, Israel paire quëa huëo macaja'a.

Jesús Coase'e
(Mt. 1.18-25)

2 ¹Já mu'seña pai éjaë César Augustopí si'a yeja pa'icohua'ire cuecueye pa'iji caquë cuañepi. ²Iye du'rú macarepa paire cuecueye cato yo'ohue, Cirenio Siria cuañequë pa'i maca. ³Jaje pa'ina, si'ahua'l saiye paji'i, pai ñape iohua'l daripëre pana jarona cuecue cuañoja'cohua'ipi.

⁴José cato David tsécapé aquë paji'i. Já do'ire Galilea yeja daripë Nazaretpi sani Judea yeja daripë Belénna saji'i, Davidre coa sitona. ⁵Toya cuañoja'quëpi Belénna saji'i, María i huejaja'coa ca nëosicopi coañe t'il'a huesésico ja're. ⁶Jaje sani Belénre pa'ijéna, María coañe t'il'aena, ⁷jarona pao, io du'rú mamaquëre. Pani caña catipépi tñanani huequë ai de'huana oao, paí péa hue'ña peo do'ire.

Huiñaépi Yëi Ñamare Ñacohua'ire Quëaye

⁸Belén quëno macare yëi ñamare ñacohua'ipi ñamique tsiore iohua'ini ñajé paë'ë. ⁹Pa'ijéna, cuasama'tore papi Éjaë huiñaë ñai nëcaquëna, Maija'quë miañepi iohua'ire mia huesoquëna, ai quëquë hueséhuë. ¹⁰Jaje ña quëquëjéna, Maija'quë huiñaépi capi:

“Ca'rama'pë pa'ijé'ë, mësarute huajë coca quëasi'quë daiyë, mësaru si'ahua'i asani ai sihua ja'ñere. ¹¹Yure David daripëna tsitu'ure coao, mësarute huasoja'quëpi. Jaë cato Cristo Éjaëre papi. ¹²Mësaru ñani i api cuasa ja'ñere caña catipépi tñanani huequë ai de'huana oasiquëpi uina til'aja'cohua'i a'ë.”

¹³Te'i Maija'quë jo'yaë huiñaë ñai macapi yecohua'i ma'tëmo acohua'ije ñaihuë. Ñeje cajé Maija'quëre sihuajë:

¹⁴Sihuajë de'oyerepa cañu'u, Maija'quëre ma'tëmo aquëre,
De'oye pa'iyere pa'ijé'ë, ipi sihuaquëna pa'icohua'ipi.

¹⁵Maija'quë jéjo daosicohua'i ma'tëmona co'isi maca yëi ñamare ñacohua'ipi iohua'ijal'a sa'ñe ca huëohuë.

“Jaje pa'ito esa Belénna sani ñañu'u, éjaë maire quëase'ere.”

¹⁶Sani t'il'ahuë, Maríare, Josére cui'ne tsihua'ëpi huequë aqocona oasiquëpi uina. ¹⁷Jaje ite ñani Maija'quë jo'yaë iohua'ire quëase'ere quëareña. ¹⁸Quëajéna, asacohua'ipi ai cuasareña. ¹⁹Jaje yecohua'i yo'ojéta'are María cato io joyona de'huao, si'aye iye, ti yo'ose'ere cuasaco. ²⁰Yëi ñamare ñacohua'i si'aye iohua'ire case'eje paye pa'ina, ñani Maija'quëna sihuajë jéjéjë co'ihuë.

Maija'quëna Jesure Isiye

²¹Ocho mu'seña pa'i maca tsihua'ë ca'ní maña tëajë cui'ne i mamije hue'yohue, Jesús, huiñaë Maríare ja peoco pa'i maca quëase'ere.

²²Tsitu'ure pasi jeteyo'je si'sire tsoa to mu'seña ti'aëna, Jerusalén daripéna saijé tsitu'ureje sahuë, Maija'quëna iñiñu'u cajé, Moisés cuañese'epi jaje caye sëte. ²³Jaje yo'ohuë, éjaë cuañese'epi ñeje toyase'e pa'i do'ire: "Si'a émë tsj du'ru coacohua'i Maija'quëna isisicohua'i pa'ija'cohua'i a'ë." ²⁴Éjaë cuañeñepi caji: "Caya pi'are panita'a caya su'tere isijé'ë." Jä yo'oyere cajé saë'ë.

²⁵Jä mu'seña Jerusalén pa'iquépi Simeón hue'equépi pají'i. Nuiñerepa pa'iquépi Maija'quëre sei pa'iquépi, Israel paire huasoyere utequë pají'i. Jaje pa'ina, Maija'quë joyopi Simeón ja're pa'i ²⁶quëapi, më'ë ju'liné paja'quë a'ë, éjaë jéjo daoquë Cristore ñama'lë pani. ²⁷Maija'quë joyopi quëaquëna, Maija'quëre se huë'ena sani pa'ina, Jesús pëca ja'quëohua'i tsihua'ëre cuañese'e cayeje neñu'u cajé Maija'quëre se huë'ena dahuë. ²⁸Dajëna, Simeónpi tsihua'ëre coani Maija'quëna sihuaquë capi:

²⁹Éjaë, yë'ë yureta'a sihuaquë ju'liné pa'iji.

Më'ë ca néose'ere ñasiquépi.

³⁰Yë'ë ñaco capi huasoquëre ñahuë,

³¹Si'a pái ña huë'ñana më'ë necaisiquëre.

³²Jäë api, Israel peocohua'ire miacaijal'quë

Cui'ne i do'ire yecohua'ipi Israel pái ai de'ocohua'i a'ë, caja'cohua'i a'ë.

³³Simeón tsihua'ëre ñaquë cayere ai cuasareña, pëca ja'quëohua'i. ³⁴Jä maca Simeón Maija'quépi de'oye ñacaijal'quë icohua'ire caquë Maija'quëre sejí'i. Seni téjini Maríare capi, Jesús pëca ja'core:

"Asajé'ë. Iquë tsihua'ë jai paire Israel paire ne tañojaquë api. Cui'ne jai paire Israel paire Maija'quëre tuiye huëquoquë yo'oja'quë api. Jaje pa'ina, jai pái ite sañope caja'cohua'i a'ë. ³⁵Cui'ne, iquë do'ire jai pái pái ñape iohua'i joñoa cuasaye ñañe pa'ija'coa. Jaje pa'iquëta'are më'ëreta'a si'aye iye yo'oyete cuasani hua'tipi më joyoja'a tota etojaiñeje pa'ye pa'ija'coa, oi do'ire."

³⁶Cui'ne jarote te'o nomio yequë mu'se pa'i ja'ñere asaco quëaco. Ana hue'eco, Fanuel mamaco pacol'ë. Aser tsécapé aco, aio maca pacol'ë. Nomi tsíopi huejani siete qmetéca ejére pani hua'jesicopi pacol'ë. ³⁷Yure cato hua'jeopi ochenta y cuatro qmetéca pacol'ë. Maija'quëre se huë'epi etama'copi ñamiña cui'ne mu'seña Maija'quëre sihuaco aqaima'o seo pacol'ë. ³⁸Jao Anapi iti jaje yo'ojé ca maca dani Maija'quëre du'ru se de'oji caco pëpa tqni Jerusalén paire huaso ja'ñere utecohua'ini quëao, tsihua'ë Jesús yo'o ja'ñe ayere.

Nazaretna Co'kiye

³⁹Jä maca si'aye éjaë cuañese'e yo'o téjini co'ihuë, Galileana iohua'i pa'i daripé Nazaretna. ⁴⁰Tsihua'ë i ai de'oyeje ai tutu quë'i cui'ne ai ta'ñe pa'i de'opi, Maija'quépi ite de'oyerepa ñacaina.

Jesús Maija'quë Huë'ere Pa'iye

⁴¹ I pëca ja'quëohua'i coa si'a qmetëcaña Jerusalénna saë'ë, Israel pa'i Egíptopi etasi mu'sere cuasajë ts'i'siyena. ⁴² Jesús doce qmetëca tì'ani pa'i maca si'ahua'i Jerusalénna ja fiesta yo'oyena ts'i'siñu'u cajë saë'ë, noni ja je yo'oje pa'icohua'i sëte. ⁴³ Ja fiesta carajaquëna, co'i maca tsihual'ë Jesús Jerusalénna pëapi, pëca ja'co cui'ne José huesëjëna. ⁴⁴ Te'e mu'serepa ma'aja'a Jesuje daiji jai pa'i coni cuasajë saë'ë. Saijëta'a do'ijë quë'ro cui'ne iohua'i ñacohua'i quë'ro co'ejëna, peopi. ⁴⁵ Peoquëna, ñani ja maca yureta'a co'ihuë, Jerusalénna co'ënu'u cajë.

⁴⁶ Toaso mu'seña pa'i maca tì'ahuë, Maija'quë huë'ere pa'ina, cuaññese'e ye'yacohua'i ja're coni ja'rusiñuepi ñu'i iohua'i cayere asaquë cui'ne iohua'ireje sañope sei yo'quëna. ⁴⁷ Si'a pa'icohua'i Jesús si'aye ta'ñe asaquëpi sañope de'oyerepa sehuoyere asajë quëquëhuë. Merepa ai asaquë'ni, jaë cajë ai cuasareña. ⁴⁸ Pëca ja'quëohua'ipi ite tì'ajë ai cuasajëna, pëca ja'copi cao:

“Tsihua'ë, më'eni më ja'quë cui'ne yë'ë co'a ju'ijë co'eroja'ñë. ¿Me nesi'quë jaje yëquëre, huesë éaye yo'ou'ni?”

⁴⁹ Jaje cacona, Jesupi iote capi:

“¿Me yo'oje yë'ëre co'eye'ni? Huesëma'pë yë'ë cato ja'quë co'amañare yo'oja'quë a'ë.”

⁵⁰ Jaje caquëna, iohua'ipi cuasaguë cayere asa tì'ama'pë paë'ë.

⁵¹ Ja maca iohua'i ja're coni colipi, Nazaretña. Si'anë de'oye sehuoquë paji'i, pëca ja'quëohua'ire. Pëca ja'copi iyere si'aye io joyona de'huao.

⁵² Jaje yo'oquë Jesús ai de'opi, i capë cui'ne i cuasayeje. Maija'quëpi cui'ne paipi coni i de'oye pa'iyere ñajë de'oquë api cuasahuë, tayoye peoquëna.

Juan Ti Doquëpi Yéhuoye

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 ¹Tiberio César pa'i ejae paji'i. Ipi quince qmetëca cuañequë pa'i maca Poncio Pilatopi paji'i, Judea cuañequë ejae. Herodespi Galilea cuañequë paji'i. I yo'jei Felipepi Iturea cui'ne Tranconite cuañequë paji'i. Cui'ne Lisaniaspí Abilinia cuañequë paji'i. ²Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ejaohua'i cato Anás cui'ne Caifás paë'ë. Jäohua'i pa'i mu'seña Maija'quëpi Zacarías mamaquë Juanna capi, cuene yejare pa'ina. ³Juan cato Jordán tsiaya quë'roja'a sai si'a hueñia pa'i pa'icohua'ire capi: Ja'në co'aye cuasase'ere jeoni ponéñne pa'iji. Ponéni oco dosicohua'ini Maija'quëpi mësaru co'aye yo'ose'ere sai de'huaja'lquë api. Jaje yéhuopi. ⁴Tsoe ja'rë Maija'quë caye quëacaiquë Isaíaspi toyaquë pa'ise'eje cui'ne japi tì'api, i toyase'e caji:

Cuene yejapi pa'i cui'neje asa cuañoji,
Ne de'huajë'ë, mai Ëjaë ma'are.

Nuñerepa ma'a necaijé'ë, i cu'i huéñna.

⁵ Yo'cohuë pa'ise'ere ne tímë ja'ñne a'ë.

Jai cuti cui'ne a'ri cuti pa'ise'ere nui yejarepa ne ja'ñne a'ë.

Nui ma'aña peose'ere nui ma'aña de'huaye a'ë.

Dea pëa quë'i ma'aña pa'ise'ere nui yeja ne ja'ñne a'ë.

⁶ Ja maca Maija'quë paire huasoye si'a paí ñaja'cohua'i a'ë.

⁷ Ite oco do cuaññoñu'u cajé paipi i quë'rona daicohua'ire Juanpi capi:

“Aña tsécapé acohua'i! ¿Nepi mésarute quëare'ni, Maija'quë pëi nejoquëna, jëa ja'ñere? ⁸ Ponësicohua'i pani, ponësicohua'i yo'oyere yo'oje'ë. Jaje yo'ojeña, ñani dosi'l. Abraham tsécapé a'ë cama'pë pa'ijé'ë. Ja caye ti'a ma'ñe a'ë. Maija'quëpi yëni iye quëna pëaje Abraham tsécapére neñe pa'iji. ⁹ Tsu'upo tsoe ne de'huasicoa, soquë ñëa cueja'core. Si'a soquë ñëa de'oye quëi ma'ñe cato cueni toana ëocoa. Maija'quë tsu'upoje pa'i.”

¹⁰ Ja maca paipi ite seteña:

“Jaje pa'ito iquere neja'cohua'i a'ni?”

¹¹ Sejëna, Juanpi sehuopi:

“Caya ju'i caña paqué pani te'ore i siye pa'iji, ti peoquëna. Aiñe paqué pani peoquë ja're coni aiñe pa'iji, te'e.”

¹² Pa'i do'i curiquë sécohua'ijé oco do cuaññoñu'u cajé daisicohua'ipi pa'ijé Juanre sei'ë:

“Ye'yaquë, iquere yéquë neja'cohua'i a'ni?”

¹³ Sejëna, Juanpi capi:

“Cuañese'e caye pa'ina, jerepa curiquë sema'pë pa'ijé'ë.”

¹⁴ Soldado pa'icohua'ipi ite seteña:

“Cui'ne yéquë, iquere neja'cohua'i a'ni?”

Cajëna, sehuopi:

“Tutu yo'oje sioma'pë pa'ijé'ë, yecohua'i payere. Coa coso do'ire tsioma'pë. Cui'ne mésarute sañere ti'api cuasajé pa'ijé'ë, sihuani.”

¹⁵ Juanni Cristo pa'ima'quë cuasajé paí utehuë. I a'ë caquëna, asañu'u cajé. ¹⁶ Cuasajëna, Juanpi capi:

“Ocopi doyë, mésarute. Ja yë'ta'a yë'ë jeteyo'je daija'quë api, yë'ë jerepa de'oquëpi. I jo'yaë i zapato joyecaiquë yë'ëre têto saisiquë api. Yë'ë jerepa teaye pa'i a'ë. Jaë cato doja'quë api, Maija'quë joyopi cui'ne toapi. ¹⁷ Tsoe pala cajiji, trigo jéoquë iti case'e de'huaquë ja'ose'e huahueja'core. Iti care pase'e i de'hua hue'ñana de'huaquë ja'ose'e toa ti yayama'cona éoja'quë api.”

¹⁸ Neje caquë paire de'o coca yëhuoquë cui'ne jaiye yequeje Juan quëapi. ¹⁹ Cui'ne Herodes paí éjaëpi yo'jei Felipe néjo Herodíasni jioni paquéña. Jaje yo'o ma'ñe a'ë caquë cui'ne i yeque co'aye yo'ose'ena coni yëhuopi, Juan. ²⁰ Jaje quëaquéta'are Herodespi i caye asama'ë. Ja yë'ta'api yeque co'aye yo'o coqué Juanre co'a paire co hue'ñana copi.

Jesure Doye
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Jä yë'ta'a co cuañoma'quëpi Juan oco doquë pa'ina, Jesuje do cuañosiquë pají'i, cui'ne ipi Maija'quëre se maca ma'tëmopi jaca saiona.

22 Maija'quë joyopi su'teje pa'ipí ina näca meni pajíe ñajëna, ja maca yë'ose'e ma'tëmopi jutapi, ñeje:

“Më'ë a'ë, yë'lë mamaquërepa. Më'ëni ai sihuaquë pa'iyë.”

Jesús Ñecuëohua'i
(Mt. 1.1-17)

23 Jesú treinta qometëca paquépi Maija'quë co'amañarepa ne huëopi. Pai caye cato José mamaquë pají'i. 24 José pají'i, Elí mamaquë. Elí pají'i, Matat mamaquë. Matat pají'i, Leví mamaquë. Leví pají'i, Melqui mamaquë. Melqui pají'i, Jana mamaquë. Jana pají'i, José mamaquë. 25 José pají'i, Matatías mamaquë. Matatías pají'i, Amós mamaquë. Amós pají'i, Nahúm mamaquë. Nahúm pají'i, Esli mamaquë. Esli pají'i, Nagai mamaquë. 26 Nagai pají'i, Maat mamaquë. Maat pají'i, Matatías mamaquë. Matatías pají'i, Semei mamaquë. Semei pají'i, José mamaquë. José pají'i, Judá mamaquë. 27 Judá pají'i, Joana mamaquë. Joana pají'i, Resa mamaquë. Resa pají'i, Zorababel mamaquë. Zorababel pají'i, Salatiel mamaquë. Salatiel pají'i, Neri mamaquë. 28 Neri pají'i, Malqui mamaquë. Melqui pají'i, Adi mamaquë. Adi pají'i, Cosam mamaquë. Cosam pají'i, Elmodam mamaquë. Elmodam pají'i, Er mamaquë. 29 Er pají'i, Josué mamaquë. Josué pají'i, Elizer mamaquë. Elizer pají'i, Jorim mamaquë. Jorim pají'i, Matat mamaquë. 30 Matat pají'i, Leví mamaquë. Leví pají'i, Simeón mamaquë. Simeón pají'i, Judá mamaquë. Judá pají'i, José mamaquë. José pají'i, Jonán mamaquë. Jonán pají'i, Eliaquim mamaquë. 31 Eliaquim pají'i, Melea mamaquë. Melea pají'i, Mainán mamaquë. Mainán pají'i, Matata mamaquë. Matata pají'i, Natán mamaquë. 32 Natán pají'i, David mamaquë. David pají'i, Isaí mamaquë. Isaí pají'i, Obed mamaquë. Obed pají'i, Booz mamaquë. Booz pají'i, Salmón mamaquë. Salmón pají'i, Naasón mamaquë. 33 Naasón pají'i, Aminabab mamaquë. Aminabab pají'i, Aram mamaquë. Aram pají'i, Esrom mamaquë. Esrom pají'i, Fares mamaquë. Fares pají'i, Judá mamaquë. 34 Judá pají'i, Jacob mamaquë. Jacob pají'i, Isaac mamaquë. Isaac pají'i, Abraham mamaquë. Abraham pají'i, Taré mamaquë. Taré pají'i, Nacor mamaquë. 35 Nacor pají'i, Serug mamaquë. Serug pají'i, Ragau mamaquë. Ragau pají'i, Peleg mamaquë. Peleg pají'i, Heber mamaquë. Heber pají'i, Sala mamaquë. 36 Sala pají'i, Cainán mamaquë. Cainán pají'i, Arfaxad mamaquë. Arfaxad pají'i, Sem mamaquë. Sem pají'i, Noé mamaquë. Noé pají'i, Lamec mamaquë. 37 Lamec pají'i, Matusalén mamaquë. Matusalén pají'i, Enoc mamaquë. Enoc pají'i, Jared mamaquë. Jared pají'i, Mahalaleel mamaquë. Mahalaleel pají'i, Cainán mamaquë.

38 Cainán paji'i, Enós mamaquë. Enós paji'i, Set mamaquë. Set paji'i, Adán mamaquë, cui'ne Adán paji'i, Diusu mamaquë.

Jesure Neñañe
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 ¹Maija'quë joyo ini pa'ina, Jordán tsiyapi co'iquëna, Maija'quë joyopi sapi, cuñene huesësi yejana. ²Járote cuarenta mu'seña ao ti aimal'ë pa'ina, jeteyo'je ao ëaye nëi maca ³huatipi ite neñasi'i, caquë capi: “Maija'quë mamaquë sëte iye quëna përe cuañejë'ë, pan pë de'ojaço.”

⁴Caquëna, Jesupi ite capi:

“Toyase'e caji, Coa aose'e ai pa'iye peoji, paji. Peoquëna, ai jerepa si'aye Maija'quë ca cocare de'oye seuocaiye pa'iye pa'iji.”

⁵Já jeteyo'je huatipi sapi, ai cutihuëna. Sani iye yeja pa'iyere te'epi esa iñopí si'aye, paje cui'ne ite pa'iyeye. ⁶Iñoni huatipi ite capi:

“Yé'epi mël'ëre si'a iye tutu, cui'ne iye jai yejaña de'o co'amaña isisi'i. Yé'ëna isisie a'ë, si'aye iye. Jaje pa'ina, yé'ë yéyeje isiye pa'iji, yé'ë isiye yéquëna. ⁷Më'ëpi do're ja'rungi yé'ëni sequë pa'ito mël'ë tse₂ pasipi.”

⁸Jesupi ite seuopí:

“Yé'ë quëna maca pa'ima'ë pa'ijë'ë, Satanás. Saijë'ë. Toyase'e caji: Sejë'ë, më Éjaë Diusuni cui'ne ise'ere necaijë'ë.”

⁹Já jeteyo'je huatipi Jerusalén daripëna sani Maija'quë huë'e jetena mëani capi:

“Maija'quë mamaquërepá pani tito sa tomejë'ë, iye macapi yejana.

¹⁰Toyase'e caji:

Maija'quëpi i huiñaohua'ire cuañeina, më'ëre ñacajia'cohua'ire.

¹¹Më'ëpi tomequëna, iohua'i jëñapi tseaja'cohua'i a'ë,

Quëna pëana më nëcañoa a'si nema'quëni cajë.”

¹²Caquëna, Jesupi ite seuopí:

“Yequeje toyase'e caji: Më'ë Éjaë Diusure neñama'ë pa'ijë'ë.”

¹³Caquëna, huati Jesure si'aye neñani yo'o jujani, tsoe maca jeóni saji'i.

Jesupi Galileana Yo'o Huëoye
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Jeo saquëna, Jesupi Galileana co'ipi, Maija'quë joyo tutu timësiquëpi. Jaje pa'ina, paji i pa'iyere quëajëna, já yejaña pa'icohua'i asahuë. ¹⁵Pai dari ñape tsil'si huë'ña pa'iyena ye'yaquë pa'ina, si'ahua'i ite de'oquëre papi cajë sihuahuë.

Jesús Nazaretre Pa'iye
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Já maca Jesús Nazaretña saji'i, i ai de'osi daripëna. Huajë mu'se tñ'aëna, paji tsi'si huë'ena cacani ja'rupi. Jaje i si'anë yo'oye sëte. Ja'rusipi

Maija'quë coca pëpë ñasi'i caquë huëni nëcapi. ¹⁷Nëcaquëna, Isaías Maija'quëre quëacaiquë toyaquë pa'ise're isiéña. Iti maca aquëpi isiquëna, hui'yoquë tí'api, ñeje toyase'e pa'i hue'ñare:

¹⁸ Mai Ëjaë joyopi yë'ëni pa'iji.

Jaje pa'ina, yë'ëna de'o cocare isipi, carajaicohua'ina quëa ja'ñere. Cui'ne ai oicohua'ire yëhuo huasoja'quë a'ë.

Tsea cuaññosicohua'i pa'icohua'ire quëa huasoja'quë a'ë.

Cui'ne ñama'cohua'ini ñacohua'ire neja'quë a'ë.

Co'aye yo'ojëna, ai yo'ojë pa'icohua'ini de'o pa'iyе isija'quë a'ë.

¹⁹ Mai Ëjaë oi necai tëcahuëre paipi asaja'cohua'i a'ë caquë yë'ëre jëjo daopi.

²⁰ Jaje Jesús ña tëjini tëoni pai ts'i'si huë'e cocaiquëna, isini ja'rupi. Ja maca si'ahua'i ai ñahuë, ise're, pai ts'i'si huë'e tsi'sicohua'i. ²¹Ñajëna, iohuá'ire je'nërepa ca huëopi:

“Yure iye mu'se tí'api, iye toyase'e caye mësaru asa maca.”

²² Si'ahua'i Jesús de'oquë api cajë i case're merepa de'oye caëna, cajë ai cuasajë sa'ñe cahuë:

“¿Iquë coa José mamaquë api, pa'ima'quë?”

²³ Jesupi capi, ja'ohua'ire:

“Jujuquë sëte co'yé jujujë'ë, caja'cohua'i a'ë. Casicohua'ipi yequeje caja'cohua'i a'ë. Capernaum yejana yo'ose'eje yure jño më'ë yejare pana yo'ojë'ë, yëquë asase'eje.”

²⁴ Ja maca ai seña maca ca saoquë cui'ne capi:

“Nuñerepa cayë. I ai de'o sito pa'icohua'i caye Maija'quëre quëacaiquëre te'ijë de'oyerepa silhua cuaññosiquë peopi. ²⁵Maija'quëre quëacaiquë Elías pa'l mu'señare Israel pai hua'jeohua'i jai pai paë'ë. Ja mu'seña tres ometëca jerepa ocoma'ëna, si'a yeja pa'icohua'i ao éa jul'ijë ai yo'ohuë. ²⁶Jaje ai yo'ojëta'are Maija'quëpi Elífasre Israel pai hua'jeohua'ire jëjo saoye papi. Paquë Sareptare hua'jeo pa'ico quë'rona jëjo saopi, Sidón yejana. ²⁷Cui'ne Maija'quëre quëacaiquë Eliseo pa'l mu'señaje jai pai Israel pai jal'ju dahuë ju'icohua'i paë'ë. Pa'l ijëta'are te'ireje jujuçaiye papi. Paquë Siria yeja aquë Naamánni jujuçají'l.”

²⁸ Jaje caquëna, asani ts'i'sisicohua'ipi ai pëti huëohuë. ²⁹ Ja maca huëni nëcani Jesure tse'ani pai daripë peo hue'ñña hue'sena etoni sahuë, cuti sa'ni huëre pana. Jaropi jëjo toñu'u cajë. Iti cutihuëre pai pa'i daripë paji'i. ³⁰ Jaje jëjo toñu'u cajë sasicohua'ita'are Jesús iohuá'i jopoja'a etani saji'i.

Co'a Huati Joyo Hue'equë (Mr. 1.21-28)

³¹ Ja maca Jesús saji'i, Capernaumna Galilea yeja daripëna. Jarona sani huajë mu'seña paire ye'ya huëopi. ³²iohuá'ire ye'yayere asajë ai ñahuë. ¿Merepa jaje cuañequë quëayeje pa'yerepa quëaquë'ni? cuasajë.

³³ Jaro ts'i'si hue'ñare paji'i, te'i ëmë huati joyo hue'equë. Jaëpi cuipi.

³⁴“Yéquère yo'oma'lë. ¿Me nesi'quë yéquère yo'oquë'ni, Jesús Nazaret aquë? ¿Nejosil'quë daiquë? Më'ëre yë'ë ñañë. Më'ë cato Maija'quë mamaquë, de'oquère pa'lë.”

³⁵Ja maca Jesús co'a joyore capi:

“Cama'lë. Jaëte jeoni saijé'lë.”

Jaje ca maca co'a joyopi pai ña hueñana co'aye neñe peoyerepa yejana ne taoni eta saji'i. ³⁶Si'aohua'i ña quëquëni sa'ñie iohua'ija'a cahuë:

“¿Ique yë'o a'ni, ja jerepa pa'yé iye? Cuñaequëna, huatiohua'ije ite sehuojë etayë.”

³⁷Jaje yo'oquëna, paipi Jesús yo'oye ayere ja yeja si'a hueñana quëarojateña.

Jesupi Simón Pedro Huaore Jujuye

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸Ja maca Jesús tsí'si huë'epi etani Simón huë'ena cacapi. Jarote pacolë, Simón huao suña dahuë ai ju'icopí. Jaje pa'iona, Jesure jujucaijé'lë, cajé sei'lë. ³⁹Ja maca Jesús suña dahuë ju'liconi ñaquë suña dahuëre pi'ra saouna, suña dahuë peocopi huëni aore neni ao.

Jesús Jai Paire Jujucaiyé

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰Esë cara mesi maca jai paire ju'icohua'ire dahuë, coa si'a ju'i dahuë quë'iohua'ire Jesuna. Dajëna, ju'icohua'ire i jëtëpi paí ñapere patoquëna, co'yahuë, si'aohua'i. ⁴¹Ju'icohua'ire pa'isicohua'ipi huatiohua'i etajë Maija'quë mamaquëre papi cuijëna. Jesupi ja cayere esepi, tsoe iohua'ipi Maija'quë jéjo daoquë Cristo api asa do'ire.

Jesús Yéhuoye, Galilea Quë'røre

(Mr. 1.35-39)

⁴²Jesús nea hueñarepa paí peo hueñana saquëna, saima'quëni cajé co'ejé ti'ahuë. ⁴³Ti'asi maca Jesupi capi, jaohua'ire:

“Quëaye pa'iji, de'o coca Maija'quë pa'i te'te ayere yequë paí daripëaje. Jare caquë jéjo daosiquë a'lë.”

⁴⁴Jaje Jesús cu'i quëarojaji'i, Galilea tsí'si huëñana.

Tsiaya Hua'ire Yo'eye

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 ¹Jesús Genesaret Jaira të'tëpare pa'i quëaquéna, jai paí qui'iyerepa Maija'quë coca asañu'u cajé dateña. ²Daijëna, Jesupi caya yohuë, peo huëapi huahuaquéna, ñapi. Iti yohuë acohua'ipi yo'e nëare tsoa toñu'u cajé tñumareña. ³Ñani ja maca Jesús yohuëna aya mëji'i. I aya mëisi yohuë Simón tse pacolë. Ja maca capi, a'ri maña so'ona jéjo sao huahuojé'lë, yohuë. Huahuojëna, ja'rungi ñu'i Jesús paire ye'ya huëopi. ⁴Ye'ya tñjini Simónre capi: “Hua'i pa'i hueñana yohuëja'a sani mësaru yo'e nëapi hua'ire neñu'u.”

5 Simónpi sehuopi:

“Ye'yaquë, si'a ñami te'e hua'ireje neñe peoyerepa ai yo'ohuë, nema'pë. Jaje pásicohua'ita'a më'ëpi cuañeñe sëte hua'l yo'erë jéo dëosi'i.”

6 Cani jéo dëosi maca hua'ipi airepa tímërena, hua'l yo'erëpi tēi huëo.

7 Ja maca yequë yohuëre cajeohua'i pa'icohua'ire jëñapi soihuë. Soina, dani si'ahua'i caya yohuëa ea tete macarepa aya tímëhuë. **8 Ja** maca Simón Pedro iyere ñani do're ja'rungi Jesure capi:

“Saijë'ë, Ëjaë, yë'lë quëno maca pa'ima'ë. Yë'lë co'aye yo'equë a'lë.”

9 Coa quëquë huesëni jaje caquëna, i ja're coni pa'icohua'ije hua'ire nese'ere cuasajë ai quëquëhuë. **10 Cui'ne**, Zebedeo mamajë Jacobo cui'ne Juan, Simón cajeohua'ije quëquë huesësicohua'i paë'ë. Jaje quëquëjéta'are Jesús capi, Simónre:

“Ca'rrama'ë pa'ijë'ë. Më'ë yurepi paire yo'ecaiquë pa'ija'quë a'lë.”

11 Ja maca yohuëare të'tëpana sani jeoni Jesús ja're saë'lë.

Jesús Jujucaiyé, Ja'ju Dahuë Ju'iquëre

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Jesús paï daripëre pa'ina, te'lí paï ja'ju dahuë ju'iquëpi titani Jesure ñani i tsiaipi yejare pana semeni sej'i'i. Néje caquë:

“Ejaë, më'ëpi yë'lëre jujuye yëni jujujë'ë. Yë'lë ju'i dahuë.”

13 Ja maca Jesús i jëtëpi patoquë capi:

“Yë'lë jujucaiyé.”

Caquëna, jare iti macapi ja'ju dahuë peoquë de'opi. **14 Ja** maca Jesús ite capi:

“Quëama'ë pa'ijë'ë, paire. Coa Maija'qué huë'e ñacaicohua'ise'ere sani iñojë'ë. Iñoni më'ë co'ayere tsoa toquë yo'o do'ire isijë'ë, Moisés cuañequë pa'ise'ere. Jaje yo'equëna, si'a hua'l më'ë ju'iquë pa'isiquëpi de'oquë ponëni yo'oye ñaja'cohua'i a'lë.”

15 Jaje pa'iquëta'are Jesús yo'oyepi jero sa'aná jai saj'i'i. Jaje pa'ina, jai paï i caye asañu'u cajë dajjëna, ju'icohua'ije daë'ë, juju cuañoñu'u cajë.

16 Jaje yo'ojëna, Jesús paï peo hue'ñana sai Maija'quëre sej'i'i.

Quë'quë Dahuë Ju'iquëre Jujuye

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Jesupi ye'yaquëna, jarote ja'rusicohua'ipi ñuë'ë. Fariseo acohua'i cui'ne cuañese'e ye'yacohua'i coni, Galilea yejare si'a huë'ña pa'icohua'ipi daisicohua'i paë'ë. Pa'ijëna, yecohua'ipi Judeapi cui'ne Jerusalénpi daisicohua'ije paë'ë. Pa'ijëna, Jesupi pají'i, Maija'qué tutu ju'icohua'ire jujucaiyé. **18 Paquëna**, yo'oye peoquëpi ju'iquëni cai sailhuëna qasiquëni cuajjë Jesús pa'i hue'ña coareña, ñajaquë cajë. **19 Dajéta'are** caca hue'ñapi jai paï tímësico pa'l do'ire cacaye pajë ña jujani huë'e jetejal'a mëni peo coje tëteni ju'iquëre paï jopojal'a meñe casahuë, Jesús ña hue'ña cai sailhuëna qasiquëni. **20 Ja** maca Jesús iohua'ipi ite jujuquë api cuasayere ñani ju'iquëre capi:

“Më'ë co'aye yo'ose'ere sai de'huacaiyë.”

²¹ Jaje caquëna, asani cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseohua'i cuasa huëoreña: “Paipi yequë co'aye yo'ose'ere sai de'huacaiye peoji. Jare Maija'quëse'e sai de'huacaiye pa'iji. ¿Iquei'ni, iquë ja jerepa Maija'quëre cue'cuequë caquë?”

²² Jesupi jaje cuasajëna, ñani capi:

“¿Me yo'oje jaje cuasaye'ni? ²³ Co'aye yo'ose'ere sai de'huaye cui'ne iquëre jujucaiye p̄ai cato yo'o t̄l'a ma'ñe a'lë. Aljiñe yo'oye peoji. ²⁴ Jaje pa'ito de'oji. Inosil'i, mësarute. Yë'ë Pai Mamaquëpi te'ipi iye yeja cuañequëre papi co'aye yo'ose'ere sai de'huacaiquë pa'iyë.”

Jaje se cani ju'lquëre capi:

“Më'ëni cayë, huëjë'ë. Më uicore ini më'ë huë'ena saijë'ë.”

²⁵ Caquëna, ja macarepa iti ju'lquë pa'isiquëpi jaohua'i ñajëna, huëni nëcani i uisicore se de'huani Maija'quëre sihuaquë caquë saj'i*l'i*, i huë'ena.

²⁶ Saina, si'ahua'i ña quëquëni Maija'quëre sihuajë careña.

“Yurena ñahuë, pajé yo'o mal'ñiere yo'oye.”

Jesús Levíre Soiye
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Iye yo'osi jeteyo'je Jesús etaquë Leví hue'equëre ñapi, pa'i do'i sai hue'ñare ñu'l'i curire seina, ñani capi:

“Tuijë'ë, yë'ëni.”

²⁸ Ja maca Leví i yo'oye si'aye se jeoni Jesús ja're coni saj'i*l'i*.

²⁹ Ja jeteyo'je Leví jai fiesta nepi, i huë'ena, Jesuni sihuaquë. Jarote cui'ne jai p̄ai pa'i do'i secohua'i cui'ne yecohua'i coni ai saihuëna ja'rusicohua'ipi paë'ë. ³⁰ Pa'ijëna, ñani fariseohua'i cui'ne cuañese'e ye'yacohua'i Jesure ye'yecohua'ipi de'oye yo'oma'cohua'i a'lë, cuasajë sañope ca huëojë careña:

“¿Me yo'oje mësaru pa'i do'i secohua'i ja're cui'ne co'aye yo'ocohua'i ja're coni aijë cui'ne ucuye'ni?”

³¹ Cajëna, asani Jesupi seuopi:

“De'oye pa'icohua'i cui'ne huajécohua'i jujuquëre co'eye pañë. Jaje pa'ina, ju'lcohua'ipi co'ecohua'i a'lë, jujuquëre. ³² Ja do'ire de'ocohua'ini soisi'l'i caquë, daisiquë peoyë. Co'acohua'ini soisi'l'i caquë daisiquë a'lë, jaohua'ipi ja'rë yo'ose'e jeoni ponëjajë caquë.”

Jesure Señie, Aima'pë Señiere
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Caquëna, johua'ipi Jesure seteña:

“Juanre ye'yecohua'i yo'oye sëte aima'pë Maija'quëre ai sejë yo'oyë, cui'ne fariseo ye'yecohua'ije. ¿Me yo'oje më'ë ye'yacohua'ise'e si'anë aijë cui'ne ucujë pa'iyë'ni?”

³⁴ Cajëna, Jesupi seuopi:

“¿Hueja ao aija'cohua'ire soisicohua'ire aima'pé pa'ijé'é cacohua'i a'ni, mësaru, huejaquëpi iti macare coni pa'ito? ³⁵Jaje pa'iquëta'are yequë mu'se huejaquëre yé'lëre sioye pa'iji. Já maca huejaquëpi peoëna, ao aima'pé pa'ijá'cohua'i a'lë.”

³⁶Cui'ne quéa iñopi, iohua'i ñañena coni ñeje:

“Yecohua'ijé huajë ju'i care tëani ai ju'i care sëoma'cohua'i a'lë. Jaje yo'cohu*al'i* pani coa huajë ju'i care nejoñë. Cui'ne huajë ca catipëpi ai ju'i cana sëosicohua*l'i* pa'ito te'oje pa'io ña cuqñöñe paji. ³⁷Jare cui'ne pa'iji. Cuiyal'i cono doye peoji, ai ca'nihuë de'huasicona. Jaje ai ca'nihuëna huajë cuiya*l'i* cono doto yete saiye pa'iji. Jaje yete saina, si'aye nejoñë pa'iji, cuiyal'i cono cui'ne ca'nihuë de'huasi topëje nejoñë pa'iji. ³⁸Jaje pa'ina, huajë cuiya*l'i* cono doye pa'iji, jare cui'ne huajë ca'ni topëna. Jaje huajéyese'e pa'l'i de'oye quëcoja'coa. ³⁹Jaje pa'ina, o'sasi cono ucucohua'ijé huajë cono ucuye pañë, o'sasi cono ai de'oye a'lë, caje.”

Jesure Ye'yecohua'ipi Huajë Mu'se Yo'oye

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 ¹Te'e huajë mu'se Jesús ta' sitoja'a saina, ire ye'yecohua'ipi trigo tsa'ña tëajë saë'lë. Yo'oni jeteyo'je jëñapi iti case'e po'tejë aë'lë. ²Jaje yo'ojëna, fariseo acohua'ipi ñani sei'e:

“¿Moisés cuañes'e caji huajë mu'se yo'oye peoji. Jaje pa'iquëta'are me neñu'ju yo'oye'n'i?”

³Cajëna, Jesupi sehuopi:

“¿Ñama'cohua'ini David cui'ne i cajeohua*l'i* coni ao ea ju'ijé yo'ose'e? ⁴Maija'quë huë'e ñacaicohua'ise'e Maija'quëna isise'ere ao aiñere ao ea ju'l'i Maija'quë huë'ena cacani aore imani ai cui'ne i ja're pa'icohua'ireje aopi.”

⁵Cui'ne capi, jaohua'ire:

“Pai Mamaquëre papi tutu payë, huajë mu'se pa'itoje cuañenë.”

Jëtë Cuñenesicore Paquëre Jujuye

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶Yéquë huajë mu'se Jesús pa*í* tsil'si huë'ena cacani, ye'ya huëoquëna, jarote paji*l'i*, te'i ëmë ëja të'hui jëtëre cuñenesicore hue'equë. ⁷Pa'ina, cuñenes'e ye'yacohua*l'i* cui'ne fariseohua*l'i* coni cuasahuë. Jesupi huajë mu'sere jujuquëna, ñani ite sañope cañu'u caje utejë ñahuë. ⁸Jaje cuasaye ñaquëta'a cuñenes'i jëtë hue'equëre capi:

“Huëijë'ë. Huëni já maca jopore pare nëcajë'ë.”

Caquëna, huëni nëcapi. ⁹Já maca Jesús yecohua'ire capi:

“Sesi*l'i*, mësarute te'ore. ¿Iquepi de'quë'ni, huajë mu'se yo'oye, de'oye panita'a co'aye? ¿Paire huasoye panita'a paire coa nejoñë?”

¹⁰Já maca si'ahua'ire seña të'ijani Jesús capi, ju'iquëre:

“Më jëtëre mëajë'ë.”

Caquëna, i case'eje yo'opi. Yo'oquëna, i jëtë cuenesico pa'isico de'oco paco'lë. ¹¹ Jaje yo'oquëna, ñani yecohua'i ai pëti ëaye ñajë ca huëohuë, sa'ñe iquepi Jesure sañope ne'ñie pa'ioni cajë.

Jesús Doce Ye'yecohua'ire Soiye
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ja mu'seña Jesús Maija'quëre sesi'i caquë saji'i, ai cutihuë. Jaropi si'a ñami Maija'quëre sej'i'i. ¹³ Nata tomesi maca i ye'yacohua'ire soini doce pa'iohua'i i ja're pa'icohua'ire hue'yopi, jëjo daocohua'ire. ¹⁴ Jaohua'i cato paë'ë: Simón, jare jaení se hue'yo cosiquë pají'i, Pedro. Cui'ne i yo'jei, Andrés pají'i. Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, cui'ne Alfeo mamaquë Jacobo pají'i. Simón Cananista tsécapë aquë pají'i. ¹⁶ Judas Jacobo yo'jei pají'i. Cui'ne yequë Judas Iscariote Jesure yehuoja'quëje.

Jesús Jai Paire Ye'yaye
(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jesús ai cutihuëpi i ye'yacohua'i ja're coni cajequépi perepë yejana pëapi. Jarote jai paï paë'ë. Si'a huë'ña acohua'i, yecohua'ipi Judea cui'ne Jerusalén cui'ne jai tsイヤa te'tëpa Tiro cui'ne Sidón quë'ro acohua'i daisicohua'i paë'ë, Jesús cayere asañu'u cajë cui'ne iohua'i ju'i dahuëre jujucaijaquë cajë daisicohuaipi. ¹⁸ Huati yo'oquëna, ai yo'ojë pa'icohua'ipi juju cuañosicohua'i de'ohuë. ¹⁹ Si'a paï Jesure patosicohua'ipi i tutupi si'ahua'i co'yasicohua'i paë'ë. Jujusicohua'ire ñani pato do'ire si'ahua'i yëhuë, patoye.

Nuñerepa Case'e Päi Ayere
(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ja maca Jesús i ye'yacohua'ire ñani capi:

"Sihuacohua'i pa'ijë'ë, mësaru teaye pa'iohua'i, Maija'quë te'tena de'oye cacani pajä'cohua'i a'lë.

²¹ Sihuacohua'i pa'ijë'ë, mësaru ao ai ea ju'icohua'ipi jeteyo'je si'aye ti'aja'cohua'ipi. Sihuacohua'i pa'ijë'ë, oicohua'i pa'isicohua'ipi jeteyo'je soja'cohua'ipi.

²² Päi Mamaquëre tui do'ire paipi mësarute pëijë coejë iohua'i quë'rore etojë cue'cueye pa'iji. Jaje yo'oto sihuajë'ë, yë'ëre tui do'ire. ²³ Jaje yo'ojëna, ai sihuajë'ë, ma'tëmona mësarute caquë de'huacaisi co'amañare jerepa pajä'cohua'ipi. Mësarute co'aye yo'oyeje pa'ye yo'oq'hüë'ë, Maija'quë tsoe huë'ña quëacaicohua'ire.

²⁴ Jaje pa'iquëta'are jaiye yure co'amaña pajë sihua tosicohua'ireta'a, sihuaye peoja'coa.

²⁵ Teayerepa mësareta'a yure ao ani tjmëni sihuajë pa'isicohua'ire jeteyo'je ao ea ju'ñe pasipi. Teayerepa mësaru yure so huajëjë pa'isicohua'ireta'a jeteyo'je oiyé pasipi.

²⁶Teayerepa mësaru pa'iyen'i si'a p̄ai de'o paire pa'ë cajëna, pa'icohua'i maña. Tsoe acohua'ijé jaje cui'ne de'ocohua'i a'ë ca'ahuë'ë, Maija'quë jejo daocohua'ijé pa'icohua'ita'a coa cosocohua'ini.

Mësarute Sañope Yo'ocohua'ire Oiye

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷Jaje pa'iquëta'are mësaru yë'ëre asacohua'ire cayë: Oijë'ë, mësarute sañope cacohua'ire. De'oye yo'ocajjë'ë, mësarute coecohua'ire. ²⁸De'oye pa'i jañere cacajjë'ë, mësaruni sañope ai yo'o jañere de cacohua'ini. Secacajjë'ë, mësarute tea ju'icohua'ireje. ²⁹Yecohua'ipi tsiana te'e te'te têtoru yequë te'te tsiaje nëocajjë'ë. Cui'ne yecohua'ipi më sësëquëna ju'icons jioni sato huë'ehuë ju'icoreje se isi saoje'ë. ³⁰Secohua'i pa'ito isijë'ë. Yeque më tseconi jiosicohua'i pa'ito, coa ñajë'ë, cui'naomi señe pajë'ë. ³¹Yecohua'ipi mësaruni de'oye yo'ojajë cuasayeje pa'ye yecohua'ini se de'oye yo'ojë'ë, mësarupi.

³²¿Jaje pa'iquëta'are mësarupi mësarute oicohua'ise'ere oicohua'i pani, iquere de'oye yo'oye'ni? Co'ahua'ijé cui'ne sa'ñe oiyere yo'ocohua'i pani.

³³¿Jaje pa'ina, mësarupi mësarute de'oye yo'ocohua'ise'ere de'oye yo'oni iquere de'oye yo'oye'ni? Co'acohua'ijé cui'ne yo'oyere yo'oni. ³⁴¿Jaje mësarupi de'oye co'yocohua'ise'ere co'yoja'cohua'i a'ë cuasajë isicohua'i pani iquere de'oye yo'oye'ni? Co'acohua'ijé co'yoja'cohua'i a'ë cuasajë yo'oyere yo'oni. ³⁵Jaje pa'iquëta'are mësaru cato oiyere pa'iji, mësarute sañope yo'ocohua'ire. Jäohua'ire de'oye yo'ojë isiye pa'iji, co'yoja'cohua'i a'ë cuasaye peoyerera. Jaje yo'osicohua'ini ma'tëmo jaiye de'o co'amaña isiye pa'iji. Cui'ne mësaru pa'ijä'cohua'i a'ë, Maija'quë Ejaérepa mamajë, cui'ne ije oiquë api, co'acohua'ire cui'ne i siyere de'oji cama'cohua'ireje. ³⁶Jaje cui'ne mësaruje oijë'ë, yecohua'ire, Maija'quë oiyere.

Pai Yo'oyere Ña De'hua Caye

(Mt. 7.1-5)

³⁷Jaje pa'ina, co'acohua'i a'ë cama'pë pa'ijë'ë, yecohua'ire. Jaje pajëna, Maija'quëje mësarute co'acohua'i a'ë caye paja'quë api. Yecohua'ire nejoñe pajë'ë. Jaje pajëna, Maija'quëje mësarute nejoñe pasipi. Yecohua'i tayo yo'oyere sai de'huacajjëna, Maija'quëje mësaru tayo yo'oye sai de'huacajja'quë api.

³⁸Yecohua'ire isicohua'i pa'ijëna, Maija'quëje mësarute isisipi. Isija'quë api, i topëna de'oye cuasa ti'acore pani. Dëso quiosiconi, ña'co quiosiconi, timësicore pani, mësaru yecohua'ire isiyeje pa'ye Maija'quëje isija'quë api, mësarute."

³⁹Jesupi ñeje yo'oyeje pa'ye a'ë capi:

"Ñama'quëpi yequë ñama'quëni sai saquë pa'ito cojena tomeja'cohua'i a'ë, si'a jupë. ⁴⁰Ye'yecohua'ipi iohua'ire ye'yaquëre têto saisicohua'i peoyë. Ye'ye têjinital'a ti'añe pa'iji, iohua'ire ye'yaquëje pa'iohua'i.

⁴¹¿Me jaje pa'ito, më'ë yo'jei ñacoare ne'l'cua pa'icore se ñaqué casi'ni? ¿Më'ë ñacoare soquë tiro ja'iore papi ju'icore du'r'u ñama'lë pa'ini? ⁴²Më'ë ñacoare

pare soquë tiropi ju'iona ti ñama'lë pa'iquëpi me më'lë yo'jeire casi'ni: 'Huau, më'lë ñacoare ne'cua ju'icore dutasi'lì, nœocajjë'lë.' De'oquëre pa'lë coa caquë yo'oquë maca. Më'lëpi du'rù macarepa më'lë ñacoare soquë tiro ju'liconi duta jeojë'lë. Jeteyo'je de'oye ñaquëpi më'lë yo'jeire ne'cua ju'icore dutacaiye pa'iji.

Më'lë Yo'oyere Ñajë Asaja'cohua'i A'ë, Më'lëre
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³De'o soquë yëpi co'a ca quëiñe peoji. Jaje cui'ne co'a soquë yëje de'o ca quëiñe peoji. ⁴⁴Jaje pa'ina, soquë ñëa ñape ñañe pa'iji, iti quëiñena. Miù soquë yë pani quëiñe paji, cosa care. Jaje cui'ne miu pisi pani quëiñe paji, cuiya'l care. ⁴⁵Jaje pa'ina, de'o paji pani caji, de'oyere, i joyo de'oyepi pa'iyere. Cui'ne co'aquë pani co'ayere caji, i joyo co'ayepi pa'iyere. Yë'opopi caji, joyo pa'iyepi etaquëna.

Caya Huë'ña Ne Huë'ña
(Mt. 7.24-27)

⁴⁶¿Me yo'ojë mësaru yë'lëre Ëjaë, Ëjaë cajëta'a yë'lëre cayeje ne ma'ñë'ni? ⁴⁷Quëasi'lì, yë'lëna dani asacohua'ipi cui'ne yë'lë cayeje yo'ocohua'i pa'iyere. Iyeje pa'ye pa'iji. ⁴⁸Jaohua'i cato èmë cutihuëna néconi huë'e nesiquëje pa'lì pa'iji. Tsiayapi co'jenije tj'ama'ëna tñiñe paja'quë api. De'o yejana nesi do'lire. ⁴⁹Jaje pa'iquëta'are asaquëta'a yë'lë case'ejé yo'oma'quëpi mejahuëna néconi huë'e nesiquëje pa'lì pa'iji. Tsiaya co'jeni ai tutu tsä'ina tñiñe pa'iji."

Jesupi Romano Jo'yaëre Jujuye
(Mt. 8.5-13)

7 ¹Jesús coca ca tñjini saji'lì, Capernaum yejana. ²Járote romano soldado paji capitán i jo'yaë i oiquëre papi juni huesë tñjiquëre paquëpi paji'lì. ³Jaje pa'ina, capitánpi Jesure asani jéjo saopi, judío aiohua'i acohua'ini, dani i jo'yaëre jujucaija'quëre seni daja'cohua'ire caquë. ⁴Jaohua'i Jesure tsiojaní ai se huëhuë, ñeje cajë:

"Iye capitán de'oquë api, më'lëpi ite cocati'ñe pa'lì al'ë. ⁵Cui'ne judío paire oiquë api. Jaje yo'quëpi paji tsi'si huë'e saicaina, mai secore nehuë."

⁶Jaje cajëna, Jesús asani iohua'i ja're coni saji'lì. Sajë i huë'e tj'añe ja'i macare pa'ijëna, capitánpi jéjo daopi i cajeohua'ire Jesure ñeje quëaja'cohua'ire:

"Ëjaë, ai yo'oma'ë pa'ijë'lë. Jaje pa'ina, cayë yë'lë co'aquë huë'ena daimalë pa'lìjë'lë. ⁷⁻⁸Yë'lë éjaohua'i cuañenere yo'oquë pa'lìquëpi yë'lë soldado paire meñe cuañequëna, sehuocohua'ire payë. Jaje paquëpi yë'lëpi cayë, jaohua'i aquëni: 'Sajë'lë, caëna, saiji. Cui'ne yequëni 'daijë'lë' caru, daiji. Cui'ne yë'lë jo'yaëni: 'jare nejë'lë' cuañeru neji. Jaje më'lëpi co'yajë'lë cuañeru, yë'lë jo'yaëpi co'yasipi asayë, yë'lë. Jaje pa'ina, daima'ë cuañejë'lë, yë'lë jo'yaë co'yajaqüë.'

⁹Jaje case'ere asani Jesús ai sihuapi, ta'ñe caquëre papi pa'lìquë'ni caquë. Jaje cuasani ite tuicohua'ire capi:

“Ti ñama'ë paë'ë, Israel paipi jaje yë'ëre necaija'quë api cuasacohua'ire iquë yo'ose'eje care paye.”

¹⁰Jaq maca i jëjo daosicohua'i huë'ena co'ini capitán jo'yaë tsoe co'yasiquëni ti'ahuë.

Posë Ju'isiquëre Huëoye

¹¹Iye yo'osi jeteyo'je Jesús saji'i, Naín hue'e daripëna. Saina, cui'ne i ye'yacohua'i cui'ne jai pa'i coni saë'ë. ¹²Pai daripë eta sa'rona ja'ye ti'asi maca ju'isiquëni tañu'u cajë sacohua'ire ñapi. Jai pa'i coni saë'ë, iti daripë acohua'iже. Pëca ja'quë ju'quëna, hua'jeopi te'ire nëcoquëpi ju'isiquë pají'i.

¹³Jaje saijéna, Ëja'epi jaote teaye ñani oi capi:

“Oima'o.”

¹⁴Jaq maca Jesús tsiojaní mahuëna patopi. Patoquëna, iti sacohua'i nëcaya'ë. Jaq maca Jesús ju'isiquëni capi:

“Posë, yë'ëpi cayë më'ëre, huëijë'ë.”

¹⁵Caquëna, iti ju'isiquëpi huëni ja'rungi coca ca huëopi. Pëca ja'cona huëoni isipi, Jesús. ¹⁶Jaq maca iyere ñani si'ahua'i quëquëni Maija'quëre de'oquëre pa'ni sihuajë ca huëohuë ñeje:

“Mai aquëpi Maija'quë quëacaiquë pa'iji, jerepa pa'ipi.”

Cui'ne cahuë:

“Maija'quëpi i paire cocasi'i caquë daji'i.”

¹⁷Jaje Jesús yo'ose'ere Judea pa'icohua'i cui'ne Judea yeja niamoa pa'icohua'iже asahuë.

Juan Ti Doquë Jëjo Saocohua'i Jesuna

(Mt. 11.2-19)

¹⁸⁻¹⁹Juanpi si'aye iye yo'ose'ere asapi, ite ye'yecohua'ipi quëajëna. Jaje asani daija'quë api ca nëosiquë ¿Cristorepa pa'ima'quë, panita'a ja yë'ta'a yequëre uteye pa'iquë? cuasaquë i ye'yacohua'ire cayahua'ire soini Jesús quë'rona jëjo saopi, seni asaja'cohua'ire. ²⁰Jëjo saosicohua'ipi Jesús quë'rona ti'ani cahuë:

“¿Cristo iti daija'quë api ca nëosiquë pa'ima'quë më'ë? Panita'a ja yë'ta'a ¿yequëre uteye pa'iquë? caquë Juan oco doquëpi yëquëre jëjo daopi.”

²¹Sa ti'ajëna, Jesupi jai paire ju'icohua'ire cui'ne ai yo'ocohua'ire huati quë'iohua'ire eto saoquë, cui'ne ñama'cohua'ire jujuquë yo'opi.

²²Yo'quëni sejëna, Jesupi seuopi, jaohua'ire:

“Sani Juanre cajë'ë: Mësaru ñajë cui'ne asase'ere quëajë'ë, ñama'cohua'i pa'isicohua'i ñañere, cu'ima'cohua'i pa'isicohua'ipi cu'iyere, ja'ju dahuë hue'ecohua'ipi peocohua'i tomeñere, asama'cohua'ipi asayere, ju'isicohua'ipi huëiyere, cui'ne teaye ai yo'ocohua'ini huaso coca quëayere. ²³Coa asani yë'ëre ire papi caquë jëa coeye paquëpi sihuauquë de'oye pasipi.”

²⁴Juan jëjo daosicohua'ipi co'isi maca Jesupi paire ca huëopi, Juan ayere ñeje:

“¿Iquere sani ñare'ni, cuene yeja saisicohua'i? ¿Tutupi catëna ju'aquëna, huahuëyere ñare? Pani. ²⁵Jaje pa'ina, ¿i quere sani ñare'ni? ¿Eja de'oni jai do'i cañare ju'iquëni ñare? Pani. Jaje pa'ina, mësarupi ñacohua'i a'ë, pñi ejaohua'i huë'ña pa'icohua'ipi jai do'i cañare ju'ijë pa'icohua'ire. ²⁶Tijupë cayë, jaje pa'ito: ¿Iqueini sani ñare'ni, Maija'quë jëjo daoquë? Jaje pa'ijë'ë. Nuñerepa cayë, Maija'quë quëacaiquë jerepa pa'i api. ²⁷Toyase'e cato caji:

Jëjo saosi'i, yë'ëre quëacaiquëre më'ë sai hue'ñana

Më'ëre ma'a ne de'huacajia'quëre.

²⁸Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Pai pa'i hue'ñana iquë Juan oco doquëje pa'l ti peopi, Maija'quë quëacaiquë jerepa pa'i. Jaje pa'iquëta'are ai a'riquë macapi Maija'quë pa'i te'te jerepa pa'i pa'ija'quë api.”

²⁹Jaje caquëna, asani si'aohua'i Juanre oco do cuañosicohua'i co'a pñi cui'ne pa'l do'i curi secohua'i Maija'quë de'oyerepa yo'ose'ere sihuajë nuñerepa pa'i api, Maija'quë. ³⁰Jaje pa'iquëta'are Juan oco do cuañoma'cohua'ipi fariseo paipi cui'ne cuañese'e ye'yacohua'ipi Maija'quë iohua'ire caquë yo'oyere asacaiye coereña, co'aye a'ë cajë. ³¹Ejaëpi yequeje capi:

“¿Iquena coni iye'në paire ja yo'oyeje pa'iohua'i a'ë caquë quëara'ye? ¿Ique yo'oyeje pa'iohua'i ña cuñañoñe'ni? ³²De'ojo, jaje pa'ito tsipi jai pñi pa'i hue'ñana ca'a yo'oñu'u cajë ja'rusicohua'ipi caje tsini pi'cohuëre jucacaitoje bailaye pahuë. Cui'ne oyiyeje pa'iohua'ita'a jéjéñere jéjécaitoje oire paye pahuë. Yure pa'icohua'i cui'neje pa'iyë. ³³Juan oco doquëpi ai aima'quëpi cui'ne o'sa ucuma'quëpi pa'ina, mësarupi ite huati quë'i api cayë. ³⁴Já jeteyo'je Pñi Mamaquë dají'i, aó aiquëpi cui'ne o'sa ucuquëpi. Jaje pa'ina, mësarupi jaiye aiquë api cui'ne jaiye o'sa ucuquë api, co'aye yo'ocohua'i cajeipi cui'ne pa'i do'ire curi secohua'i cajeipi cayë. ³⁵Jaje pa'iquëta'are Maija'quë mamajëpi i ñoñere cayahua'i yo'oye de'oji, asayë.”

Fariseohua'i Aquë Simón Huë'ere Pa'iyé

³⁶Fariseo aquëpi Jesure soipi, i huë'ena sani aó aijë'ë caquë. Soina, Jesús sani aó aí saihuëna ja'rupi. ³⁷Ja'rungi ñu'ina, iti daripë, te'o nomio co'aye pa'isicopi asani i pa'i hue'ñia daco'ë, ai huëo së ma'ñia da'care quëna huëna daco. ³⁸Dani iopi Jesús quëno macana do're ja'rungi oio io oi copi i quëo tsoani jeteyo'je io nañapi tëno cuenani tsu'suco sihuaco huëo së ma'ñapi i quëoje doco. ³⁹Jaje yo'ocona, fariseo Jesure soisiquëpi ñani cuasapi: “Iquë Maija'quë coca quëacaiquërepa pani ite co'a nomiopi papico yo'oye asara'pi, co'a nomiopi yo'oco caquë.” ⁴⁰Cuasaquëna, Jesupi fariseore capi:

“Simón, më'ëre yeque maña caye payë.”

Caquëna, fariseopi seuopí:

“Cajë'ë, ye'yaquë.”

⁴¹Jesupi capi:

“Curiquë prestaquëni caya émëohua'i curire co'yoye pahuë. Quinientos denario te'ipi do'i papi, yequëpi cincuenta denario do'i papi. ⁴²Jaje do'i

pacohua'ipi sai tí'añe pajëna, ñani curiquë prestasiquëpi jaohua'ire oi ipi sai de'huapi. Jaje pa'ito yure quëajë'ë. ¿Nepi jaohua'i aquë ai jerepa oyi'ni, ite?"

⁴³ Caquëna, Simónpi sehuopi:

"Iti ai jaiye do'i pasiquëpi ite sai de'huacaisiquëre ai oji'i, cuasayë."

Jaje caquëna, Jesupi sehuopi:

"Nuñerepa cayë, më'ë."

⁴⁴ Ja maca Jesús nomiore ñani capi, Simónre:

"¿Ñaquë io yo'oye? Më'ë huë'ena yë'ë caca maca më'ëpi oco dacaima'ë paë'ë, yë'ë nëcañoa tsoa ja'ñere. Jaje pa'iquëta'are icopi io oisi ocopi tsoacaco'ë,

nëcañoare cui'ne nañapi tēno cuenao. ⁴⁵ Më'ëpi sihuaquë pëpama'ë. Jaje pa'iquëta'are io cato caca macapi sihuao de'oyerepa pëpao, ja yë'ta'a yo'oco.

⁴⁶ Më'ëpi yë'ëre siopë hui'yape pe'nama'ë paë'ë. Jaje pa'iquëta'are io cato yë'ëre huëo së mañapi nëcañoana doo. ⁴⁷ Jaje pa'ina, më'ëre cayë, io ai oio yo'oyepi io jaiye co'aye yo'ose're sai de'hua cuañosico pa'io, iñoco. Jaje pa'iquëta'are a'ri mañare sai de'hua cuñaquëpi a'ri maña oiyere iñoji."

⁴⁸ Jaje se cani capi, iote:

"Më'ë co'aye yo'oco pa'ise'e sai de'huacaë'ë."

⁴⁹ Jaje caquëna, soisicohua'i ñu'icohua'ipi sai ññe johua'ija'a ca huëohuë:

"¿Iquei'ni, iqué jaje co'aye yo'ose're sai de'huacaiquë?"

⁵⁰ Jaje cajëta'are Jesupi capi, iote:

"Maija'quëpi huasoja'quë api cuasani yo'o do'ire huasosico pa'iyë, më'ë. Señaco de'oye saijë'ë."

Jesure Cocaicohua'i Nomiohua'ipi

8 ¹Ja jeteyo'je Jesús jai daripëana cui'ne a'ri daripëana si'a hue'ña cu'i quëarojai, cui'ne Maija'quë cuña te'tena cacani de'oye pa'iyere quëapi. Ité cohuë, doce i ye'yacohua'ipi. ²Cui'ne nomiohua'ipi huati quë'iohua'i pa'isicohua'i cui'ne ipi ju'i dahuëje jujucaisicohua'ipi ite coni cuahuë. Jaohua'i ja're coni María Magdalena hue'ecoje saco'ë, iti siete huatihuua're eto cuañosicopi. ³Cui'ne Herodes yëyere ise'e cuasaquë huë'e de'oye necaiquë Chuza i néjo Juana cui'ne Susana, cui'ne jai pai yequë nomiohua'ije johua'i co'amañapi cocaë'ë, ite.

Taquëpi Pa'iyé

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴Pai daripëa ñape etani daë'ë, Jesure ñañu'u cajë. Jaje jai pai datena, ñani quëapi, johua'i ñañe ayena. Caquë iñquoë ñeje capi:

⁵"Taquëpi tasi'l'i caquë tsiona sani iti cäre jeaquëna, ma'ana tomepi. Tomeina, cu'icohua'ipi tsacu huesohuë, cui'ne yequë cäre pi'api ocue huesohuë. ⁶Yeque capi tomepi, quëna yejana. Tomeni ai de'oquëta'a ocopy peoquëna, cuene juji'i. ⁷Yeque capi tomepi miu pisi quë'rona. Tomeni ai de'oquëna, pisije te'e ai de'oni hue hueapi. ⁸Cui'ne yequë capi tomepi de'o yejana. Tomeni ai de'oni cien ca jaiye iti ñea ñape quëjì'i."

Jaje iyere Jesús ca tējiquë ai tutu capi:
“Mësarupi cajoro quë'iohua'i pani asajë'ë.”

Me Ne Ja'ñere Pai Ñañena Coni Quëaë'ni
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 Jä maca i ye'yacohua'ipi sei'ë: ¿Iquere ja më'ë jaje quëaë'ni, iohua'i ñañena coni? **10** Cajëna, ipi jaohua'ire seuropi:

“Maija'quë i te'te ayere paíje asa ti'a ma'ñere iñóquëna, de'hue asayë, mësaru. Jaje pa'lquéta'are yecohua'ini cayë iye yo'oyejë pa'ye a'ë caquë iohua'i ñañe ayepi iti ñajéta'a ña ma'ñeje pa'iohua'i pa'liyere caquë. Cui'ne itire asajë coa noni asa huesoje ti asa ti'añe pajajë caquë.

Taquë Quëase'e Ayere
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 Iye a'ë. Iye quëase'e caye: Iti ca cato Maija'quë cocaje pa'ye. **12** Ma'a cato quëaji, Maija'quë coca asacohua'ini. Jaje asacohua'ini huatipi dani iohua'i joñoana de'huse're peo hue'ña jioni asama'cohua'ire není ne huesoyere quëajji. **13** Quëna yejana iti ca tomesel'e cato Maija'quë cocare du'rú macarepa sihuajë asasicohua'ipi pa'ijëna, jeteyo'je ai yo'oyepi ti'asi maca yo'o jujani jeocohua'ini quëajji. **14** Miu pisi quë'rona iti ca tomesel'e cato quëajji. Asajéta'a ja yë'ta'a iohua'i ai cuasayere yo'lojë pa'icohua'ini jaje yo'lojë co'amaña jaiye payena cuasajë cui'ne yeja sihuayere yëjë co'a ju'ljëna, pisi meapi hue'hueañeje pa'ye yo'quëna, iti ca quëima'pë pa'liyere. **15** Cui'ne yequë ca de'o yejana tomesel'e cato quëajji, de'o joyopi jaje yo'oñu'u cajë asacohua'ini cui'ne yéhuose're asani cui'ne yo'ocohua'ipi cui'ne yo'o jujama'cohua'ipi nuñerepa itire pa'ijë iti ca quëicohua'ije pa'icohua'i pa'liyere.

Miacaiye Ayere Quëaye
(Mr. 4.21-25)

16 Toa tsëoma'cohua'i a'ë, tsëoni jeteyo'je yequë co'amañapi sioja'coni panita'a cai saihuë huë'ehuëna nëcoja'coni. Jaje yo'oye pajë coa ai jerepa èmëje'na nëcojë yecohua'i cacajëna, miacaija'core. **17** Yahuese'epi ti yahue huesose'e pani huesoye peoji. Cui'ne paí asa ma'ñepi ti asama'pëna, pa'liye peoji. Si'aye asa ja'ñe a'ë, tiñarepa.

18 Jaje pa'ito de'oye asajë'ë. Jaje pa'ina, paquëna ai jerepa se isi coñe pa'iji. Jaje pa'lquéta'a peoquëni ai jerepa se sio coñe pa'iji, i payë, cuasase'e mañaque si'aye.”

Jesús Pëca Ja'co Cui'ne I Yo'jeohua'i
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Jä maca Jesús pëca ja'co cui'ne i yo'je tsí coni titahuë, i pa'i hue'ñana. Titasicohua'ita'a jai paí pa'i do'ire i pa'i hue'ña ti'añe pahuë.

20 Jaje pa'ina, yecohua'ipi Jesure quëahuë:

“Më ja'co cui'ne më'ë yo'je tsí coni hue'sere pa'iyë, më'ëni ñañu'u cajë dani.”

²¹ Cajëna, ipi capi:

“Maija'quë coca asani cui'ne iti cayeje yo'cohu'a'ipi yë'ë ja'co cui'ne yë'ë yo'je tsi pa'iyë.”

Jesupi Tuture Cui'ne To'añere Cuañeñe
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Te'e mu'se Jesús jai yohuëna i ye'yacohua'i ja're coni tumëni capi:
“Jaira je te'tena jeñu'u.”

²³ Caëna, ja je'ejëna, Jesús caji'i. Caina, ai tutu dapi. Jairare pa'ijëna, tutu dani co'poyepi yohuëna oco timë huëopi, ea du'iyé ja'i macarepa.

²⁴ Ña quëquëni caiquëre sëtoni cahuë:

“Ye'yaquë, Ye'yaquë, ea du'iyë, mai.”

Cajëna, Jesús huëni nëcani tuture cui'ne co'poyere yo'oma'o capi. Ca macarepa tsiñña de'huaje pa'iorepa de'opi, ti co'poma'co. ²⁵ Co'poma'co de'ona, i ye'yacohua'ire capi:

“¿Je ja'ye tsoe Maija'quëpi necaija'quë api cuasaye jeore?”

Jaje caquëna, jaohua'lí cato quëquë huesësicohua'ipi ai ñahuë. Ñajë iohuá'líja'a sa'ñë cahuë:

“¿Iqueire pani, iquë, tutu cui'ne oco asani sehuocaiquërepá?”

Huatohua'i Pa'ise'e Gadara Yeja Aquëre
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ai yo'osi jeteyo'jere papi Gadara yejana tíahuë, Galilea je'ñerepa pa'icona. ²⁷ Tíajëna, Jesús tumaquëna, te'i émë iti daripé aquëpi tsio daji'i. Ai tsoe iquë huatire hue'equëpi, ju'li cañaje ju'ima'quëpi cui'ne huë'ejé pa'ima'quë paji'i. Jaje pa'ipi coa pai ju'isicohua'ire ta hue'ñare pare iquë paji'i. ²⁸ Jaje pa'ipi Jesure ñani tñani do're ja'rungi ai cuipi:

“¿Me yo'oquë Jesús yë'ëre josa yo'osi'quë daiquë'ni, Maija'quërepá mamaquëpi? Señë, më'ëre. Yë'ëre josa yo'oma'ë pa'ijë'ë.”

²⁹ Iye cato Jesupi huatire etani saijë'ë, cuañequeña, ja do'ire jaje capi. Iquë cato huatipi ite jo'ya nesiquëre papi ai tsoe. Jaje pa'ina, pai ipi ite quëna meapi sëahuë, saima'ë pa'ija'quë cajë. Jaje yo'ojeta're huatipi tutu isiquëna, ne tëte saoquë saiquëpi pai peo yejana huatipi saquëna. ³⁰ Jesupi capi, ite:

“¿Ique mami a'ni, më'ë?”

Seina, ipi sehuopi:

“Yë'ë Legión hue'equë a'ë.”

Jaje cani capi, huatohua'ipi ina jai pai cacani pa'i do'ire. ³¹ Jaje pa'ijë huatohua'ipi Jesure sejë'ë. Jëjo saoma'ë pa'ijë'ë, nejo hue'ñare pana cajë.

³² Coa sese quë'rona jëjo saojë'ë, yëquëre cahuë, ai cütihuëre jai pai sese nëijë aicohua'ina. Cajëna, Jesupi de'oji, sehuouna. ³³ Pai ite pa'isicohua'ipi etani sésena cacahuë. Cacajëna, sese jai hua'que të'tëpapi tomejë jairana dutu jujuhuë.

³⁴Ja maca iti sesere ñacaicohua'ipi ña quëquëjë huë'huëni pai darina cui'ne yequë hue'ñana iti yo'ose'ere quëahuë. ³⁵Quëarena, paipi ñañu'u cajë saë'ë. Sajjë Jesús pa'lí hue'ñana tì'ajë ñajëna, huati quë'i pa'isiquëpi i quëno macare ju'i ca suñasiquëpi dahuëre pa'ipi yo'oma'quëpi ñuji'i. Ñu'ina, ñani ai ca'truhuë. ³⁶Ja maca iti ñasicohua'ipi daripëpi daisicohua'ire quëahuë, huati quë'i pa'isiquëni Jesupi jujuse'ere, nuiñere cuasaquëre. ³⁷Jare asani Gadara yeja paipi si'ahua'i ini ai ca'ra do'ire sei'ë. Sajjë'ë. Iñó pa'limal'ë pa'ijjë'ë cajë. Jaje cajëna, asani Jesupi jai yohuëna aya mëni saji'i. ³⁸Saina, iti huatire eto sao cuañosiquëpi sajë'ë yë'ëreje caqué seji'i. Seina, Jesupi ite pëajë'ë, cani capi:

³⁹"Co'ijjë'ë, më'lë huë'ena. Co'ini si'aye më'ëre Maija'quë ne de'huase'ere quëajë'ë."

Jaje caëna, sani si'a daripë cu'i quëapi, Jesús ite ne de'huase'ere.

Jairo Mamaco Cui'ne Jesús Cañare Patoco

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰Jaje Jesús jaira je te'tepi co'ina, si'ahua'i ite utejë pa'isicohua'ipi sihuajë pëpahuë. ⁴¹Pëpa maca Jairo hue'equëpi pai tsil'si huë'ere ñacaicohua'i ejäepi titapi. Titani Jesús quëo yë'quë maca do're ja'rungi yë'ë huë'ena dajjë'ë, caqué seji'i. ⁴²Te'o macare mamacore paquëni, doce ometëca pacopi, juni huesë tējicona. Sequëna, jujucaija'quë Jesupi jarona saji'i. Saina, jai pai coni qui'iyerepa saë'ë. ⁴³Saquëna, saru dahuë ju'icopi ai yo'oco paco'ë, tsieje tēcama'ona doce ometëca. Jaje pa'iopi jujucohua'ini juju cuañosi'i caco si'aye io curi sao sao. Jaje yo'otoje jujuye peopi. ⁴⁴Jaje ai yo'ocopi Jesure tsiojani tuni i ju'i caña patocona, jare iti macapi tsie tēcapi.

⁴⁵Jaje patocona, Jesupi seji'i:

"¿Nepi yë'ëre patore'ni?"

Caquéna, si'ahua'i cahuë:

"Pahuë, patoye."

Cajëna, Pedro cui'ne i cajeohua'i coni cahuë:

"Ye'yaqué, jai pai si'a te'ñapi jë'jejëna, ñaquéta'a sequë'ni, ¿nepi yë'ëre patore'ni?"

⁴⁶Cajëna, Jesupi capi:

"Asayë, yë'ë tutupi yë'ëre patosicore jujuse'ere."

⁴⁷Ja maca tsoe co'yasico pa'io yahue yo'ose'le peoquëna, tsoe asapi caco ca'raco tsal'sico dani do're ja'rungi Jesús quëo yë'quë macapi quëao, si'ahua'i ñajëna, io cuasani yo'ose'ere cui'ne io pato macapi esa co'yase'ere. ⁴⁸Quëa maca Jesupi capi:

"Huau, më'lëpi jujuja'quë api cuasani yo'osi do'ipi jujusico pa'iyë, më'ë. Señaco de'oye sajjë'ë."

⁴⁹Ja yë'ta'a Jesús cocare caquéna, Jairo huë'epi dani tìtaquë Jairore capi:

"Më'ë mamaco tsoe juco'ë. Ye'yaquëre ai jerepa josa yo'oma'ë."

⁵⁰Caquéna, Jesupi asani capi, Jairore:

“Quéquëma'ë pa'ijé'ë. Yé'ëpi jujuja'quë api caquë utejé'ë. Jaje cuasaquë utequëna, më'ë mamaco co'yasico pasio.”

⁵¹Hue'ëna tì'asi maca te'ireje coñe papi, i caca hue'ñña. Coa Pedro, Jacobo, Juan cui'ne tsihualo pëca ja'quë cui'ne pëca ja'co jaohua'ise'e cacahuë, i ja're coni. ⁵²Sil'ahua'i oë'ë, co'a ju'ë'ë, ioní cuasajë. Jaje oijéna, Jesupi capi, jaohua'ire:

“Oima'pë pa'ijé'ë. Tsihua'o ju'lima'o paco'ë. Coa caico.”

⁵³Caquëna, tsoe ju'isiconi caji cajé i cayere cue'cuejë sohuë. ⁵⁴Ja maca Jesupi ju'isico jëtëna tseani capi:

“Tsihua'o huëjé'ë.”

⁵⁵Jaje caquëna, iti macapi pa'lí huëo cui'naopi, nëcaco. Nëcacona, ja maca Jesús aore aqoje'ë cuañepi. ⁵⁶Pëca ja'quëohua'ipi ai cuasahuë, iti yo'ose'ere. Ja maca Jesupi cuañepi, iye yo'ose'e yecohua'ire ti quëama'pë pa'ijé'ë, caquë.

Jesús Jéjo Saoye I Ye'yacohua'ire

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 ¹Jesupi i doce ye'yacohua'ire tsil'somi isipi, i tuture cuañecohua'i pa'ijajé coa si'aye tiñe pa'lí co'a joñoare eto saojé cui'ne ju'icohua'ire jujujé yo'o ja'ñiere. ²Maija'quë cuañe te'tena cacani pa'iyere quéaja'cohua'ini cui'ne si'a ju'ifñiere jujucaija'cohua'ini jéjo saopi. ³Jaje jéjo saoquë capi:

“Tupë, turupë aq, curiquë sama'pë pa'ijé'ë. Ma'a sajé te'e ju'i ca sajé'ë, cayaye sama'pë, peojé saijé'ë. ⁴Te'e daripë yo'oye pa'ina, te'e huë'ena pëajé'ë, mësarute sihuacohua'i pa'ito. ⁵Yeque mësaruni coecohua'i pa'ito etani saijé ya'o si'si pa'iyere ti'to tojé'ë. Jaje yo'oje japi iñóñe pa'liji, iohua'ire sañope Maija'quë yo'o ja'ñiere.”

⁶Jaje caëna, etani sateña, si'a hue'ñña pa'i pa'lí hue'ñana, huaso cocare quëajé cui'ne ju'icohua'ini jujujé.

Juan Ti Doquëre Huaiye

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷⁻⁸Jaje Jesús yo'oquëna, yecohua'ipi Juan huëisiquëpi huëni yo'oji, cajëna, cui'ne yecohua'ipi Maija'quë jéjo daoquë Elíaspí ñaipi cahuë. Cajëna, yecohua'ipi ai tsoe Maija'quë jéjo daoquë pa'isiquëpi huëni yo'oji, cahuë. Jaje cajëna, Galilea éjaë Herodespi asaquë cui'na ja'yese'e cuasa huesëpi. ⁹Jaje pa'liquëta'a Herodespi capi:

“Yé'ëpi Juan siopëre yëto tëajé'ë caquë cuañehuë. Jaje pa'ito ¿iqueipi jaiye co'amaña yo'oquërepá pa'ina, cajëna, asaye'ni?”

Jaje pa'ina, Jerodespi ite ñasi'i caquë yo'opi.

Cinco Mil Ëmëohua'ire Aoñé

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰I jéjo saosicohua'ipi co'ini Jesure quëahuë, iohua'i yo'orojaise'ere. Quëa tējijéna, ja jeteyo'je sai sapi, jaohua'ire, pa'i peo hue'ñana, Betsaida

daripë quë'rona. ¹¹ Jaje saicohua'ita'are paipi asani tuë'ë. Tuijëna, Jesús sihuaquë pëpani Maija'quië te'te ayere quëani cui'ne ju'icohua'ire jujupi.

¹² Neato de'o huëoquëna, i doce ye'yacohua'ipi tsio dani Jesure cahuë:

“Ja'ye huë'ña pa'i huë'ña iñó ti peoji. Paire quëajë'ë, sainajë, sani huajëjajë, cui'ne pai daripëna sani aq hueroni aijajë.”

¹³ Jaje cajëna, Jesupi capi:

“Mësarupi aqojë'ë, jaohua'ire.”

Caquëna, iohua'ipi sehuohuë:

“Coa cinco pan pëa cui'ne caya tsiaya hua'ire pare payë. Jaje pa'ina, si'ahua'ire aqñe cani sani hueroyese'e pa'iji.”

¹⁴ Cinco mil émëohua'i paë'ë. Jaje pa'ijéta'are Jesupi i ye'yacohua'ire capi:

“Cincuenta paise'ere te'e macana ño'e saojë'ë. Jare ja socohua'ise'ere si'ahua'ire huahuejë'ë.”

¹⁵ I case'eje yo'ojëna, si'ahua'i ja'rù suhuë. ¹⁶ Ja maca Jesús cinco pan cui'ne caya tsiaya hua'ire imani ma'temona ñaquë de'ojo iye më'ë isise'e payë caquë Maija'quëre pëpapi. Pëpani jë'yen i ye'yacohua'ina isipi, paire aqojë'ë caquë. Ja maca jaohua'ipi paire aqohuë. ¹⁷ Si'ahua'i iohua'i yëse'ere ti'asichua'l'i paë'ë. Ani tëjisi jeteyo'je iti nëase'ere doce do'röhüë aya tímëhuë.

Pedropi Jesús Ayere Caye

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ Yequë mu'se Jesús te'ipi Maija'quiëre seji'i, pa'i peo huë'ñana. Seina, i ye'yacohua'i datena, seji'i, jaohua'ire:

“Iqueipi caye'ní, pa'i yë'ëre?”

¹⁹ Caquëna, iohua'ipi sehuohuë:

“Yecohua'ipi cayë, më'ëre Juan oco doquë api. Yecohua'ipi Elíaspi cayë. Yecohua'ipi më'ëre cayë, ai tsoe Maija'quë jëjo daoquë pa'isiquëpi huëjí'i.”

²⁰ Jaje cajëna, seji'i, iohua'ini:

“¿Cui'ne mësaruta'a yë'ëre iqueipi caye'ní?”

Caquëna, Pedropi capi:

“Më'ë cato Cristo, maire huasoquë, Maija'quë tsequëre pa'ë.”

Jesupi Capi, Ju'ija'quë A'ë

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹ Jaje asajëna, Jesupi jaohua'ire ai cuañepi: Quëama'pë pa'ijë'ë, yecohua'ire caquë, ²² cani capi, jaohua'ire:

“Pai Mamaquë ai yo'oja'quë api, aiohua'i, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ejaohua'ije, cuañese'e ye'yacohua'ije yë'ëre coejë huani jeoja'cohua'i al'ë. Jaje yo'osiquëta'a toaso mu'seña pa'i maca huëija'quë api.”

²³ Ja jeteyo'je si'ahua'ire capi:

“Paipi yë'ëre tuiye yëni jeoñe pa'iji, iohua'l yë'ë tse al'ë cuasase'ere, yë'ësel'e cuasase'ere. Jeoni yë'ëre tuiye pa'iji, si'a mu'seña ai yo'oye pa'itoje. ²⁴ Jaje pa'ina,

i pa'iyere de'oye pasi'i cuasaquë pani, coa ne huesoye pa'iji. Jaje pa'ina, yë'ë do'ire i pa'iyere ne huesosiquëpi jaëpi huasosiquë pasipi. ²⁵ {Te'ipi yo'oni si'aye iye yeja co'amañare hueroni paquépi ja yë'ta'a i joyo ise'e ne hueséquëna, pa'ito de'oquë? ²⁶ Jaje pa'ina, yë'ë mamire cui'ne yë'ë cocare asaquëta'a pa'ini ca'rakuë yë'ë yo'oye ayere quëama'lë pa'isiquëre cui'ne iteje yë'ë Pai Mamaquëpi ejäe de'oni, ja'quë pa'iyepi cui'ne huijñaohua'l coni dai maca ca'raja'quë a'lë, ja'quëna quëayere. ²⁷ Jaje nuñerepa cayë. Iye maca pa'icohua'ipi Maija'quë te'te ayere ñama'pë paja'cohua'l a'lë. Maija'quë te'te ayepi daina, ñajëna, jeteyo'je ju'lifne pa'iji."

Jesús Tiñe Pa'i Ponëse'e
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Iye case'e pa'i maca ocho mu'se jeteyo'je Jesupi saji'i, ai cutihuëna Maija'quëre sesi'i caquë. Saina, coni saë'ë, Pedro, Jacobo cui'ne Juan. ²⁹ Ja maca sani Jesupi Maija'quëre ja sei tiñe pa'i tsiarepa ponëpi, cui'ne i ju'i caje ai miacore papi ña ti'añe peocorepa ponëpi. ³⁰ Ponë maca Jesuje pa'iohua'ipi ñaini caya hual'i so'oja'a miañerepa nëcajë Jesús ja're cocare cahuë. Jaohua'i cato Moisés cui'ne Elías paë'ë. ³¹ Jesús Jerusalénna sani ai yo'oquë ju'i ja'ñiere cahuë. ³² Ja maca ai huëo ca'añe Pedrore cui'ne i cajeohua'ire nëise'epi peo hue'ñarepa tomeina, sëtasicohua'ipi ñahuë, Jesús irepa pa'iyere, cui'ne cayahua'i i ja're nëcajëna. ³³ Ja maca Jesús quëno maca pa'isicohua'l jeo saijëna, Pedropi capi:

“Ye'yaquë, ñño pëato de'oji. Toaso huë'ña ne'ñe pa'io; më'ë huë'e, Moisés huë'e, cui'ne Elías huë'e.”

Jaje caquëta'a Pedro coa huesë capi, cuasama'ë. ³⁴ Jaje ja yë'ta'a caquëna, siriopi nëca meni sio huesopi. Sio huesoquëna, ai quëquëhuë, sirio sa'nahuëre pa'ijë. ³⁵ Jaje pa'ijëna, siriopi yë'ose'e caye asahuë:

“Iquë yë'ë mamaquë yë'ë oiquëre papi i cayere asajë'ë.”

³⁶ Jaje casi jeteyo'je ñajëna, te'i Jesuse'e paji'i. Pa'ina, ñani jaohua'i ti cama'cohua'i jo'cua paë'ë. Cui'ne yecohua'ireje ñohua'i ñase'e ti quëama'pë paë'ë.

Jesupi Huatire Eto Saoye
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Se ñatasi mu'se ai cutihuëpi cajejëna, jai pa'i Jesure sañope ti'ahuë. ³⁸ Ja maca pa'i jopo aquëpi te'i tutu capi:

“Ye'yaquë, ñacaijë'ë, care payë yë'ë mamaquë te'i macapi. ³⁹ Huatire hue'equëna, jaëpi josa yo'oquëna, cui'ne cuiquë yo'oji, cui'ne hue'hue nequëna, yë'opoja'a siri etoquë yo'oji, co'aye yo'oquë ti jeoñe coeji, ite. ⁴⁰ Tsöe më'ë ye'yacohua'ire sei'ë, huatire eto saojë'ë caquë. Jaje caëna, coa yo'jujahuë.”

⁴¹ Caquëna, Jesupi asani i ye'yacohua'ire capi:

“Maija'quë necaiquë api cuasama'cohua'ipi tíñere cuasacohua'i. ¿Je yéhuarepa tsoe mésaru ja're cóni pa'i yo'oquëna, ñani Maija'quëpi nequë api cuasaja'cohua'i a'ni, mésaru? Jaje cani dajë'ë, më'lë mamaquëre ínona.”

⁴² Jaje caeña, tsihua'epi i quë'rona ja'ye tsiojaina, huatipi yeque hue'hue ne coquëna, taji'i, yejana. Jaje yo'oquëna, Jesupi huatire yo'oma'ë cani eto saoni tsihua'ère jujuni pëca ja'quëna isipy. ⁴³ Ja maca si'a pai ai cuasahuë, Maija'quë jaiye yo'oyere ñani.

Tijupë Jesús Capi, I Ju'iñe Ayere

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Cui'ne si'ahua'i Jesús yo'ose'ere ñani ai cuasajëna, Jesupi i ye'yacohua'ire capi:

⁴⁴ “De'oye asajë'ë, iyere. Huañeyema'pë pa'ijë'ë. Yë'ère Pai Mamaquëre pai jéñana isiye pa'lji. Jaje pa'ina, iohua'i yëyeje yo'oja'cohua'i a'lë, yë'ère.”

⁴⁵ Jaje caquëna, i ye'yacohua'i ti asa tí'añe pahuë, i caye. Jare jaje asaye pajajë ipi cuasaye sëte. Jaje pa'ina, iohua'i ca'racobhua'ipi seni asaye pahuë, i case'ere.

Nepi Jerepa Do'i Pa'iquë

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ja maca i ye'yacohua'i sa'ñie cahuë, iohua'ija'a nepi airepa pa'iohua'i pa'iohua'i a'ni, cajë. ⁴⁷ Jaje cuasajëna, Jesupi iohua'i cuasaye asani ja maca tsihua'ère i quë'rona dani nécopi. ⁴⁸ Dani jaohua'ire capi:

“Iquë tsihua'ère yë'ère mamipi cuasajë ñacaini yë'éní ñacaiyë. Cui'ne yë'ère ñacaicohua'i pani yë'ère jéjo daosiquëreje cui'ne ñacaiyë. Jaje pa'ina, iti mésaru aquëpi yecohua'ire ai jerepa ñacaiquë pani ai jerepa pa'i pa'ijá'quë api.”

Sañope Yo'oma'quë Caye Ayere

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Caquëna, Juan capi, íte:

“Yel'yaquë, yéquë te'i émë më'lë mamipi caquë huatire eto saoquëre yo'oma'ë pa'ijë'ë cajë ësehuë, yéquë ja're cóni cu'ima' do'ire.”

⁵⁰ Caquëna, Jesupi capi:

“¿Me neñu'ju ësere'ni? Maire sañope cama'quë pani mai yo'oye yo'o cocohua'i a'ë.”

Que Joyo Pa'iquë

⁵¹ Jesús ma'tëmo mëiñe tí'añe ja'i maca pa'ina, Jerusalénna sai huëoni sajili, i cuasa néose'ere yo'osi'li caquë. ⁵² Sajila'quëpi jéjo saopi, i du'rú sani i pëajato co'eja'cohua'ire, Samaria pai quë'rona. ⁵³ Jaje pa'iquëta'are Jerusalénna saiye néina, Samaria pai coehuë, pëa hueñia isiye. ⁵⁴ Ja maca jaje ësejëna, asani i ye'yacohua'i Juan cui'ne Jacobo cahuë:

“Éjaë, yëquë më'ë jaohua'ire toapi cuañerena, ma'tëmopi tomeni peo hue'ñarepa éo huesoye. Tsoe Maija'quë jéjo daoquë Elías yo'oquë pa'ise'eje yo'oñu'u.”

55 Jaje cajëna, Jesús ñani jaohua'i case'ere coequë sañope capi:

“¿Ique joyore hue'eye'ni, mësaru? 56 Yë'ë Pai Mamaquë cato daima'ë paji'i, pai joñoare nejosil'i caquë. Coa ai jerepa paini huasosi'i caquë daë'ë.”

Jaje cani jeoni yequë pai pa'i huë'ñana saë'ë.

Jesús Pe'teye Yécohua'i Ayere Quëaye

(Mt. 8.19-22)

57 Ma'aja'a jaohua'i saijëna, te'i ñemë Jesure capi:

“Éjaë, më'ë ja're coni saiye yëyë. Coa si'a hue'ñña më'ë saitoje.”

58 Jesupi sehuopi:

“Airo jo'ya mañaje coña pacohua'i a'lë cui'ne pi'a mañaje tsiaro pacohua'i a'lë. Pai Mamaquë cato ti peoquë api, i siopë téo paquë ui mañaque.”

59 Jesupi yequëre capi:

“Yë'ëre tuijë'ë.”

Jaje caquëna, ipi capi:

“Éjaë, utejë'ë. Yë'ëta'a du'ru ja'quëre tajasi'i.”

60 Jesupi sehuopi:

“Yë'ëre cuasama'cohua'i ju'isicohua'ije pa'iohua'i pa'iyë. Jaohua'ipi cui'neje ju'isicohua'ini tajajë. Më'ë cato daijë'ë, Maija'quë pa'iyere yecohua'ire quéaja'quépi.”

61 Jä maca yequëpi capi:

“Éjaë, tuiye yëyë. Utejë'ë. Du'ru macarepa yë'ëta'a huë'e pa'icohua'ire pëpa tējisil'i.”

62 Jesupi ite capi:

“Yë'ë co'amañare ne huëosiquëpi, jaiye yeque yo'oyere cuasaquë yo'oquë pani yë'ë co'amaña ne tj'añe peoji.”

Jesupi Setentare Jéjo Saoye

10

¹ Jaje iye yo'osi jeteyo'je setenta pa'iohua'ini i saija'a daripëana du'ru jéjo saopi, cayaohua'ise'ere, ipi ñaquë sahuasicohua'ini.

² Jéjo saoquë capi, jaohua'ire:

“Nuñerepa cayë. Tëa ja'ñe cato jaiye a'lë. Jaje pa'iquëta'are iti necohua'ipi a'ri maña pa'iyë. Jaje pa'ina, sejë'ë, iti tsë aquëni jai paire jéjo saojaquë neja'cohua'ire. ³Najë saijë'ë. Mësarute jéjo saoyë, yëi ñamaje pa'iohua'ini yaije pa'iohua'i jopona. ⁴Sama'pë pa'ijë'ë, curi topëje, cai topëje, cui'ne curiquëje, cui'ne zapatoje, cui'ne ma'aja'a saijë pai pa'icohua'i pa'ito coa sa pépajë saijë'ë, tsoe nëcajani caye peoye. ⁵Huë'ena cacacohua'i pani du'ru macarepa ñeje cajë'ë: ‘Iye huë'e pa'icohua'ire

de'oye pa'iyepi pa'ijé'ë. ⁶ Jaje pëpajëna, jaohua'ipi de'oye pa'iyere oicohua'i pa'ito mësaru pëpase'epi iohua'ini pa'ija'coa. De'oye pa'iyere oima'cohua'i pa'ito ja pëpase'epi mësaruna co'i cosipi. ⁷ Du'ru pëpasi huë'ena cacani pëani iohua'li aõñere aijé cui'ne ucujé pa'ijé'ë. Co'amaña necohua'ire sëte iohua'ipi saiñeje pa'ye cocaiyepi pa'ijé'ë. Jaje pa'ina, huë'ña ñape cu'ima'pë pa'ijé'ë.

⁸ Pái daripëna tì'arena, jaro aquépi i huë'ena pëpasiquëpi aore aoto aijé'ë. ⁹ Jarore ju'l'icohua'i pa'ito jujucaijé'ë. Cui'ne quëajé'ë, Maija'quë cuañe te'tena mësarupi ponéñe ja'yere pa'iji cajé. ¹⁰ Jaje pa'iquëta'are yequë huë'ña daripë pa'icohua'ipi mësarute coeto iti daripë ma'añana etani cajé'ë: ¹¹ 'Mësaru daripë ya'opi yëquë quëona së'ase'ere tì'to tqñë, mësaru asaye yëma'pë pa'i do'ire inojé.' De'hua cuasajé'ë, iyere, Maija'quë pa'i te'tena ja'yere pa'iji, mësarute. ¹² Mësarute cayë, pái ñape yo'ose'e ne de'hua mu'se tì'asi maca jaohua'i co'aye yo'ose'e sañine pasipi. Sodoma daripë acohua'ire yo'ose'e jerepa co'ayepi.

Sehuoma'cohua'i (Mt. 11.20-24)

¹³ Teayerepa më'ë Corazín daripë maca cui'ne Betsaida daripë. Jaiye pái yo'o tì'a ma'ñere yo'otoje coa ñahuë, më'ë. Jaro yo'ose'eje pa'ye Tirona cui'ne Sidón daripëna yo'equëna, ñasicohua'i pani tsoe otira'huë. Iohua'i co'ayere cuasajé ai ju'i care suñani huatapi joréjë ai oyiere inora'huë. ¹⁴ Jaje pa'iquëta'are pái ñape yo'ose'e mu'se tì'asi maca mësarupi ai jerepa co'aye yo'osi do'ire sai cuañoñe pa'iji. Tiro cui'ne Sidón daripëa pa'icohua'i seña maca. ¹⁵ Cui'ne mësaru Capernaum daripë pa'icohua'i yëquëpi ai jerepa této saisicohua'i a'ë ma'tëmo quë'rore pana cuasayë, mësaru. Pani mësaru cato coa ai jerepa huë'ehuëre pana caje huesëja'cohua'i a'ë, toa yejana.

¹⁶ Mësaru cayere asacohua'i pani yë'ëni asaja'cohua'i a'ë, cui'ne mësaruni coecohua'i pani yë'ëni coeja'cohua'i a'ë, cui'ne yë'ëni coecohua'i pani yë'ëre jéjo daosiquëni coeyë."

Setenta Jéjo Saosicohua'ipi Co'iyé

¹⁷ Jaohua'i setenta pa'iohua'i ai sihuayë. Co'ini cahuë:
"Éjaë, huatíohua'ique yëquë më'ë mamire cajëna, asajé ca'rajé etahuë."
¹⁸ Jesupi capi, jaohua'ire:
"Jaje pa'ijé'ë. Yë'ëjé ñahuë, huati éjaëpi ma'tëmopi mujuë ye'hueyeje pa'yerepa tomequëna. ¹⁹ Yë'ëpi mësarute tutu isihuë, añare, punire tsa'cujëna, ti a'si neñe peo ja'ñere. Cui'ne maire sañope yo'quë tutu jerepa isihuë, quëcoja'cohua'ire caquë. ²⁰ Jaje pa'iquëta'are sihuama'pë pa'ijé'ë, huatíohua'i mësarute sehuoyere. Coa ai jerepa mësaru mami ma'tëmore toyase'e pa'iyere sihuajé'ë."

Jesús Sihuaye
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Ja maca Jesús Maija'quë joyopi i ja're pa'iye sëte ai sihuaquë capi:

“Sihuayë, Ja'quë më'ère ma'tëmo cui'ne yeja Ëjaëre. Më'ëpi iyere iñohuë, tsije pa'iohu'a'ina më'ëpi ta'lñe cuasajë pa'icohua'ire cui'ne ai asacohua'ire yahuese're. Jaje ti'api, më'ë yëyeje.”

22 Yë'ë ja'quëpi si'a co'amaña yë'ëna ipsisí. Maija'quë mamaquë api cajë pa'i ñañe pañë. Coa ja'quëse'e asaji, i mamaquëre. Ja'quëreje pa'i ñañe pañë. Coa mamaquëse'e asaji, ite. Jaje asaquë i mamaquëpi i yécohua'ina iñocohua'ise'e asayë, i pa'iye. 23 Ja maca i ye'yacohua'ise'e capi:

“Mësaru ñañeje ñacohua'ipi sihuacohua'i alë. 24 Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Jai pa'i Maija'quë yo'o ja'ñiere quëacaicohua'i cui'ne pa'i ëjaohua'i mësaru ñañeje pa'yë ñañe yëhuë. Jaje yëjéta'a ñama'pë paë'ë. Cui'ne asaye yëhuë, mësaru asayeje pa'yere. Jaje yëjéta'a asaye pahuë.”

De'oquërepá Samaria Aquëpi

25 Ja maca cuañese'e ye'yaquëpi huëni Jesús quë'rona i ja're coca caquë, neñasi'l cuasaquë sani sejil'i:

“¿Ye'yaquë, me neja'quë a'ni, ti pa'iye ti'l'añe cani?”

26 Jesupi sehuopi:

“¿Iti cuañese're ñato me pa'iquë'ni, më'ëpi asato?”

27 Caquëna, cuañese'e ye'yaquëpi sehuopi:

“Oijë'ë, më'ë Ëjaë Diusure si'a më'ë yëyepi, si'a më'ë joyo, si'a më'ë tutu, cui'ne si'a më'ë cuasaye. Cui'ne oijë'ë, më'ë quëno maca aquëre më'ëja'a co'ye oyeyeje pa'yë.”

28 Caquëna, ja maca Jesupi capi:

“Ite de'oyerepa sehuohuë, më'ë. Jaje më'ë yo'oquë pani, ti pa'iye ti'l'aja'quë a'ë.”

29 Jaje caquëna, cuañese'e ye'yaquëpi de'oye yo'oquë a'ë caquë Jesure iñosi'l caquë sañope sejil'i:

“¿Jaje pa'ito ne a'ni, yë'ë quëno maca pa'iquë?”

30 Caquëna, Jesupi sehuopi ite:

“Te'l pa'i Jerusalénpí ma'aja'a Jericóna meji'l. Meina, co'amaña ñacohua'ipi tseani si'aye i paye cui'ne i ju'l caje jiohuë. Ai të'carena, ju'lise'eje pa'l uina, jeoni saë'ë. 31 Cui'na ma'aja'a judío Maija'quë huë'ere ñacaiquë saiquëpi ma'are uina, ñani coa ñaquë sa sajil'i. 32 Cui'ne iti ma'aja'a levita sai coa ñani sajil'i.

33 Jaje sai sitore Samaria pa'i coecohua'i aquëpi cui'ne ma'aja'a sai teaye ñani.

34 Ja maca tsiojaní a'sire hui'yape ocopi cui'ne o'sayepi tsoani cañapi huëni jujupi. Jeteyo'je i caballona téoni sapi, saicohua'i pëa huë'ena. 35 Se ñatasi mu'se Samaria aquëpi sai huëoni caya curiquë té'l'ña ipsisí, iti huë'e aquëre. Isiquë capi: ‘De'hua ñacaijë'ë, iquëre. Më'ëpi ai jerepa i do'ire necaisiquë pa'itoje yë'ëpi saisi'l

cui'naëpi co'i così maca.' ³⁶De'oji. Jaje pa'ito: ¿Toasocohua'i aquë jequë paquë'ni, ñaohua'lí huani oani saisiquë quëno maca aquë ite oisiquë, më'ëpi cuasato?"

³⁷Caquëna, cuañese'e ye'yaquëpi capi:

"Ité ñani oi necaisiquë api cuasayë."

Caquëna, ja maca Jesupi capi, ite:

"Më'ëje cui'ne sani yo'oquë pa'ijë'lë."

Jesupi Marta Cui'ne María Huë'ere Pa'ieme

³⁸Jesús ma'aja'a sainquëpi tì'api, a'ri daripëna. Jarote cui'ne paco'ë, Marta hue'ecopi. Jaopi jo huë'ena pëpao, ite, cui'ne i ye'yacohua'ije.

³⁹Cui'ne paco'ë, Marta yo'jeo María hue'ecoje. Jaopi Jesús quëo yë'quë macana ja'rungi ñu'io asao, i cayere. ⁴⁰Asacona, Martapi jaiye huë'e co'amaña neñe pa'ina, ñani ai cuasa huesëco Jesús quërona tsio dani cao:

"¿Ejaë, yë'lëse'e necona, yë'lë yo'jeo coa ñu'ico ñaquë, më'ë? Jaje pa'ina, cayë iote cajë'lë, yë'lëre sani cocaija'co."

⁴¹Jaje cacona, Jesupi seuopi:

"Marta, Marta më'ë jaiye neñere co'a ju'io, cui'ne ai cuasaco. ⁴²Jaje pa'iquëta'are te'o pal'iji nuñerepa cocaiye. Jare María tì'ao, yecohua'ije jioye ti peoyere."

Jesupi Ye'yapi, Maija'quëre Señe

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹Tijupë Jesús Maija'quëre señi tējisi maca i ye'yacohua'i aquëpi capi, ite. Ejaë, ye'yajë'lë, Maija'quëre señe, Juan i ye'yacohua'ire ye'yaquë pa'ise'leje.

²Caquëna, Jesupi seuopi:

"Sécohua'lí pani ñeje cajë'lë:

Yëquë Ja'quë ma'tëmo pa'iquë,

Më'ë mami de'oyere pa'lë.

Më'ë cuañeñe daijaquë yëquëna,

Më'ë yëyepi yo'oye pa'ija'quë, iye yejaje, ma'tëmo yo'oyeje pa'ye.

³Iye mu'se aï ja'nñere isijë'lë, caraye peoye.

⁴Yecohua'ipi yëquëni do'i pajëna, sái de'huacaiyeje pa'ye më'ëpi yëquë do'ire sái de'huacaije'lë.

Neñañe pa'ito më'ëpi co'ayere nejocaije'lë."

⁵Jesupi capi, jaohua'ire:

"Mësaru aquëpi te'ire i cajeire paquëni jaëpi ñami jopo i huë'ena dani caji, ite: 'Cajei, toaso ao isijë'lë, co'yojal'quë a'lë.' ⁶Yë'lë cajeipi yure titäeña, aõnepi peoquëna, cayë, caji. ⁷Caquëna, tu'rihuëpi de seuquoquë casipi: 'Josa da cayë. Eta sa'ro sioscoa. Jere më'ëre isisi'quë coa huëiyen'i, tsí ja're uini.' ⁸Jaje casiquëta'a cajei pa'isi do'ire huëni isiyepi, coa josa jerepa sema'quëni caquë huëni isipi, si'aye ite carase're.

⁹Jaje pa'ina, yë'lëpi cayë, mësarute: Sejë'lë. Maija'quëpi isija'quë api. Co'ejë

ti'laja'cohua'i a'lë. Eta sa'rона tē'cajëna, hui'yosipi. ¹⁰ Jaje pa'ina, sequëpi isi cuaññoñe pa'liji. Cui'ne co'equëpi ti'lañe pa'liji. Cui'ne eta sa'rона tē'caquëni hui'yocaiye pa'liji.

¹¹ Mamaquëpi panre seina, quëna përe isi'ñe pa'lí a'lë mësaru aquë je'qué mamaquëre panita'a hua'lire seina, añani ao'ñe pa'lí a'lë? ¹² ¿Panita'a tsiapëre seina, punini ao'ñe pa'lí a'lë? Pani. ¹³ Najé'ë. Mësaru co'acohua'ita'a mamajëre oijë de'oyere isicohua'i a'lë. Jaje pa'iyë sëte mësaru Ja'qué ai jerepa oiquë sëte i de'o joyore pañu'u cajë secohua'ire isija'qué api."

Jesupi Huati Tutupi Yo'oji, Coa Caye

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Yequë mu'seña huatipi coca cama'quëre nesiquëni Jesupi huatire eto sauna, coca capi, cama'quë pa'lisiquëpi caquëna, ñajë jai pai ai cuasahuë, merepa yo'o u'nì iye cajë. ¹⁵ Yecohua'ipi cahuë:

"Huatiohua'i éjaë Beelzebú tutupi yo'oji, iquë, huatire eto saoquëna, ñajë."

¹⁶ Yecohua'ipi pai yo'o ti'a ma'ñe ma'tëmo ayere yo'o iñojé'ë cajë sei'ë.

¹⁷ Ja secohua'i cuasayere asaquëpi jahua'ire capi:

"Te'e yeja éjaohua'ipi jopoja'a huasicohua'i pani sä'ñe uihuani co'ye jhuhua'i yejare nejoñoë. Cui'ne te'e caje tsëcapë pa'isicohua'ipi hua saisicohua'i pani säñope yo'oje jhuhua'ija' peo hue'ña ne huesëyë.

¹⁸ Satanáspi i tsëcapëni säñope yo'oquë pani ¿me si'ahua'i cuañe ti'lañe pa'liquë'ni? Iye cayë, mësarupi yë'ëni Beelzebú tutupi huatire eto saozi cajëna. ¹⁹ Jaje yë'ëpi Beelzebú tutupi yo'oquë pa'ito, ¿nepi mësarute tuicohua'ire tutu isiye'ni, huatiohua'ire eto sao ja'ñe? Jaje pa'ina, jhuhua'ini mësarupi seni asajë'ë, quëajajë. ²⁰ Jaje pa'liquëta'are yë'ë cato Maija'quë tuture papi huatire eto saoquë yo'oyë. Jaje pa'ina, yë'ë yo'oye cato Maija'quë cuañe te'tepi tsoe titapi caquë iñóñe a'lë.

²¹ Ai tutu quë'ipi cui'ñasiquë i co'amañare de'oye ñaquë pa'ito, yecohua'ije jioye peoji. ²² Jaje pa'liquëta'are yequë ai jerepa tutu quë'ipi cacani ite quëco saoye pa'liji. Ja maca si'aye i quëcoquë uihua ja'ñere pase'e jioni i tse de'huaye pa'liji, i pase'lere.

²³ Jaje pa'ina, yë'ë yo'oyere de'oji cacaima'quë cato yë'ëre säñope yo'oquë api, cui'ne yë'ë ja're te'e tsi'soma'quë pani, coa ne tiya saoquë api.

Co'a Joyopi Cui'naona Co'iyé

(Mt. 12.43-45)

²⁴ Huatipi paini pa'lisiquëpi eta saisiquë pani coa cuene yejañare cu'iji, pëa hue'ñare co'equë. Jaje co'equë ti'lama'ë co'isi'lí yë'ë etani daisi huë'ena cuasaji. ²⁵ Cani co'liquë ñaquëna, de'oyerepa yuani ne de'huase'eje pa'ipi pa'liji. ²⁶ Pa'ina, ñani sani siete huatiohua'i i jerepa co'acohua'i ja're coni cacani cui'naëna, pëasi maca yureta'a ja'në pa'ise'e seña maca co'aquë pa'lija'quë api."

Nuñerepa Sihuaye

27 Jesús ja yë'ta'a itire caquëna, p̄ai jopopi nomiopi cuio:
“Më'ëre coansi ai de'huasico ai sihuaco pa'ico.”

28 Jaje cacona, ipi capi:

“Ai jerepa sihuacohua'i pa'iyë, Maija'quë caye asacohua'ipi cui'në
sehuocohua'ipi.”

Co'acohua'ipi Señe, P̄ai Yo'o Ti'a Ma'ñere

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29 Paipi Jesús quëno macana ts'i'sini saijëna, ipi coca ca huëopi:

“Iye'në p̄ai co'acohua'i a'lë. Jaje pa'iohua'ipi señë, p̄ai yo'o ti'a ma'ñere
yo'o iñojë'ë cajë. Jare setoje Maija'quë yo'o ja'lñere quëacaiquë Jonás yo'oquë
pa'lise'eje pa'yé de'oye yo'o iñonoñe pa'iji. Mësaru yëyere iñonoñe peosipi. **30** Jonás
Nínive daripë paire Maija'quë case'ere iñocaiquë pajili. Cui'neje pa'isiquëpi
yure P̄ai Mamaquëpi yure pa'icohua'ire iñona'quëpi pa'iji. **31-32** Nínive
daripë pa'icohua'ipi p̄ai ñape yo'ose'e ña mu'se huëni iye'në paire sañope
caja'cohua'i a'lë. Jonáspí Maija'quë cocare quëaquëna, asani ja'rë pa'lise'e jeoni
ponësi do'ipi. Iñore yure Jonásre têto saisiquëpi pa'iji. P̄ai ñape yo'ose'e ña
mu'se pa'i maca iye paire iohua'i yo'ose'eje pa'yé sai maca t̄j'aëna, huë'ehuë
te'te p̄ai éjaopi huëni nejoñe pa'iji caja'coa. Io so'o yejapi Salomón tañie
yo'oye asasi'i caco daisi do'ire. Iñore Salomón jerepa pa'ipi pa'iji, yure.

Maire Miacaiye

(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 Toa tsëoni yahueye peoji, panita'a mahuë sa'nahuëna ayaye peoji. Jaje
yo'oye pajë coa ai jerepa émëje'enä nëcoyë, daicohua'ire miacaija'coni.

34 Capëre ñaco cä miacaiye pa'iji. Jaje pa'ina, më'lë ñaco capi de'oyere ñaÑe
pa'ito më capëje de'oye miacaisico pa'iji. Jaje pa'iquëta'are më'lë ñaco capi
co'ato si'a më'lë capëje ai yo'oyere pa'iji. **35** De'hua ñajë'ë, më'lë miañe pa'iyere,
neañena ponëma'coni caquë. **36** Jaje pa'ina, më'lë capëpi miañe jopore pa'ito
si'aye tñarepa ñaÑe pa'iji, neaÑe peoto. Toa tsëocopi miacaina, ñaÑeje pa'yé.”

Fariseohua'ire Cui'në Cuañese'e Ye'yacohua'ire Sañope Caye

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Jesús coca ca téji maca, fariseopi Jesure huëopi, i huë'ena ão sani aijë'ë caquë.
Huëouna, sani ja'rupi ão ãi saihuëna. **38** Ja'runa, fariseopi jëña tsoajë'ë aimanë
cuañese'rere yo'oma'aji'i, ñaÑe cuasapi. **39** Jaje cuasaquëna, Éjaëpi capi, ite:

“Mësaru fariseo p̄ai cato coa émëje'e ycu duruhuëase'e cui'në quëna
ne'ñase'e tsoacohua'i a'lë. Jaje yo'ocohua'ita'a sa'nahuë cato si'sio.
Yecohua'i payere yécohua'ipi cui'në co'ayepi t̄jmësicohua'i a'lë. Mësaru
cui'në pa'iyë. **40** Huesëohua'i, ña ma'ñe émëje'e nesiquëpi sa'nahuë

ayeje Maija'quëpi nese'e a'ë. ⁴¹ Jaje pa'ina, peocohua'ina isijë'ë, mësaru sa'nuhüe payere. Jaje yo'oto si'aye tsoa tose'e pa'ija'coa.

⁴² Teayerepa mësaru fariseo pai maña. Mësarupi diez topëa neni te'ore Maija'quëna isiyë, aiñena huëo sëñe nejë aiñere, cui'ne tase'e coni. Jaje de'oye yo'ojet'a'a nuñerepa de'oye yo'oyere cui'ne Maija'quë oiyejë pa'yë yo'oyere peocohua'ipi pa'iyë. Jaje pa'ina, iyere yo'oye pa'iji, mësaru tsoe de'oye yo'oyena coni.

⁴³ Teayerepa mësaru fariseo, pai maña! Pai ts'i'si huë'ñare de'o saire ñu'ijëna, ñajë papi jerepa pa'iohua'i a'ë cajajë cuasacohua'i a'ë, cui'ne co'amaña huero huë'ñare nëcajëna, jai pai iti maca ñacohua'ipi jerepa pa'iohua'i a'ë cajë de'oye pëpjajajë cajë, mësaruje teaye yo'ocohua'i a'ë.

⁴⁴ Cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseo pai coni teayerepa coa cacohua'i a'ni, tasi daripëje pa'iohua'ini, pai ñama'pë tsa'cujë si'si neñeje yo'oyë."

⁴⁵ Jaje caquëna, cuañese'e ye'yaquëpi ñeje caquë sañope sehuopi:

"Ye'yaquë, jaje më'ë cani yëquëreje tea ju'i cayë."

⁴⁶ Jaje caquëna, Jesupi sehuopi:

"Teayerepa mësaruje cuañese'e ye'yacohua'ijë yo'oyë. Yecohua'ise'ere dëquë co'amañare hue'ocaiyë. Jaje yo'ojet'a'a mësarupi te'e moño macaje se cocaiye coecohua'i a'ë.

⁴⁷ Maija'quë yo'o ja'ñere quëacaicohua'ire jare mësaru aiohua'ipi huani jeoni tasi daripëare mësaru teayerepa ne de'huacohua'i a'ë. ⁴⁸ Jaje yo'ojet'a'a mësaru aipë yo'ose'ere de'oji cuasajë yo'oye ñañe pa'iji, mësarupi iohua'i huani tasi daripëare ne de'huajëna.

⁴⁹ Jaje pa'ina, Maija'quë i ta'ñe asayepi capi: 'Jéjo saoja'quë a'ë yequë mu'se yo'o ja'ñere ca nëocohua'ire cui'ne sahuani yë'ë coca quëacohua'ire nesicohua'ireje jaohua'ini huani jeaja'cohua'i a'ë, yecohua'ini coa josa yo'ojet.' ⁵⁰ Jaje pa'ina, yeja de'huasi macapi ite quëacaicohua'ire huaisi do'ire yure pa'l paini Maija'quëpi seja'quë api. ⁵¹ Abelre huaisi macapi cui'ne Sacariare huaisi macaja'l acohua'i do'ire yëi ñamare éo huë'ñana cui'ne Maija'quëre sé huë'lena joporepa. Jaje pa'ina, nuñerepa cayë quëapi, yure pa'l paina seja'quë api, tsie do'ire.

⁵² Teayerepa mësaru cuañese'e ye'yacohua'i nuñerepa cocare yahueyë. Jaje yo'ojet' coejë yecohua'i asañu'u cajë yëcohua'ireje ësejë sañope yo'oyë, mësarupi."

⁵³ Neje Jesús caquëna, asani cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne fariseohua'i ai pëtitel'i. Jaje pa'ijë jaiye sé huë'huë. ⁵⁴ Sejëna, tayo sehuouna, ñani tseañu'u, co'aquë api cajajë cuasajë.

Coa Cayere Sañope Yëhuoye

12 ¹ Jai pai mil jerepa te'e macana ts'i'sini airepa timëni sa'ñe ju'ajë yo'ohuë. Yo'ojëna, Jesupi i ye'yacohua'ini du'ru macarepa ca huëopi, ñeje:

"De'hua ñajë'ë, fariseohua'i porere. Jaje cani capi fariseohua'i coa cajë yo'oyere ye'yema'pë pa'ijë'ë caquë. ² Jaje pa'ina, asama'pëna yo'ose'ere ti'a

ja'ñe a'ë cui'ne yahue yo'ose'ere, asa ja'ñe a'ë. ³Jaje pa'ina, mësaru nea hue'ña yo'ose'ere mu'sepi asaja'cohua'i a'ë, cui'ne yahuerepa tu'rihuëna sioní case'ere huë'e sa'nihiüpi nëcajë cui ja'ñe a'ë, p̄ai asa hue'ñana.

Neni Mai Ca'raye Pa'iquë'ni
(Mt. 10.28-31)

⁴Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Capë huaicohua'ire ca'rama'pë pa'ijë'ë. Jaohua'i cato jerepa yo'oye peoyë. ⁵Jaje pa'ina, quëasi'lí. Ca'rajë'ë, huani jeosi jeteyo'je toa yejana jëjo saoquëni. Jaje pa'ina, ca'rajë'ë, Maija'quëni.

⁶Mësarupi asayë, cinco pi'ani caya të'ña ̄sicohua'i a'ë cajë. Jaje a'ri do'iohua'ita'are Maija'quë huanëyemalë ñacaiji. ⁷Jaje pa'ina, mësaru nañaque cuecuese'e a'ë, ca'rama'pë mësarupi. Jaje pa'ina, pi'a jerepa do'icohua'i a'ë.

Jesure Cacaiye Pa'iji
(Mt. 10.19-20, 32-33; 12.32)

⁸Si'aohua'lí mësarupi yë'ëni ca'rama'pë yë'ë cajeipi cacohua'ire cato, yë'ë P̄ai Mamaquëje Maija'quë huiñaohua'ina yë'ë cajeipi quëaja'quë a'ë cayë.

⁹Jaje cui'ne yë'ëni ca'rajë cajei peoyë, p̄ai asa hue'ñana casicohua'ire yë'ëje cui'ne Maija'quë huiñaohua'i ña hue'ñana yë'ë cajei peoji, caja'quë a'ë.

¹⁰Jaje pa'ina, yecohua'ipi P̄ai Mamaquëre co'aye casicohua'i pani sai de'hua cuañöñe pa'iji. Jaje pa'iquëta'are yecohua'ipi Maija'quë joyore co'aye casicohua'i pani s̄ai de'hua cuañöñe ti peoji.

¹¹Mësarute tsëani p̄ai ts'i'si huë'ñana, p̄anita'a p̄ai yo'oye ñacohua'i quë'rona co'aye yo'ocohua'i a'ë cajë sacohua'i pa'ito du'ru cuasama'pë pa'ijë'ë, me sehuoja'cohua'i a'ni cajë. ¹²Iti caye t̄'asi maca Maija'quë joyopi quëaquëna, mësaru caja'cohua'i a'ë.”

Jaiyere Payepi Huajëya'yé Neñé

¹³P̄ai jopopi Jesure capi, ñeje:

“Yel'yaquë, se quëajë'ë, yë'ë a'yëre yë'ëreje co'amaña huacaijaquë ja'quë pase'e.”

¹⁴Caquëna, Jesupi capi, ite:

“Ina, nepi yë'ëre p̄ai yo'oye ñaquëre cui'ne co'amaña huahuequëre cuañere'ni?”

¹⁵Yequeje capi, Jesús:

“Si'aye co'amaña èayere de'hua ñajë'ë. Jaje pa'ina, p̄ai pa'iyre cato jaiye co'amaña payepi cocaine, pa'iyre peoji.”

¹⁶Jaje caquë p̄ai pa'iyere t̄ñarepa quëasi'lí caquë capi:

“Pa'iji, te'i ëmë jaiye co'amaña paquë. Pa'ina, i t̄asi co'amañapi jaiye tēa ja'ñepi quëjí'i. ¹⁷Já maca ñani jaiye co'amaña paquëpi ¿me neja'quë a'ni, iti de'hua hue'ñaje? ¿Jerona de'huaja'quë a'ni, quëise'e? caquë cuasa huëopi.”

¹⁸Ja maca cuasapi, peo hue'ña ja'rë de'huia huë'ña pa'ise'e nejoni yeque jerepa jai huë'ña nesi'i. Neni jarona de'huasi'i si'aye yë'lë tëase'e cui'ne si'aye yë'lë tsoe paye coni. ¹⁹Ja jeteyo'je de'huani yë'ëja'a casi'i: 'Jaiye co'amaña de'huase'e payë, tsoe ometéca pa'i ja'ñiere pëa huajëquë sihuaquë \ucuquë ai pasi'i' cuasapi. ²⁰Jaje cuasaquëna, Maija'quëpi ite capi: 'Huesë maca, iye ñami më'lë ju'ija'quë a'lë. Jaje pa'ina, më'lë de'huase'e ¿ne tse pa'i ja'ñe a'ni?' ²¹Ja maca ponëni si'ahualire capi. Jaje yo'oye pa'iji. Jaiye co'amaña paquëpi co'ye de'oye pa'iyese'e cuasaquë, Maija'quëre cuasama'quë cato.'

Maija'quë I Mamajëre Ñacaiye

(Mt. 6.25-34)

²²Jeteyo'je Jesús i ye'yacohua'ire capi:

"Jaje pa'ina, mësarute co'a ju'ima'pë pa'ijë'lë, jere aija'cohua'i a'ni cuasajë. Cui'ne co'a ju'ima'pë pa'ijë'lë, jere caña ju'ija'cohua'i a'ni cuasajë. ²³Ao aïñe jerepa do'iye a'lë, pai pa'eye. Cui'ne caña ju'iyé jerepa do'iye a'lë, mai capë. ²⁴Najë'lë, jaohua'i pë'përini, co'amaña tama'cohua'ita'a cui'ne tëama'cohua'ita'a cui'ne iti ca de'huia huë'e peocohua'ita'a cui'ne pëa hue'ña peocohua'ita'a de'hue Maija'quëpi cocaine, pa'icohua'ini. Jaje pa'ina, mësaru pi'l a seña maca dol'cohua'i a'lë, pairepa sëte. ²⁵Jaje pa'ito ¿nepi mësaru acohua'i ai co'a ju'i do'ire metro joporeja'a tsoacohua'i ai de'oja'cohua'i a'ni? ²⁶Jaje pa'ina, ai cuasa do'ire a'ri maña pa'ise'ere jaiye se mëoñu'u ai jerepa cuasaye'ni. Jaje pa'ito ¿me neñu'ju airepa yequë co'amañare co'a ju'íñe'ni?

²⁷Najë'lë, cui'ne jorore coa mëani pa'iyere co'amaña ne ma'ñeta'a cui'ne yëije oya ma'ñeta'a ai de'o joro pa'iyere. Jaje pa'ina, cayé, pai éjaé Salomón maca i de'o hue'ñare pa'iniye de'o jo'ya joroje pa'irepa ju'iyé papi. ²⁸Jaje Maija'quë taya mañata'a de'oye suñacaise're paji, coa yurese'e pani ñamina'a tsoe ju'ise'e pa'ina, toana ëo ja'ñeta'a. Jaje pa'ito mësarute ai jerepa caña suñacaiye pa'iji, Maija'quë necaima'quë api, cuasacohua'i. ²⁹Jaje pa'ina, co'a ju'ijë cui'ne co'ejë cu'ima'pë pa'ijë'lë, jere aija'cohua'i a'ni cui'ne jere \ucuja'cohua'i a'ni cuasajë. ³⁰Iye yeja pai jaje ai cuasajë pa'iyë, si'aye iyere. Jaje pa'iquëta'a mësaru tsoe mësaru ja'quëre payë, si'aye mësarute jopo caraye asaquëni. ³¹Jaje pa'ina, mësarupi Maija'quë cuañe te'ltere ai oijë yo'oto Maija'quëpi de'hue jopo caraye isiquëna, co'amaña pajë'lë.

Ma'tëmo Co'amaña

(Mt. 6.19-21)

³²Ca'rama'pë pa'ijë'lë, yë'lëre asacohua'i mësaru a'ri paji maña'ë. Jaje pa'iquëta'are mësaru ja'quëpi i cuañe te'ltere isiyé yëji. ³³Mësaru paye pa'ito isijë'lë, curiquëpi cui'ne co'amaña carasicohua'ina do'i peoye coa isijë'lë. Jaje yo'oje ai huano topëa de'o ma'ñiere ti'ajë'lë. Ma'tëmo co'amaña carajai ma'ñere, cui'ne ñaéje cacama'tore pu'juje pu'juma'tore paja'cohua'i. ³⁴Mësaru co'amaña pa hue'ñare, cui'ne jarote mësaru joñoaje pasipi.

Ne De'huasicohua'ipi Pa'ijé'ë

³⁵ Ne de'huasicohua'ipi ñare pajë pa'ijé'ë. ³⁶ Fiesta ña tējini ejäe col'ija'quëpi cayë, i jo'ya utejë pa'iyeye pa'iohua'i pa'ijé'ë. Titani eta sa'rона tē'ca maca esa hui'yocaiyeje yo'oja'cohua'ipi. ³⁷ Sihuaja'cohua'i a'lë, iohua'i ejäepi utejë pa'ijëna, titäena ñani. Nuñerepa cayë, iohua'i ejäepi sihuaquë ao ai saihuëna soini aore aqoja'quë api. ³⁸ Nami joporepa panita'a ñata ñami titaquëta'a, sétasicohua'ini titaquë pa'ito sihuaja'cohua'i a'lë, ite necaicohua'i mañapi. ³⁹ De'hua asajé'ë, co'amaña ñaquë dai jañere asasiquëpi utequë pa'ito i huë'e co'amaña imani saye peoji. ⁴⁰ Mësaru huesë maca Pai Mamaquë daija'quë api. Jaje pa'ina, de'hua ñajë utejë pa'ijé'ë."

Nuñerepa De'o Jo'yaë Cui'ne Co'a Jo'yaë (Mt. 24.45-51)

⁴¹ Ja maca Pedropi capi:

“¿Ejaë, iye ye'yase'e yëquëse'ere caquë ye'yaë? ¿Panita'a si'aohua'ire caquë ye'yase'e a'ni?”

⁴² Caquëna, Ejaëpi sehuopi:

“Jaje pa'ito ne a'ni, taññe asaquëpi cui'ne nuñe yo'oquëpi i ejäe ñacaijé'ë huë'e pa'iyeye case'ere de'oye sehuoquë, cui'ne i ejäe jo'yareje ao de'oye aqoquë yo'oquë? ⁴³ I ejäe titaquë ñaquëna, i case'eleje yo'oquë, cato de'oye pa'ija'quë api. ⁴⁴ Nuñerepa cayë, mësarute. Co'amaña paquëpi si'aye i co'amaña de'oye ñacaisiquëna, si'aye i co'amañare ñacaijé'ë caquë isija'quë api. ⁴⁵ Jaje isiquëni i jo'yaépi ejäe ja yé'ta'a tsoe nêija'quë api caquë i ejäe jo'yani co'aye si'sequë yo'oquë cui'ne nomiohua'i iti huë'e pa'icohua'ire, co'aye yo'oquë cui'ne ao fiesta nequë ai huëoni cui'ne cono ucuquë cuepe huëoni. ⁴⁶ Yo'o maca i ejäe col'ija'quë api, i jo'yaë huañëyeni utema'lë huesëquë yo'o maca ja maca sehuoma'cohua'ire nejoñepi nejoja'quë api, i yo'osi do'ire ai si'seni.

⁴⁷ I ejäe yëye i jo'yaë asaquëta'a de'oye yo'oma'quëpi cui'ne i caye sehuoma'lë yo'oquë cato jaiye tē'ca cuñoñe pa'iji. ⁴⁸ Jaje pa'iquëta'are i ejäe yëye huesëquëpi, coa yo'oni a'ri maña tē'ca cuñoñe pa'iji. Jaje pa'ina, ai cuasaye isisiquëni ai señea pa'iji, cui'ne iti de'hue nequëni nequë api cuasani ai jerepa cuañeñe pa'iji.

Jesús Do'ire Paipi Hua Saiye (Mt. 10.34-36)

⁴⁹ Iye yejana yë'ë toa tsëosi'lí caquë daë'ë. Tsoe co'arepa toa ne'su mëññeje yo'oquëna, ñara'ye, merepa tsoe ne saose'e pa'ina, ñara'ye. ⁵⁰ Ja saoma' dol're yure cato oco doyeje pa'yé ai yo'oyepi yë'ëre yo'oquëna, tējiyerepa ai yo'oquë této saija'quë a'lë caquë oiyé. ⁵¹ ¿De'oye pa'i jañere dapi, cuasaye mësaru? Pani. Coa ai jerepa huahueyere dahuë. ⁵² Jaje pa'ina, yurepi seña maca mu'seña cato

cinco te'e tsécapëre pa'icohua'ipi huani toasocohua'i sañope yo'oja'cohua'i a'ë, cayahua'ini cui'ne cayahua'ipi toasocohua'ini sañope yo'oja'cohua'i a'ë. ⁵³Cui'ne pëca ja'quëpi mamaquëre sañope yo'oye pa'iji. Mamaquëpi pëca ja'quëre sañope yo'oye pa'iji. Cui'ne pëca ja'copi mamaconi sañope yo'oye pasipi. Cui'ne mamacopi pëca ja'core sañope yo'oye pasipi, huaopi io mamaquë néjore sañope yo'oye pasipi. Cui'ne mamaquë néjopi huaore sañope yo'oye pasipi."

Mai Yure Pa'iye Cuasaye
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴Jesupi capi, paire:

"Esé caje hueñiapi nea siri mëina, ñani cacohua'i a'ë ocoja'coa. Carena, cui'ne ocoji. ⁵⁵Jaje cui'ne huë'ehuë t'epi tutuquëna, ñani cayë ai esë uja'coa. Jaje carena, cui'ne esëqué uji. ⁵⁶Coa cacohua'i, mësaru tañne cacohua'i a'ë ma'tëmo cui'ne yeja yo'oyena, ñani. Jaje yo'ocohua'ita'a ¿me yo'ojë mësaru pa'i tëcahuë ayere yure jaje yo'o macare pa'iyë cajë asa ma'ñe'ni, tañne?"

Esa Ne De'huaye
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷¿Me yo'ojë mësaruse'e tayo yo'oye ñani? ⁵⁸Jaje pa'ina, yequëpi më'ëre do'i paquëpi cani saquë pa'ito më'ëre do'i paquë api caquë saquëni du'rú ne de'huajë'lë, ja yë'ta'a pñi yo'ose'e ñaquë quë'rona til'ama'në. Jaje ne de'huaëna, pñi yo'oye ñaquë quë'ro sama'ë pa'ijal'quëre. Jaje më'ëpi yo'oma'ë pa'ito pñi yo'oye ñaquëpi co'acohua'ire cocohua'ina isina, jaohua'ipi yureta'a co'acohua'ire co hueñana coja'cohua'i a'ë, më'ëre. ⁵⁹Jaroná cosiquë pani etaye peoji, më'ëpi si'aye më'ë do'i saimá'ë pani."

Huajë Pa'iyena Ponañe Pa'iji

13 ¹Jare ja mu'seña Pilatopi Galilea acohua'ire huani jeani, cui'ne iohua'i éojë señu'u cajë huaisicohua'i tsienä pñi tsiepi co'meni yo'ose'ere, yecohua'ipi quëahuë, Jesure. ²Quëajëna, capi:

"¿Mësarupi cuasani huani jeosicohua'ipi Galilea paire seña maca co'acohua'i paë'ë, cuasaye? ³Pañi. Jaje pa'ina, cayë, mësaru. Ja're yo'oyere jeoni ponëma'cohua'i pani si'a pñi mësaruje jaje yo'o cuñañoja'cohua'i a'ë. ⁴Mësarupi cuasani Jerusalén pa'icohua'ire seña maca co'acohua'ini, diez y ocho paire Siloé tupëpi quëo huea'co'ë, cuasaye. ⁵Pañi. Nuñerepa cayë. Jaje pa'ina, mësarupi huajëye pa'iyë ponëma'cohua'i pani jare cui'ne yo'o cuñañoja'cohua'i a'ë."

Higuera Ñë Ayere Quëaye

⁶Ja maca Jesús pñi yo'oyeje pa'ye není quëaqué capi:

"I yejana tasi ñë paquëpi quëima'o paco caquë sani ñaquëna, quëima'co paji'i. ⁷Pa'ina, ñani ja maca yeja ñaquëre capi: 'ina, toaso ometëca

daiyë, ití ca quëise'e ñasi'i caquë. Daiquëta'a tí'ama'ë pa'iyë, quëisico pa'iona. Jaje pa'ito cueni jeojë'ë. Me nesi'co coa yejare quë'ene nëcaco'ni.
8 Caquëna, ití yeja ñacaiquëpi seuopi: 'Ejaë iye qmetëcahuëse'e pa'ija'co, a'ji yeja neni yequë co'amañapi oa ñasi'i, quëija'core. 9 Jaje neruta'a quëti'ñe pa'io ití ca. Jaje neruje quëima'ona, ña jujani ja macata'a cueni jeojë'ë, 'capi.'

Jesupi Nomiore Jujupi, Huajë Mu'se Pa'ina

10 Huajë mu'se p̄ai tsi'si hue'ñana ye'yaquëna, 11 jarote pacolë, te'o nomio diez y ocho qmetëca ju'ico, huatipí ne quë'casicopi ti nuiñe nëcaye peocopi. 12 Pa'iona, ñani Jesupi soini capi:

“Nomio më!ë ju'i dahuë tsœjeoipi. De'oye pa'ijë'ë.”

13 Caquë ja maca í jëñapi iona pato maca jare ití macapi nuñerepa nëcaco ponëni, Maija'quë de'oquë api, sihuaco ca huëo. 14 Jaje Jesús huajë mu'se jujuna, ñani p̄ai tsi'si huë'e ñacaiquë ejaëpi iyere ñani pëi, pâire capi:

“Seis mu'seña pa'iji, co'amaña ne mu'seña. Ja mu'seña jaje pa'ito dani juju cuañojë'ë, pâni huajë mu'se juju cuañoñe.”

15 Caquëna, ja maca Ejaëpi seuopi:

“Coa cacohua'i p̄ai! ¿Joyema'cohua'ini mësaru acohua'i je'quë, huajë mu'se pa'ina, mësaru duruhuequëpi panita'a burropi oco ucuja'quëre?
16 ¿Ico nomio cato Abraham tsécapë aconi Satanáspí diez y ocho qmetëca huëse'eje pa'ioni, joyeye co'aquë huajë mu'se pa'i do'ire?”

17 Jaje Jesús caëna, ite sañope cacohua'ipi huajëya'yerepa maire caë'ni cuasahuë. Jaje cuasajëta'are sî'a p̄ai sihuahuë, Jesús p̄ai yo'o tí'a ma'ñere de'oye yo'oquëna, ñani.

Mostaza Ca Ayere Ye'yaye

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Ja maca capi:

“¿Iqueje pa'yé a'ni, Maija'quë te'te aye? ¿Iquena cui'ne pa'yé neni iñora'ye? 19 Jaje cani capi, a'ri mostaza care taquëpi yejana tæna, ai de'oni jai soquë yë de'ona pi'api ití ñë capëana tsianoa nejë payeje pa'yé a'lë.”

Pan Ne Pore Ayere Ye'yase'e

(Mt. 13.33)

20 Jaje cani yequeje capi, Jesús:

“¿Iquepi coni cui'ne pa'yéje ne iñora'ye, Maija'quë te'te aye yo'oye?
21 Cani capi: Pan necopi harinare toaso jai ji'so neni cui'ne o'sa mëiñere a'ri maña iona co'meni iona si'a sëpë juju mëicoa. Ja juju mëiñeje pa'yé yo'oye a'lë, Maija'quë te'te ayeje.”

A'ri Jato Sa'ro
(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalénna sai, pai daripëa cui'ne a'ri daripë pa'icohua'ire ye'yaquë sa teto saji'i. 23 Jaro pa'iquépi seji'i, ite:

“Ejaë, ¿a'ri pai maña pa'iyë, huaso cuañocohua'i?”

Caquëna, ipi seuopi:

24 “A'ri jato sa'rojä'a cacasi'i cani si'a më cuasayepi yo'ojë'ë. Jaje pa'ina, cayë mësarute pai cacayere yëja'cohua'i a'ë. Jaje yëjéta'a caca ti'ama'pë pa'lja'cohua'i a'ë. 25 Ja maca ití huë'e aquépi huëni jato sa'rō siosi maca, mësarute hue'se pa'isicohua'ipi caja'cohua'i a'ë jato sa'rona të'cajë ‘Ejaë, hui'yojë'ë’. Jaje cajëna, ipi casipi ‘ñama'quë a'ë, mësarute. Jero acohua'i a'ni.’ 26 Caquëna, mësarupi ca huëoja'cohua'i a'ë: ‘Më'ë ja're coni aijë cui'ne ucujë yo'osicohua'i a'ë cui'ne jare më'ëpi pa'i hue'ñana dani ye'yasiquë a'ë.’ 27 Cajëna, seuoja'quë api: ‘Tsoe cahuë ñama'quë a'ë, mësarute. Jero acohua'i a'ni. Saijë'ë, co'ayese'e yo'ocohua'i.’ 28 Jaje casi maca Maija'quë te'tere Abraham, Isaac, Jacobo, cui'ne Maija'quë yo'o ja'ñere quëajë pa'isicohua'i pa'ijëna, ñani mësarupi hue'sena jeocosicohua'i pa'ljië cuji qui'cojë oija'cohua'i a'ë. 29 Ja maca daija'cohua'i a'ë ëmëje'e te'te cui'ne huë'ehuë te'te, ësë mëi hue'ñna cui'ne sa'nihuë pai Maija'quë quë'rona tsil'sini ao aija'cohua'ipi. 30 Ja maca yure teaye pa'iohua'i pa'isicohua'i jerepa pa'iohua'i pa'lja'cohua'i a'ë cui'ne yure jerepa pa'iohua'i pa'isicohua'ipi teaye pa'iohua'i pa'lja'cohua'i a'ë.”

Jerusalén Paire Jesús Ñaquë Oiye
(Mt. 23.37-39)

31 Jare ja mu'se daë'ë, fariseo pai dani ite cahuë:

“Saijë'ë, Herodes më'ëre huani jeosi'i caji.”

32 Cajëna, ipi seuopi:

“Sani cajë'ë, jaëte co'aquë ta'ñe asama'quëre: ‘Yure, cui'ne ñamina'a huatío hua'ire eto saoquë yo'oni cui'ne ju'icohua'ire juju tëjini ñamina'a jerepa mu'se saosi'i.’” 33 Jaje pa'iquéta're ja yë'ta'a yo'ojä'quë a'ë yure, ñamina'a cui'ne se ñatasi mu'seje. Co'aji, Maija'quëre quëacaiquëpi Jerusalén peo hue'ñana ju'ito.

34 ¡Jerusalén Maija'quë yo'o ja'ñe quëacaicohua'ire huani jeo daripë! Cui'ne Maija'quë më'ëni caquë jëjo daocohua'ire quëna pëapi jea daripë. Jaiye mësarute oi cura mamajëre oio capëa huë'ehuëna coyeje yo'osi'i caquë yo'quëna, coehuë. 35 Mësarute Maija'quëpi jeocoja'quë api. Cui'ne yë'ëre ña coñe peoja'cohua'i a'ë, ‘mësarupi de'quëre pa'ni Ejaë mamirepa hue'equë daiquë’ ca maca ti'añe pato.”

Jesupi Coto Dahuë Ju'iquëre Jujucaiye

14 ¹Huajé mu'se t̄l'aëna, Jesús sajil'i, fariseo ejäe huë'ena, ao q̄sil'i caquë.

Saquëna, fariseohua'ipi huajé mu'se i yo'oquëna, ñañu'u cuasajé cui'nani ñahuë. ²Najëna, i ñaqué ñu'i hueñare te'l'i coto dahuë ju'iquëpi paji'l'i. ³Pal'ina, Jesús sejil'i, cuañese'e ye'yacohua'ire cui'ne fariseo paire:

“Jujuye de'oquë huajé mu'se pal'ito ju'iquëre, mësarupi asato, p̄anita'a jujuye pañe?”

⁴Jaje caquëna, coa ai jerepa cama'pë paë'lë. Pa'ijëna, ipi ju'iquëre jujuni capi, saijé'lë. ⁵Jaje se jujuni fariseohua'ire capi:

“Nepi mësaru acohua'i burropi p̄anita'a huequëpi cojena tomesiquëre etoma'cohua'i a'ni, huajé mu'se pa'i do'ire?”

⁶Caquëna, ti sehuoye pahuë.

Huejajëna, Soisiquë Yo'oye

⁷Soisicohua'ipi de'o ñu'i saina co'ejë ao q̄i saihuëna ja'rujëna, ñani Jesupi jäohua'ire ñeje yëhuopi, iohua'i asa ja'fiere:

⁸“Më'ëni yecohua'ipi huejajëna, ñaja'quëre soisiquë pani de'o ñu'i saihuëna této sani ja'ruma'lë pa'ijé'lë. Ja'rungi ñu'ina, më'ë jerepa pa'ini dani mësarute soisiquëpi cama'quëni: ‘Më'ë ñu'i saihuëre iquéna isijé'lë.’ ⁹Caquëna, më'ëpi pai ñajëna, huajéya'ye huëni ai jeteyo'jerepa ñu'i saihuëna sani ja'ruma'quëpi jaje yo'osi'ni. ¹⁰Jaje yo'oma'lë, huëosicohua'i pa'ito, jeteyo'je ñu'i saihuëna ja'rujé'lë. Jaje ja'rusicohua'ipi ñu'ina, më'ëre huëosiquëpi dani cajaquë: ‘Yë'ë cajei, iñó de'o hueñana dani ja'rujé'lë.’ Jaje cato më'ëje sihuaquë i ja're coni ao q̄i saihuëna ja'rusicohua'i ñajëna, de'o ñu'i saihuëna ja'ruja'quë a'ë. ¹¹Jaje pa'ina, yë'ë a'ë jerepa pa'l'i caquë ija'a yo'osiquëpi coa ai jerepa co'aquë maca ponëñe pa'iji. Cui'ne iti co'aquë teaye pa'l'i pa'isiquëpi jerepa pa'l'i ponëñe pa'iji.”

¹²Capi, ite soisiquëreje:

“Aore aoquë pani, p̄anita'a na'liquëna, aore aoquë pani, soima'ë pa'ijé'lë, më'ë cajeohua'ire, cui'ne yo'je tsire cui'ne më'ë do'ijére cui'ne më quëño maca jaiye co'amaña pacohua'ire. Më'ëpi jaje soisiquë pa'ito iohua'i më'ëreje soija'cohua'i a'ë, aija'quëre. Ja maca säise'eje pa'ye pasipi. ¹³Jaje pa'l'i do'ire më'ëpi aore paquë pani soijé'lë, co'amaña peocohua'ini, co'a de'osicohua'i mañani, cu'ima'cohua'ini, cui'ne ñama'cohua'ini. ¹⁴Co'ye isiye ti paja'cohua'ini cocaijé'lë. Jaje pasicohua'ita'are, nuñe yo'ocohua'i ju'isicohua'ipi huëni sai cuañoja'quë a'ë, Maija'quëni.”

Aojajë Caquë Jai Paire Soiye

(Mt. 22.1-10)

¹⁵Jaje iyere caquëna, asani ao q̄i saihuë ñu'icohua'i aquëpi capi, Jesure: “De'hue Maija'quë te'tere pa'l'i ao aija'quëpi sihuaquë pa'iji.”

¹⁶Caquëna, Jesupi capi, ite:

“Jai pai tsi'sirena, aosi'i caquë jai paire huëopi. ¹⁷Huëosiquëpi ao ai macarepa tj'aëna, i jo'yaëre capi: ‘Quërëjaijë’ë, huëosicohua'ire si'aye ne saohue' capi. ¹⁸Jaje casiquéta'are si'aohua'i paja'quë pa'ini ca huëohuë. Du'ru macarepa aquépi capi: ‘Ja'arepa yejare huerohue. Jäote sani ñañeque pa'iji. Care payë, yë'ëre oi cuasama'lë.’ ¹⁹Yequëpi capi: ‘Diez duruhuequëre huerohue, yeja aljíñe necohua'ire jaohua'ire neñañeque pa'iji. Yë'ëre ai cuasama'lë, pa'ijë'ë.’ ²⁰Yequëpi capi: ‘Ja'arepa huejahuë. Jaje pa'ina, saiye pañë.’ ²¹Ja maca i jo'yaë co'ini i asase're si'aye quëapi. Quëaquëna, Äjaëpi asani pëi i jo'yaëre capi: ‘Esa sani jaje pa'ito co'amaña peocohua'ini, cu'lima'cohua'ini cui'ne ñama'cohua'ini, si'l'aye ai yo'ojetë pa'icohua'ini tj'an dajë'ë, jai daripë cu'i ma'ña pa'icohua'ini.’ ²²Ai tsoe pa'l' maca dani i jo'yaëpi capi: ‘Äjaë më'ë cuañese'eje yo'ohuë. Jaje pa'iquéta'are ja yë'ta'a peo sa'noa pa'iji, timëñe peoye. ²³Jaje caquëna, äjaëpi i jo'yaëre capi: ‘Sani iye daripëpi sai ma'aña pa'icohua'ini cuañejë'ë, dani yë'ë huë'e timëjajë.’ ²⁴Care payë, yë'ë du'ru huëosicohua'i aquë te'ije aiñe peoji, yë'ë ao macarepa.”

Jesús Tui Do'ire

²⁵Jai pai Jesure tuijëna, ipi co'ye ponëni iohua'ire capi:

²⁶“Yë'ëre tuiye yëni ai yë'ëni oiyé pa'iji, ja'quëre, ja'core, néjore, mamajëre, yo'jeire, yo'jeore cui'ne co'ye pa'ilye oiyé jerepa. Jaje yë'ëni oima'quë pani yë'ëre ye'yequë pa'ilye peoji. ²⁷Cui'ne yë'ë do'ire i pa'ilye ai yo'oye pa'itoje jare tusi'i cuasama'lë, coa tusi'i caquë yo'oquë pani yë'ëre ye'yequë peoji. ²⁸Cui'ne mësaru acohua'ipi jai huë'e neñu'u cajë huëocohua'i pani du'ru ja'rungi dujë cuasacohua'i a'ni ¿Je ja'yepi curiquë neja'cohua'i a'ni cajë? ²⁹Jaje de'oye cuasama'pë, coa ja'a huëo macase'e neni, cui'ne jeteyo'je ne saoye pato, si'aohua'i iti ñasicohua'ipi cue'cue huëoja'cohua'i pa'ini, yo'o jujayere ñani. ³⁰Ja maca cue'cuejë caja'cohua'i a'ë: ‘Nesi'l'i caquë huëosiquëta'a ne sao tj'ama'ë pa'iji.’ ³¹Jaje pa'ina, cui'ne pai äjaë yequë yeja äjaë ja're uihuasi'i cani, ne tj'añe pa'iquë caquë ja'rungi cuasani, i soldado paire cuecue ñaquëna, diez mil pai pa'iyë. Pa'ijëna, ite huajo daquëpi paji veinte mil soldado paire. ³²Paquëna, neña jujani, ja yë'ta'a yequë äjaë so'ore pa'ina, uihuaye pañu'u ca de'huaya'cohua'ire jëjo saoja'quë api. ³³Jaje cui'ne mësaru acohua'ipi si'aye ja'rë pa'ise're jeoñe coecohua'i pani, yë'ë yo'oye ye'yequë peoyë.

Asije Pa'i Ayere (Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴Asi de'oye a'ë, saija'iñe pani. Jaje pa'iquéta'are sai ja'ñere carajaisico pani ¿me cui'naopi sai ja'ñe de'o coco'ni? ³⁵Cui'ne me cocaico'ni pu'cansi nea ya'o neina, tañu'u cajë nesi tsu'supëje, co'a de'ose'e pani. Jaje pa'ina, coa jeocoye pa'iji, yeja ne de'huaye cocai ma'ñe pa'ito. Cajoro quë'iohua'i sëte cuasajë asajë'ë.”

Yëi Ñama Ne Huesësicore Ayere Ye'yaye
(Mt. 18.10-14)

15 ¹Pa'i do'ire curiquë secohua'i cui'ne co'aye yo'cochua'i si'aochu'a'i
 Jesure asañu'u cajë tsio daë'ë, i quë'rona. ²Jaje yo'ojëna, ñani
 fariseohua'i cui'ne cuañese'e ye'yacohua'i coni cue'cuejë ñeje cahuë:
 “Iye ëmë co'aye yo'cochua'ini yëquë tsioni ajji.”
³Jaje cajëna, Jesupi pai yo'oyeje pa'ye není quëapi, iye:
⁴“Nepi mësaru acohua'i aquëpi cien yëi ñamare paquëni te'i
 jaohua'i aquëpi ne huesëna ne huesëjaquë noventa y nueve pa'ljalajé
 cani co'ema'quë a'ni, tì'ama'ë pani? ⁵De'hue co'equë tì'ani sihuaquë
 tata tupëna coa seoni. ⁶I huë'ena tì'ani i cajeohua'ire cui'ne i ja'ye
 pa'icohua'ire soihuë, yë'ë ja're coni sihuajë'ë, ne huesësicore tì'a do'ire.
⁷Jaje pa'ina, co'aye yo'quëpi ja'rë pa'lise'ere jeoni ponëto huiñaochu'a'ipi
 ai sihuayë, noventa y nueve de'oye pa'icohua'ire sihuase'e jerepa.

Curi Tëqui Ne Huesësicore Ayere Ye'yaye

⁸Cui'ne gico nomiopi diez të'ña pasiconi te'o ne huesëni toa tsëoni si'a
 huë'e ñare paco yuaco co'ema'coa, tì'aja'coa'ë caco? ⁹Jaje de'hue co'eco
 tì'ani jo cajeohua'i ja're coni cui'ne io quëno maca huë'e acohua'i ja're
 coni sihuaco casio: ‘Yë'ë ja're coni sihuajë'ë, curi të'qui ne huesësicore
 tì'ahuë.’ ¹⁰Jaje pa'ina, cayë, cui'ne Maija'quë huiñaochu'a'i sihuaye pa'iji,
 te'i co'aye yo'quëpi i pa'lise'e jeoni ponëto.”

Posë Huesëquëpi Yo'oye

¹¹Jesupi capi, yequejë:

“Caya mamajë ëmëohua'ire paquë paji'i. ¹²Pa'ina, yo'jeipi capi pëca
 ja'quëre: ‘Ja'quë isijë'ë, yë'ëre isija'a co'amaña ca néose'ere.’ Caquëna, pëca
 ja'quëpi co'amañare huahuecajì'i, pai ñape iohuá'i pa ja'ñe. ¹³Isisi jeteyo'je
 a'ri maña pa'iquëpi yo'jeipi i yejare isipi, yecohua'ina. Ja do'ipi curiquë není
 sajì'i, ai so'o yejana. Jarona sani si'a curiquë co'ayere yo'quë nejo saopi.
¹⁴Jaje si'aye curiquë neja saosi maca jaiye ao peopi, ja yeja. Ja maca ipi ao
 ëa ju'lí huëopi. ¹⁵Ja maca curi peoquë co'epi, co'amaña neñe ja yeja aquë
 co'amañare. Jaëpi ite cuañepi i jo'ya sesere ñacajë'ë caquë. ¹⁶Ja maca ai ao
 ëaye tì'aëna, sese aiñere ati ñerepa nëjì'i. Ité yecohua'ije ao aoñe pahuë. ¹⁷Ao
 ëa ju'lí cuasa huëopi, ‘ja'quë huë'e co'amaña necaicochu'a'i co'arepa ao ani
 huajëjë. Pa'ljenä, iñore yë'ë teaye ao ëa ju'lí pa'iyë.’ ¹⁸Jaje pa'ito ja'quë pa'i
 hueñiana co'ini ite casio: ‘Ja'quë, më'ëre cui'ne Maija'quëre co'aye yo'ohuë.
¹⁹Më'ë mamaquëre caye peoji, yë'ëre. Më'ëre necaicochu'a'ire yo'oyepi cui'ne
 cuañejë'ë.’ ²⁰Ja maca jaje cuasani co'ipi, ma'aja'a pëca ja'quë huë'ena.

Ja yë'ta'a so'ore pa'ina, pëca ja'quë ñani ite teayereda yo'oroja'quë'ni
 cuasani ite ñani, ja maca huë'huë tomejani su'cuaquë cui'ne tsu'suquë

sihuapi. ²¹Ja maca mamaquëpi ite capi: ‘Yë'ë ja'quë co'aye yo'ohuë, Maija'quière cui'ne më'lëreje. Jaje pa'ina, më'ë mamaquière caye peoji, yë'lëre.’ ²²Jaje caquëna, pëca ja'quëpi capi, i jo'yare: ‘Esao maña de'o cañare etoni suñacaijë'ë. Cui'ne i moñona anijo suñacaijë'ë, zapatoje suñacaijë'ë, i quéo. ²³Cui'ne duruhuequë tsì jujusiquëni dani huani jeojë'ë, añu'u jai pai tsì'sini sihuajë. ²⁴Iquë yë'ë mamaquë ju'isiquëje pa'i pa'isiquëpi cui'naëpi pa'iji. Ne huesésiquëpi ti'asiquë pa'iji.’ Jaje cani sihuaquëna, jaiye ao ne huëohuë.

²⁵Jaje yo'ojëna, i mamaquë du'rú aquëpi daji'i, co'amaña ne hue'ña pa'lquëpi. Huë'e ja'ye ti'aquë, asapi musica yo'oye cui'ne pairaye. ²⁶Asani posëohua'i aquère soini seji'i. Iquere jaje yo'oye'ni jaro, caquëna. ²⁷Tsi posëpi ite capi: ‘Më'ë yo'jeipi daji'i. Jaje daquëna, më'ë ja'quëpi huequë tsini huaijë'ë jujusiquëni cuañepi, i huajéquëpi cui'ne de'oye titasi do'lí caquë.’ ²⁸Jaje quëaquëna, maja'yëpi pëi cue'yoni huë'e cacaye coequëna, pëca ja'quë etani ite huë'ena cacani ñajë'ë caquë ai seji'i. ²⁹Seina, ipi pëca ja'quère capi: ‘Tsoe më'ëpi asayë, më'ëre yë'ë necai pa'iyé, ti josa coeye peoyerepa. Jaje pa'lquëta'are te'e ñamareje yë'ë cajeohua'i ja're coni fiesta nejalquère isiye pahuë, më'ë. ³⁰Jaje pa'lquëta'are yure iquë më'ë mamaquë më'ë curiquë co'a nomiohua'ini yo'quë neja saosiquëpi titäeña, sihuaquë duruhuequë tsì jujusiquëre huani jeoni yo'oyë ñañë.’ ³¹Caquëna, pëca ja'quëpi ite capi: ‘Yë'ë mamaquë më'ë cato si'anë yë'ë ja're coni pa'iyë. Jaje pa'ina, si'aye yë'ë paye më'ë co'amaña'ë. ³²Jaje pa'ina, yure nuñerepa fiesta neñe pa'iji, sihuajë. Më'ë yo'jei ju'isiquëje pa'i pa'isiquëpi cui'naëpi pa'i do'ire. Ne huesésiquë pa'isiquëni yure ti'asi do'ire.’ Jaje yo'oyë.’

I Co'amaña Ñacaiquë Neñë Ayere

16 ¹Jesupi capi, i ye'yacohua'ire:

“Pa'iji, te'e ñemë co'amaña paquëpi ñacaiquère paquë. Jaje pa'ini sani quëahuë, co'amaña paquëna. Më'ë co'amaña ñacaiquëpi co'aye yo'quë saoji, asahuë cajë. ²Quëarena, asani éjaëpi ite soini capi: ‘Iquere më'ë yo'quëna, yë'ëre quëaye'ni? Dajë'ë, më'ë co'amaña nese'e toyase'ere ñasi'lí, më'ë yë'ëre necaiquë pa'iyé peoji.’ ³Ja maca co'amaña ñacaiquëpi ai cuasa huëopi: ‘¿Me neja'quë a'ni, yure yë'ë éjaëpi co'amaña neñe peoyerepa eto huesoru? Tutuje peoyë, yeja neni tañeje. Cui'ne huajéya'ji yecohua'ini peoyë isijë'ë caquë senirojaiñeje ca'rayë’ cuasapi. ⁴Cuasani capi: Tsoe cuasahuë. Jaje yo'osi'i, yë'ë co'amaña neñe peoquë pa'ina, iohual'i huë'ena pëpaja'cohua'ire. ⁵Cani ja maca soipi te'ohua'ise'ere, i éjaë do'i pacohua'ire, du'rú aquëni seji'i: ‘¿Je ja'ye yë'ë éjaëre do'i paquë a'ni?’ ⁶Caquëna, sehuopi ipi: ‘Cien jai quëna huëa hui'yape isiye pa'iji,’ caquë co'amaña ñacaiquëpi capi, ite: ‘Icoa, më'ë ja'në saija'a do'i caquë toyasico, jaote nejoni esa yecore toyajë'ë, coa cincuentase'e.’ ⁷Ja jeteyo'je seji'i, yequère: ‘¿Cui'ne më'ë je ja'ye do'i paquë'ni?’ Caquëna, ipi capi: ‘Cien trigo topëa isiye pa'iji,’

caquëna, capi: 'Icoa, më!ë ja|rë saija'a do'i toyasico yecona esa toyajë'ë, coa ochenta topëase'e.' 8 Jä maca ñapi, i ejäe jaë co'aquë i co'amaña ñacaiquëpi tsoe si'aye ne de'huasiquëpi pají'i. Jaje pa'ina, iye yeja acohua'i ta|ñe asani yo'ocohua'i aë, sehuosicohua'i yo'oye jerepa yo'ocohua'i aë.

9 Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Iye yeja co'amañapi isijë yecohua'ini cajeohua'ire nejë'ë. Jaje yo'ojë saosicohua'ipi ti|ajëna, ti pa'i hue'ñapi sihuaquë dajijë'ë caquë Maija'quëpi pëpaja'quëre.

10 De'oyerepa a'ri maña pa'ina, ñacaiquëpi cui'ne jaiye pa'itoje de'oyerepa ñacaiye pa'iji. Jaje a'ri mañare de'oye ñacaima'pë pani, jaiyere paje de'oye ñacaiye peoji. 11 Jaje pa'ina, mësarupi coa yeja co'amañare de'oye ñacaima'pë co'aye yo'ocohua'i pa'ito, ¿nepi mësarute de'hue necohua'i aë cuasaja'cohua'i a'ni, de'o co'amañare pare yo'oye pa'ito? 12 De'oye yecohua'i tsere ñama'pë yo'oto, ¿nepi isija'cohua'i a'ni, mësaru pa ja|ñe?

13 Jaje pa'ina, éjaohua'ire necaiquë pani caya éjaohua'ire necaiye peoji. Jaje yo'oquë pani yequëni coequë cui'ne yequëni oiyé pa'iji. Panita'a yeque, yequëni de'oye sehuocai yequëni sañope caye pa'iji. Jaje pa'ina, te'ipi Maija'quëre cui'ne curiquëre necaiye peoji."

14 Fariseo pai curiquë ai yécohua'i sëte i cayere asani Jesús coa caji cajë cue'cuehuë. 15 Jä maca Jesupi capi, jaohua'ire:

"Mësaru aë, pai ña hue'ñase'e de'ocohua'i aë cajë yo'ocohua'i. Maija'quë cato ñaji, mësaru joñoare, jaje yo'ojéta'are. Jaje pa'ina, pai jaiye de'oye yo'oyë cajë pa'iyere Maija'quëpi coequë api.

Moisés Cuañese'e Cui'ne Maija'quë Cuña Te'te

16 Juan pa'i macajá'a Moisés cuañese'e cui'ne Maija'quë yequë mu'se yo'o ja|ñere ca nëocohua'i ye'yajëna, asahuë. Jä maca yure quëa huéohuë, de'o cocare Maija'quë cuña te'tena cacayere. Jaje quëajëna, asajé cacañu'u cajë si'aohua'i tutu yo'oyë.

17 Ma'tëmo cui'ne yeja carajaiñe pa'iji. Jaje pa'iquëta'are Maija'quë coca cato carajaiñe peoyerepa. Ti|asipi, io cayeje.

Nëjore Jeocoye Ayere (Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 Jaje pa'ina, émë huejasiquëpi nëjore jeoni cui'ne yecona se huejani, de'oye yo'oye pají. Cui'ne émëre jeocosiconi yequëpi huejani cui'ne co'aye yo'oji.

Ai Jaiyere Paquë Cui'ne Lázaro

19 Pají'i, te'i émë jaiye paquë si'anë de'o caña cui'ne jai do'ire ju'iquë cui'ne si'a mu'seña fiesta nequë de'oyerepa yo'oquë pa'iquë. 20 Jaje pa'iquë pa'ina, cui'ne Lázaro ca'mi quë'ipi teaye yo'oquë pa'iquëje pají'i. Jaje pa'ipi jaiye co'amaña paquë huë'e eta sa'rore ñuji'i. 21 Jaje iquë teaye pa'i

macapi ao ea ju'i ao ai saihuë tomeñere ati'ñerepa nëina, ñapi. Cui'ne i a'sire jo'yaque dajé ne'nejëna, ñuji'i. ²²Jaje pa'liquëpi teaye pa'i maca juji'i. Juquëna, huiñaohua'ipi sahuë, ma'tëmona Abraham ja're coni pa'ija'quëre. Jaje cui'ne jaiye paquëje juji'i. Juquëna, tahuë. ²³Jaiye co'amaña paquëpi juni saji'i, ju'isicohua'i ai yo'o hueñana. Jarore papi ñapi, Abrahamre cui'ne Lázarore.

²⁴Já maca ñani cuipi: 'Ja'quë Abraham, yë'ëre oi ñajé'ë. Ai yo'oyë. Jëjo saojé'ë, Lázarore ocore i moño sa'nihuëna neni dani sësëye yë'ë tsemeñona ne huasojaquë. Ai yo'oyë, yë'ë toase'epi pa'ina.' ²⁵Jaje caquëna, Abrahampi capi ite: 'Tsihua'ë cuasajé'ë më'ë de'loye pa'ise'ere ja yë'ta'a më'ë huajéquë pa'inë, cui'ne iquë Lázaropi ai co'aye pají'i, jaro pa'i maca. Jaje pa'isiquëpi yure ipi de'loye pa'iji, iñore. Cui'ne më'ëpi ai yo'oyë. ²⁶Cui'ne jaje si'aye iye më'ë yo'ose'e pa'itoje pa'iji, cui'ne jai hua'que të'tepajé, yëquë tëto saiye peoyerepa cui'ne më'ëje iñona tëto daiye peoye. Jaje pa'ina, iñó pa'icohua' jaro tëto saiye peoji, cui'ne jaro acohua'ije iñó daiye peoji.'

²⁷Já maca jaiye paquë pa'isiquëpi capi: 'Jaje pa'ito ja'quë Abraham më'ëre señë, Lázarore jëjo saojé'ë, yë'ë ja'quë huë'ena. ²⁸Järote cinco yo'je tsire payë. Sani quëacajé'ë, iñó yë'ë ai yo'o hueñana daima'pé caquë.' ²⁹Jaje caquëna, Abrahampi capi, ite: 'Jaohua'li cato payë, Moisés cuañese'e cui'ne yecohua'li Maija'quëre quëacaicohua'li toyase'ere, jare ñani sehuojajé.' ³⁰Jaje caquëna, jaiye paquë pa'isiquëpi sehuopi: 'Jaje pa'itoje ja'quë Abraham sehuoye pañë. Ju'lisicohua'li aquëpi sani quëatota'a ja'në pa'ise'e jeoni ponëja'cohua'li pa'ini.' ³¹Jaje caquëna, Abrahampi capi, ite: 'Moisés cui'ne Maija'quëre quëacaicohua'li case'ere sehuoye coeni, me ju'isiquëpi huëtuje sehuoye'ni?"

Co'ayena Yo'oyena Taiñe (Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

17 ¹Jesupi capi, I ye'yacohua'ire:

"Pai co'aye neñe carajaiñe peoja'coa. Jaje pa'liquëta'are co'ayere pa'liquëpi yecohua'ire se ye'yaquëna, co'aye ne do'ire teayererepa pa'ija'quë api. ²Jaje pa'ina, tsire co'aye ye'yama'në, jaje pa'ire ñaje tècana quëna pépi sëani jairana jéo dëoto ai jerepa de'o'ñe pa'io. ³De'hua ñajé'ë. Më'ë yo'jeipi më'ëre co'aye yo'osiquë pa'ito yo'oma'ë quëajé'ë cui'ne ja'rë yo'ose'ere jeoni ponëna i yo'ose'ere sai de'huacajé'ë. ⁴Cui'ne më'ëni te'e mu'sere siete pa'ye co'aye yo'osiquë pani, cui'ne siete pa'ye dai caye pal'ji: 'Tijupë co'aye yo'oye pasil'i.' Jaje caquëna, i co'aye yo'ose'ere sai de'huacaiye pal'ji."

Nuñerepa Neñe Pa'iji Cuasayepi Tutu Quë'i

⁵Ite ye'yecohua'ipi cahuë, Ëjaëre: Isijé'ë yëquëre ai nuñerepa neñe pa'iji cuasayere.

⁶Cajëna, Ëjaëpi sehuopi jaohua'ire:

“Mësarupi neñe pa'iji cuasayere a'ri maña mostaza caje pa'yé pacohua'i pani cayé, iye soquère iye macapi etani jaira jopore pare sa nécajé'ë. Ca maca asani satil'ñe pa'io.

Necaiquëpi Yo'oye Pa'iji

⁷Mësarupi co'amaña necaiquère pacohua'ini tsio co'amaña ne téjini panita'a huequère ña téjini co'iquéna, ¿cacohua'i a'ni, 'da sani ja'rujé'ë, ai aija'qué?' ⁸Jaje cama'pë coa ai jerepa cayé: 'Aore cua'cojé'ë, neato ai ja'ñiere, yé'ë ao ai huéosi maca de'oye ao ja'ñere cui'ñajé'ë, yé'ë ani téjisi jeteyo'je më'ëje ai cui'ne ucuja'qué.' ⁹Jaje cuañese're yo'quéna, necaire pahuë de'oji cajé pëpaye peoji jo'yaépi cuañese'lere necaito. ¿Me de'oji caye'ni, jo'yaépi cuañese're neto? ¹⁰Jaje cui'ne pa'iji, mësaruje. Jaje pa'ina, Maija'quë cuañese're si'l'aye nesicohua'l pani: 'Co'a jo'ya maña'ë, më'ë nejé'ë casi mañase'e nehuë, caye pa'iji.'

Diez Ja'ju Dahuë Ju'icohua'ire Ne Co'yaye

¹¹Jesús ja yé'ta'a Jerusalénnna sai Samaria cui'ne Galilea yejaña této saji'lí. ¹²Saiquëpi a'ri daripëna tì'aquéna, diez émëohua'i ja'ju dahuë ju'icohua'ipi sañope tì'ahuë. Tì'ajéta'a so'ona nécajani, ¹³cuihuë:

“¡Jesús, Ye'yaqué, yéquë mañare oijé'ë!”

¹⁴Já maca Jesupi ñani jaohua'ire capi:

“Sani Maija'quë hué'l ñacaicohua'i éjaohua'ina iñojajé'ë.”

Jaje caeña, ja saijé jo'huáli ju'lí dahuë peocohua'i tome hueséhuë. ¹⁵Já maca te'i jaohua'l aquépi ju'lí dahuë peo hué'ña tomesiqué pa'lí ña jujani Maija'quení tutu yé'opi caqué sihuaqué co'ipi. ¹⁶Co'ini do're ja'ruri Jesús ña hué'ñiana cui'ne i tsiaipi yejare pana në meni Maija'quère de'oji caqué sihuapi. Iqué émë iti sihuasiqué Samaria yeja aqué pají'lí. ¹⁷Já maca Jesupi capi, ite:

“¿Mësaru diez pa'iohua'i pa'ima'pë pate, iti ju'icohua'i? ¿Yecohua'i nueve jerore pa'iyé'ni? ¹⁸¿Iqué yequë yeja aquése'e Maija'quère sihuasi'i caqué co'isiqué pa'iqué?”

¹⁹Jaje cani ite capi:

“Huëni saijé'ë. Jujuqué api, më'lë cuasani yo'o do'ipi co'yasiqué sëte.”

Maija'quë Cuañe Te'te Pa'i Ti'añe

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰Fariseo paipi Jesure sei'lë: ¿Je yéhua Maija'quë te'te ayepi tì'aja'coa'ní? Jaje sejëna, ípi sehuopi:

“Maija'quë cuañe te'te ayere tìñarepa ñañe peoji, co'amaña ñañeje pa'yé. ²¹'Inore tsoe pa'iji' panita'a 'jetore pa'iji' caye peoji. Jaje pa'ina, tsoe Maija'quë cuañe te'te ayere mësaru joponi pa'iji, yure.”

²²Jaje pa'ina, íre ye'yecohua'ire capi:

“Tì'ajá'coa, co'a mu'seña Pai Mamaquë yo'quéna, ña ëa mu'seña. Jaje ña éaquëta'are ñañe paja'cohua'l a'lë. ²³Jaje ña éaquëna, pa'lijëna, caja'cohua'l a'lë:

¹Inore pa'iji' panita'a 'jetore pa'iji'. Jaje catoje saima'pë, cui'ne tuima'pë pa'iji'ë.

²⁴Ma'témopi mujué ye'lhueyeje pa'ye pasipi. Pai Mamaquë títa mu'se cato asa tayoye peoja'coa. ²⁵Jaje pa'lquéta'are du'rú macarepa ai ai yo'oye pa'iji'. Yure pa'iji', yure pa'l paipi yé'ëre coejéna. ²⁶Noé pa'l mu'seña yo'ojé pa'ise'eje pa'ye cui'ne pa'ija'coa, Pai Mamaquë dajjal'a mu'seña. ²⁷Ja mu'seña je'lqué ao aijé cui'ne ucujé, huejajé cui'ne mamajére huejojé yo'ohue. Jaje yo'ojéna, Noé jai yohuëna cacapi. Cacasi maca, jai co'je ti'aëna, jaohua'l si'aohua'l co'je jujuhuë. ²⁸Jaje cui'ne Lot pa'l mu'seña je yo'ohue: Ao aijé cui'ne cono ucujé huerojé cui'ne yecohua'ina se isijé, co'amaña tajé cui'ne huéñña nejé paëë. ²⁹Jaje yo'ojé pa'iji'ëna, Lot Sodomapi etani saji'i. Saisi maca ma'témopi oco tomeñeje pa'ye toapi tomequé si'aohua'ire huani jeapi, Sodoma paire. ³⁰Jaje cui'ne pa'ye pasipi, Pai Mamaquë ñaija'a mu'seña.

³¹Ja co'a mu'seña ti'aëna, hué'e hue'sere pa'iji'ëna, co'amañapi hué'e sa'nahuëre pa'ito ijañu'u cajé yo'oma'pë pa'iji'ë. Cui'ne yecohua'ipi tsiore pa'icohua'i pani co'ima'pë pa'iji'ë, hué'ena. ³²De'hua cuasajéë, Lot néjo yo'ose'ere. ³³Jaje pa'ina, co'ye i pa'iyere ai cuasauqué cato si'aye ne hueséye pa'iji.

³⁴Jaje pa'ina, cayé. Ja ñami cai saihuëna cayahua'i caicohua'i pa'ito te'lire saquë yequëni jeo saiye pa'ija'coa. ³⁵Cui'ne caya nomiohua'i te'e toacohua'ini te'ore saquë cui'ne yeconi jeo saiye pa'ija'coa. ³⁶Jaje cui'ne caya émëohua'i tsiore pa'iji'ëna, te'lire saquëna, cui'ne te'i jeo saisiquë pa'ija'quë api."

³⁷Jaje caquëna, iyere asani seteñá:

“¿Jerona iye yo'o ja'ñe a'ni, Éjaë?”

Cajéna, ipi capi:

“Ju'lisiquë ui hueñña pë'përi tsil'siyeje pa'ye tsil'sija'cohua'i a'ë.”

Hua'jeopi Cui'ne Yo'oyere Ca Téjiquë

18

¹Si'anë Maija'quère sejé pa'ije pa'iji, yo'o jujaye peoye caquë Jesúspai yo'oye ayena tiña caquë ñeje, ye'yapi. ²Ye'yaquë capi:

“Pa'iji, pai daripé pa'i yo'oye ñaquë, Maija'quère ca'rama'quëpi, cui'ne yecohua'ireje oima'quëpi. ³Cui'ne jare ja daripére pacolë, hua'jeo. Jaopi pa'i yo'oye ñaquëna, iote sañope yo'quëni quëaona ca de'huacaijaquë caco si'anëpi sacolë. ⁴Jaje saio yo'ocona, pa'i yo'oye ñaquëpi coepi. Coesiquëta'a jeteyo'je cuasapi: ‘Maija'quère ca'rama'quëje cui'ne paireje oima'quëpi. ⁵Cocasi'i hual'jeore, josa si'anë daio yé'ë yequere cuasauquëna, cama'o pa'ija'core,’ cuasapi.”

⁶Jaje capi, iquë pa'i yo'oye ñaquë co'aquë. Jaje pa'ito Jesúspapi:

⁷“¿Maija'quère mu'senäpi cui'ne ñamianäpi secohua'ire i jo'ya nesicohua'ire cocaiye paja'quë aë? ¿Tsoe utejéë, caquë aë? ⁸Pani. Jaje pa'ina, cayé, ti tsoe nëiñé peoye cocaija'quë api, Maija'quë. Jaje pa'lquéta'are ¿yé'ë iye yejana dai maca, de'hue yé'ëre necaiquë api cuasacohua'i pa'iji'ëna, ti'aja'quë a'ni?”

Fariseo Cui'ne Pa'i Do'ire Sèquë Ayere Quëaye

9 Pai yo'oyeje pa'ye není Jesús quëapi, de'ocohua'i a'lë cuasajë yecohua'ire co'acohua'i a'lë cajë coecohua'ire. **10** Quëa huëoquë capi: “Caya èmëohua'i Maija'quëre se huë'ena saë'lë, señu'u cajë. Te'i jaohua'i aquëpi fariseo pa'iji, cui'ne yequëpi pa'i do'i curiquë sequë paji'i, pai ejääre necaiquë. **11** Pa'ina, fariseopi coa nëcaquë sejil'i, ñeje: ‘Ina, ja'quë më'lëre sihuayë, yë'lëre cato jaohua'i co'amaña ñiacohua'i, cui'ne co'acohua'i cui'ne nomiohua'ire coa yo'ocohua'ije pa'i peoyë. Cui'ne jaë pa'i do'i sequëje pa'i ti peoyë. **12** Cui'ne te'e semanare cayaye ão qaima'quëpi sei cui'ne yë'lë yo'oquë curiquë neñeje Maija'quë huë'ena diez pa'ye není te'ore isiquë a'lë, de'hue.’ **13** Jaje seina, pa'i do'ire sequëpi so'o macana pëani ñaco ca mañaje ma'tëmona se mëani ñama'lë coa ai jerepa coti saihuëna të'caquë ñeje caquë sejil'i: ‘Ina, yë'lë Ja'quë yë'lëre oijë'lë, yë'lë maca ai co'aquë a'lë.’ **14** Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Iquë pa'i do'ire curiquë sequë cato Maija'quëna i co'aquë pa'iye quëa toni Maija'quë ja're pa'i sihuaquë co'ipi. Jaje co'lquëta'are fariseo cato ti sihuama'lë paji'i. Jaje pa'ina, co'ye yë'lë jerepa pa'i a'lë cuasacohua'ire cato coa ai jerepa meñe neñe pa'iji. Jaje pa'lquëta'are yë'lë teaye pa'i a'lë cuasaquëni ai jerepa pa'ire neñe pa'iji.”

Jesús Tsire De'oyerepa Cacaiye (Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 Jesús quë'rona tsire dahuë, papijaquë cajë. Jaje yo'ojëna, i ye'yacohua'ipi ñani iti tsire dacohua'ire yo'oma'pë pa'ijë'lë ca huëohuë.

16 Jaje cajëna, Jesús jaohua'ire soini capi:

“Coa ñajë'lë, èsema'pë tsire, iohua'ise'e daijajë yë'lë quë'rona. Maija'quë quë'ro jaohua'ije pa'iohua'ise'e cacaye pa'iji. **17** Jaje pa'ina, nuñerepa cayë, mësarute. Tsi de'oji cajë yëyeje pa'ye yo'oma'cohua'i pani ti cacaye peoji, Maija'quë cuñañe huë'ña.”

Posëpi Jaiye Co'amaña Paquëpi Jesure Case'e (Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 Pai ejaohua'i aquëpi sejil'i, Jesure:

“De'o ye'yaquë, ¿me yo'oni ti pani huesëye ti'aja'quë a'ni?”

19 Jesupi ite capi:

“¿Me yo'oquë yë'lëre de'oquë caquë'ni? Peoji, te'ijë de'oquë. Coa te'i Maija'quëse'e de'oquë pa'iji. **20** Asaquë a'lë, Maija'quë cuñañese'e: ‘Nomiore yo'oma'ë nëjore peoni, paire huani jeoma'lë, co'amaña ñama'lë, coa cosoma'lë, cui'ne ejaohua'ire ñajë oijë'lë, më ja'quëre cui'ne më ja'core.’ Jare më'lëpi asaë.”

21 Jaje caquëna, iti sesiquëpi capi, ite:

“Si'anë iye tsihua'ë pa'inëpi de'oye sehuoquë a'lë.”

22 Jaje caquëna, Jesupi asani ite capi:

“Ja yë'ta'a te'o carapi, më'ëre. Si'aye më'ë payere isijë'ë, peocohua'ini. Jaje më'ë yo'onita'a Ma'tëmore co'amaña paye pa'iji. Ja jeteyo'je dani tuijë'ë, yë'ëre.”

²³Jaje caquëna, iyere asani ai oi, jaiye co'amaña paquë sëte. ²⁴Jaje oina, ñani Jesús capi:

“Airepa jëaye pa'iji, jaiye co'amaña pacohua'ipi Maija'quë cuña te'tena cacaye. ²⁵Camellore miu ñaca cojeja'a etojaïñe ti peoji. Ja jëaye seña maca jëaji, co'amaña pacohua'ipi Maija'quë te'tena cacaye.”

²⁶Jaje caquëna, iti asasicohua'ipi cahuë:

“Jaje pa'lito ¿nepi huasosicohua'i pa'lja'cohua'i a'ni?”

²⁷Cajëna, Jesupi capi, jaohua'ire:

“Jaje pa'ina, pñi ne ti'añe peoyere, Maija'quëse'e ne ti'añe pa'iji.”

²⁸Caquëna, Pedropi capi:

“Ëjaë, yëquë pase'e si'aye jeohuë, më'ëni tuñu'u cajë.”

²⁹Caquëna ipi sehuopi:

“Nuñerepa cayë. Paipi Maija'quë te'te do'ire i huë'e, ja'quëohua'ire, a'yëohua'ire, néjore, mamajére jeosiquë pani, ³⁰yequë yejana pa'iyé huëo maca ti pa'iyere ti'aja'quë api.”

Jesús I Ju'i Ja'ñere Quëaye

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹Jesús pñi peo hue'ñana i ye'yacohua'ire soini, capi:

“Yure sañu'u, Jerusalénna. Jaroná si'aye ti'aja'coa, Pñi Mamaquière yo'o ja'ñere Maija'quëre quëacacohua'i toyajé pa'ise'e. ³²Jaroná yë'ëre isija'cohua'i a'ë, judío pñi peocohua'ina. Isirena, cue'cuejë yo'oja'cohua'i a'ë yë'ëre co'aye cajë, cui'ne copi tse'sejä'cohua'i a'ë. ³³Të'ca têjini huani jeoja'cohua'i a'ë. Jaje yo'osicohua'ita're toaso mu'seña pa'lí maca huëija'quë a'ë.”

³⁴Jaje caquëna, jaohua'i coa huesë asahuë, iquere caquë'ni cuasajë. Ipi tiña asaye ësequëna.

Jesús Ñama'quëre Jujuse'e

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵Jesupi Jericó daripë quëno macare pa'ina, te'i ñama'quëpi ma'a yë'quë macare ñu'i curiquë da saicohua'ire sejí'i. ³⁶Sequëpi jai pñi saijë cajëna, asani sejí'i, iquere jaje yo'oje caye'ni caquë. ³⁷Seina, ite quëahuë. Jaroja'a Jesús Nazaret aquëpi daina, yo'oje cayë. ³⁸Cajëna, ja maca asani cuipi:

“Jesús, David mamaquë yë'ëre oijë'ë. Ai yo'oyë.”

³⁹Jaje cuiquëna, yecohua'ipi du'ru saicohua'ipi ite cahuë, cuima'ë pa'ijë'ë. Ja cajëta'are ipi ai jerepa ja yë'ta'api cuipi:

“David mamaquë yë'ëre oijë'ë. ¡Ai yo'oyë!”

⁴⁰Caquëna, asani Jesús nëcajaní, quérójaní dajë'ë caquë jëjo saopi, te'ire. Dasi maca ite sejí'i:

41 “¿Me nejaquë cuasaquë'ni, më'lë yë'l'ëre?”

Caquëna, ñama'quëpi seuopi:

“Éjaë, ñaco çare de'huacaijë'ë. Ñasi'lì, yë'l'ë.”

42 Caquëna, Jesupi capi, ite:

“¡Ñaqué pa'ijë'ë! Më'lë nequë api cuasaquë ca do'ipi.”

43 Jaje ca macapi, tsoe ñaquë paji'lì, ñama'quë pa'isiquëpi. Ja maca Jesure tuji'lì, Maija'quëre sihuaquë. Cui'ne si'aye iye yo'oye ñasicohua'ije Maija'quëre ai sihuahuë.

Jesús Cui'ne Zaqueo

19 ¹Ja maca Jericó daripëna Jesús cacani tëto saina, ²cui'ne jarote jaiye co'amaña paquë Zaqueo hue'equëje paji'lì, curiquë pa'i do'i secuhua'i éjaëpi. ³Jaë cato Jesure ñañe yëquë paji'lì. Jaje yëquëta'a me ñaquë'ni paji ja'i maña pa'ijëna, Zaqueo nëhuiquë paji'lì. ⁴Jaje pa'ipi du'rù huë'hiëni soquë yëna mëjì'lì, Jesús ja'ye tëto saijà'tona ñani. ⁵Ja maca Jesús jaroja'a saiquëpi ñani Zaqueore capi:

“Esa cajejë'ë, yure më'lë huë'ena sani pëaja'quëpi saiyyë.”

⁶Ja maca Zaqueo esa cajeni sihuaquë Jesure i huë'ena sai sapi. ⁷Ja maca iyere yecohua'i ñani si'ahua'i de'oye yo'oma'ajì'lì cahuë, Jesupi co'aye yo'oquë huë'ena pëasí'lì caquë, saquëna. ⁸Ja maca Zaqueopi huëni nëcani capi, Éjaëre:

“Ina Éjaë, yë'lë paye jopore paja'a isisi'lì co'amaña peocohua'ire, cui'ne yë'lë coa cosoquë jerepa nese'e pa'ito co'yosi'i cuatro pa'ye jerepa yë'lë se jiosiquëre.”

⁹Jaje caquëna, Jesupi capi, ite:

“Iye mu'se titapi iye huë'e huasoye cui'ne iye ëmë cato Abraham tsécapë aquë api. ¹⁰Jaje pa'ina, Pai Mamaquë daji'lì, ne huesësicothua'ire co'equë huasosi'lì caquë.”

Curiquë Yo'ose'e Ayere Quëaye

¹¹Jaq yë'ta'a Jesús cayere paji asajë cuasahuë, yure Maija'quë cuañe te'te tì'ajal'coa cajë. Jaje cuasahuë, Jesupi Jerusalén ja'yere pa'i do'ire ñajë.

Jaje cuasajëna, ipi paji yo'oyeje pa'ye caquë quëa huëopi. ¹²Ja maca capi:

“Paji'lì, te'e paji de'o tsécapë aquë. Jäepi so'o yejana sajì'lì, paji éjaëre nesi maca, paji éjaë de'oní cui'naepi co'lì così'lì caquë. ¹³Jaq yë'ta'a saima'në, diez pa'iohua'ire i jo'ya acohua'ini soini, paji ñapere isipi jai do'i curiquë të'ñare te'e të'ñase'e isiquë capi: ‘Iye curiquëpi se hueroni yeque jaiye nejë'ë, yë'lë co'lì macaja'a.’ ¹⁴Jaje casiquëta'are i yeja pa'i paji ite coejë, i saisi jeteyo'je jëjo saohuë, quëaja'cohua'ipi: ‘Coeyë, më'lëre yëquë éjaë de'oye' cajë.

¹⁵Jaje casicothua'ita'are paji éjaë de'osiquëpi co'ipi, i yejana. Titani cuañe saopi, i curiquë isisicothua'ire quërëjajë'ë caquë. Asasi'lì, je ja'ye paji ñape ja curiquëpi nere'ni caquë. ¹⁶Soina, du'rù macarepa titaquëpi capi: ‘Éjaë, më'lë curiquëpi diez pa'ye jerepa se ne cohuë.’ ¹⁷Pai éjaëpi seuopi: ‘Ai de'oji, më'lë

de'o jo'yaë'lë. Më'lë a'ri mañare de'oye ñacaisi do'ire, më'ëre diez daripëa cuñañequare neñë.' ¹⁸ Yequëpi dani capi: 'Ëjaë, më'lë curiquëpi cinco pa'yé jerepa nehuë.' ¹⁹ Cui'ne iquëreje sehuopi: 'Më'lë cato cinco daripëa cuñañequare pa'ijë'lë.' ²⁰ Jä maca yequëpi dani capi: 'Ëjaë, iye pa'iji, më'lë curiquë pañuelo ca'tipëna deani de'huase'e. ²¹ Më'lëpi paire oimalë yo'oquë më'lë isi maññere tsilsoni, cui'ne më'lë ta maññere coa taeaqué, yo'oquëni ca'raqué pahuë.'

²² Caquëna, pñi ejäepi capi: 'Co'a jo'yaë, jare më'lë case'epi iñoji, më'lë co'aquë pa'yé. Jaje yë'lë pñaire oimalë yo'oquëpi yë'lë ne maññiere tsil'soquë cui'ne yë'lë ta maññere coa taeaqué yo'oye asaquë sëte. ²³ ¿Me yo'oquë curiquë isirena, itipi ne do'ire co'yé sai hueñana téomaë paquë'ni, yë'lë dani iti mañaque nejal'quëtare huë'e titasi maca?' ²⁴ Jaje cani iti maca pa'icohua'ire capi: 'Jiojë'lë, curi tél'quire. Jioni isijë'lë, diez tél'na paquëna.' ²⁵ Caquëna, jahualípi cahuë, ite: 'Ëjaë, tsoe diez tél'na paquëre me ai jerepa isiye'ni?' ²⁶ Cajëna, pñi ejäepi sehuopi: 'Nuñerepa cayë, paquëni ai jerepa se isiye pa'iji. Jaje pa'ina, cui'ne peoquëni coa ai jerepa se jio coñe pa'iji, si'aye i payeje peo hueñarepa. ²⁷ Cui'ne yecohua'i yë'lëre ejäe de'oye coesicohua'ire quëréjani inona dani yë'lëque ñaquëna, huani jeajë'lë,' capi.'

Jesupi Jerusalén Cacase'e (Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Jaje iye se ca tñjini Jesús Jerusalénna saji'i. ²⁹ Tsoe Betfagé cui'ne Betania daripëa cui'ne Olivos hueyosi cütihiüa tñ'añe ja'li maca pa'i i ye'yacohua'ire cayaohua'ire jëjo saopi. ³⁰ Ñeje caquë:

"Jä maca ja'ye daripëna saijë'lë. Ti'a maca jarote pa'ija'lquë api, burro sëasiquëpi, pñiye ja yë'ta'a tuima'quëpi. Ti'aní joyeni dajë'lë. ³¹ Joyejëna, yecohua'ipi me nejal'quëni saye'ni secohua'i pa'ito, cajë'lë, Ëjaëpi yo'oye pa'iji."

³² Jä maca i ye'yacohua'ipi sani Jesús case'eje tñ'ahuë. ³³ Ti'aní burroni joyejëna iti tñse acohua'ipi sejë'lë:

"¿Me neñu'ju joyeye'ni?"

³⁴ Cajëna, iohua'ipi sehuohuë:

"Ëjaëpi yo'oye pa'iji, caëna, yo'oyë."

³⁵ Jaje quëani joyeni Jesús quë'róna sahuë. Sani cañapi burro jetena jajeni Jesure mëo ñohuë. ³⁶ Jä maca ñu'i saji'i. Saina, pñi cañare i saija'a ma'ana jajehuë. ³⁷ Olivos cütihiüa perepë cajeye ja'li macare pa'ina, si'ahuai'i ite asani tuicohua'ipi Maija'quëre sihuajë cui huëohuë, pñi yo'o tñ'a maññere yo'oquëna, ñasicohua'ipi. ³⁸ Ñeje cajë:

"De'oquëre papi pñi Ëjaë daiji, Maija'quë jëjo daoquëre papi, de'oye pa'iyere papi coni. Jaje pa'ito sihuañu'u, ite ma'tëmo acohua'ijë sihuajëna."

³⁹ Jä maca fariseohua'ipi pñi jopore coni pa'icohua'ipi cahuë, ite:

"Ye'yaquë, më'ëre tuicohua'ire cama'pë cajë'lë."

⁴⁰ Jaje cajëna, Jesupi sehuopi:

"Nuñerepa cayë. Icohua'ipi cuiye jeocohua'i pa'ito quëna pëapi cuija'coa."

⁴¹Ja maca Jesús Jerusalén quëno maca ti'aquë iti daripère ñani oji'i.

⁴²Ñeje caquë:

“¡Iye mu'se më'ë de'hue asato yë'ë isiye de'ora'pi. Më'ë de'oye pa'iyé ti'ara'huë, isiyere! Jaje pa'iquëta'are yure cato yahuese'e pa'iji. Jaje pa'ina, më'ë ña ti'añe peoji. ⁴³Co'a mu'se ti'aja'coa, më'ëre. Më'ëre sañope yo'ocohua'ipi quëna tëhuopaje pa'iore të'yajaicohua'i a'ë. Jaje yo'oni coa si'a te'ñapi etaye peojajë cajé yo'ocohua'i a'ë. ⁴⁴Jaje yo'ojë yejana si'aye quëna pëa ne tao qaja'cohua'i a'ë, huani jeaja'cohua'i a'ë, më'ë mamajëre, huesë pa'isi do'ire Maija'quë më'ëre do'i daisi maca.”

Jesupi Maija'quë Huë'ere Tsoa Tose'e
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵Já maca Jesús Maija'quëre huë'ena cacani iti huë'ena co'amaña isijë cui'ne huerojë yo'ocohua'ire peo hue'ñarepa eto saopi, hue'sena.

⁴⁶Yo'quë capi, jaohua'ire:

“Toyase'e caji, ñeje: ‘Yë'ë huë'e cato Maija'quëre sé huë'e a'ë.’ Jaje pa'iotá'are mësaru cato, co'amaña ñaohua'i tu'aro neni yo'oyë.”

⁴⁷Si'a mu'seña Jesús ye'yapi, Maija'quëre sé huë'ena. Jaje ye'yaquëna, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'i cui'ne cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne pai daripë ëjaohua'i me neni huani jeaja'cohua'i a'ni cuasajë co'ehuë, iti yo'o ja'ñere. ⁴⁸Jaje co'ejetá'la ti'ama'pë paë'lë, ite ne ja'ñere. Si'a pai ise're asajë cui'ne sehuojë yo'ojëna, ñajë.

Jesús Cuañeñerepa Pa'iyé
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 ¹Te'e mu'se Jesús Maija'quëre se huë'ere paire ye'yaquë cui'ne huaso cocare quëaque pa'ina, titahuë, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ëjaohua'i, cuañese'e ye'yacohua'i cui'ne aiohua'i coni. ²Jaohua'ipi titani cahuë:

“¿Quëajë'ë, ique tutupi cuañequërepá pa'i yo'quë'ni, iye? ¿ique iye cuañe tutu isina, yo'quë'ni?”

³Cajëna, ja maca Jesupi jaohua'ire capi:

“Yë'ëre cui'ne sesi'i, mësarute. Sehuojë'ë, yë'ë cato: ⁴¿Nepi cuañere'ni, Juan oco doquë pa'i ja'ñe? ¿Maija'quë pañita'a pai? ”

⁵Caquëna, sehuoye pajë coa säñie iohua'ija' a cahuë, ñeje:

“¿Me caja'cohua'i a'ni? Maipi Maija'quëpi jëjo daopi cacohua'i pa'ito ipi sehuoja'quë pa'ini: ‘Jaje pa'ita'are me yo'ojë sehuoye pare'ni? ’ ⁶Cui'ne maipi pai cuañesiquë pají'i catoje, si'a pai huëni maire quëna pëapi jeajë huani jeaja'cohua'i pa'ini, si'aohua'i Juanre Maija'quë coca quëaque repa pají'i cuasajë cahuë.”

⁷Jaje cuasani cahuë: “Hueseyë. Ne sa'api Juanre oco doquë pa'i ja'ñe cuañehuë.” ⁸Cajëna, Jesuje capi, jaohua'ire:

“Yë'ëje mësaru sese'e quëaye pañë.”

Co'acohua'i Yo'oye Ayere Quëaye
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹Ja jeteyo'je Jesús paire coca ca huëopi. Pai yo'oyeje pa'ye není quëapi, ñeje:

“Pají'i, te'i tsio paquëpi cuiya'i taní i co'amaña necaicohua'ina isi nëoni sani huesëqué. ¹⁰Téaye t'ilasi maca saisisiquëpi i jo'yaëre jéjo daopi, co'amaña necaicohua'ire sení tëani dajé'lë, yël'ëre nëocaise'ere caquë. Jaje caní jéjo daosiquëni jaohua'ipi coa tarapi tél'caní jéjo saohuë, peoquëre. ¹¹Ja maca ití tse aquëpi yequë jo'yaëre jéjo dao copi. Cui'ne jaëteje tarapi tél'caní jéjo saohuë, ti isima'pë. ¹²Ití tse aquëpi tijupë yequë jo'yaëre jéjo daoruje co'amaña necaicohua'ipi ñani jaëteje tél'caní hue'sena querë eto saohuë, pëjjé. ¹³Ja maca ña jujani ití yeja tse aquë capi: ‘Me neñe jaje pa'ito? caní i oi mamaquëre pani jéjo saopi. Jaëni ñanita'a ca'rajé de'oye sehuoja'cohua'lí a'lë.’ ¹⁴Jéjo saouna, ipí t'il'aquëna, tsio ñacaicohua'ipi ñani sa'ñe cahuë: ‘Iquëpi iye tsio tse aquë de'oja'quë api, huani jeoñu'u. Jaje yo'oni ti ñese maipi ití tse acohua'lí de'oñu'u cahuë.’ ¹⁵Jaje caní tsio peo hue'ñana etoni ité huani jeohuë.”

Jaje quëani Jesupi sejí'i:

“¿Jaje yo'osi do'i me yo'oja'quë a'ni, ití tsio aquë jaohua'ire?”

¹⁶Cani capi, ipí:

“Dani co'amaña necohua'ire huani jeani yecohua'ina isija'quë api, i yeja.”

Jaje caquëna, iyere asani cahuë:

“¡Jaje yo'oto Maija'quëje coenil!”

¹⁷Jaje cajëna, Jesús iohua'ire ñani capi:

“Jaje mësaru cuasato, ¿iquere caquëni, toya pëpë, pa'iye ñañu'u? Ñeje caji:

Huë'e necaicohua'lí ne jujani nejosí quëna pëpi

Jaöpi yure quëna pë iorepa pa'iji.

¹⁸Jao quëna pë émëje'na paipi tomekohua'í pani, to'me jé'yeye pa'iji.

Cui'ne quëna pëpi pai émëje'na to'meco pani peo sëpëarepa neñe pa'iji.”

Pa'i Do'ire Sajñe Ayere Ye'yese'e
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹Maija'quë huë'e ñacaicohua'lí ejaohua'lí cui'ne cuaññese'e ye'yacohua'i Jésure ití macapi tseani coñu'u maini caquë jaje quëaji. Cuasajéta'a pa'ini ca'rajé yo'oye pahuë. ²⁰Ja maca yahue de'o pairepa cayeje cajé coa cosoja'cohua'ire jéjo saohuë. Jaohua'ipi sejëna, ipí tayo caëna, ja do'ire pa'i ejäna tseani isinu'u cajé. ²¹Ité sení ñañu'u cajé saisicohua'ipi cahuë:

“Ye'yaquë, më'lë paire nuñerepa caquë ye'yaquëpi cui'ne paireje si'ahua'ire si'a yë'quë maca caquëpi coa ai jerepa nuñere pare Maija'quë cocare ye'yaquëna, asayë, yëquë. ²²Jaje pa'ina, señë. Quëajé'e: ¿De'oquë pa'i do'ire pa'i ejäe Césarna sajñe, panita'a co'aquë?”

²³Cajé sejëna, tsoe Jesús asapi, iohua'lí co'aye cuasajé señë. Jaje ñani capi:

“¿Me yo'ojë yë'ëre jaje neñañu'u cajë yo'oye'ni? ²⁴Iñojë'ë, curiquë të'quiere. ¿Ne tsiare hue'eco'ni? ¿Cui'ne ne mamire toyase'eje hue'eco'ni?” Caquëna, johua'ipi sehuohué:

“Romano pai ejäë mamire toyasicoa.”

²⁵Cajëna, já maca ipi capi:

“Jaje pa'ito isijë'ë, romano pai ejäëna i tseco pa'ito. Cui'ne Maija'quë tse pa'ito Maija'quëna isijë'ë.”

²⁶Jaje pai ña hue'ñana si'aye johua'i cosojë neñu'u cajë yo'ose'ere sehuoquëna, ñani ai ta'ñe asaji cuasajë ca'rajë jerepa cama'pë paë'ë.

Ju'isicohua'i Huëkiye Pa'iquë Cajë Señe

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Jeteyo'je Saduceohua'ipi Jesure sani ñahuë. Jahua'l Saduceohua'ipi cato ju'isicohua'li huëkiye peoji cacohua'i paë'ë. Jaje pa'iohua'ipi cahuë, Jesure:

²⁸“Ye'yaquë, Moisés toyani yëquëre jeocaji'i, ñeje: Te'i émëpi mamajëre pama'ë nëjore jeoni ju'isiquë pa'ito i yo'jeipi hua'jeore huejani mamajëre pacaiye pa'iji, maja'yë do'ire, toyapi careña. ²⁹Jaje pa'ina, te'e tsëcapëre siete émëohua'ipi ñeje yo'ohuë: Maja'yëpi huejapi. Huejani mamajëre peoquë juji'i. ³⁰Ju'quëna, jeteyo'je aquëpi hua'jeore huejani cui'ne jaëje juji'i, mamajëre peoquë. ³¹Já maca toasoñe aquëpi huejapi iote jaëje cui'ne yo'opi. Jare jajese'e siete pa'iohua'i huejajë mamajëre peocohua'i juju sahuë. ³²Ai jeteyo'jerepa nomio juco'ë. ³³Jaje pa'ito ju'isicohua'i huëi maca qenepi jaote nëjore paja'cohua'i a'ni, si'ahua'i siete pa'iohua'i hueasicore?”

³⁴Cajëna, já maca Jesupi sehuopi, jaohua'ire:

“Iye yeja cato émëohua'i cui'ne nomiohua'i huejajë. Cui'ne nomiohua'ire huejojë yo'oyë. ³⁵Jaje pa'iquëta'are sehuosicohua'ipi ju'isicohua'ipi huësicohua'ipi ma'tëmo ti'ani huejaye peoji, cui'ne mamajëre pajë huejoye peoji. ³⁶Jaro cato huiñao**hu**a'lje pa'iohua'l pa'lja'cohua'l a'ë ju'isicohua'ipi huëisi do'ire Maija'quë mamajërepa pa'lja'cohua'l a'ë, ju'ima'lcohua'l. ³⁷Jaje pa'ina, soquë yëpi tsë'isi maca, Moisés ña^{qu}ë pa'lise'ere toyase'e acopi caji, ñeje: ‘Ejaëpi ca'aji'i. Yé'ë cato Abraham, Isaac, Jacobo, Diusu a'ë. Já do'ire asayë, ju'isicohua'ipi huajécohua'i huëkiye.’ ³⁸Jaje pa'ina, Maija'quë ju'isicohua'i Diusu peoji, coa ai jerepa huajécohua'i Diusupi. Jaje pa'ina, ite cato si'ahua'i huajécohua'ise'e pa'iyë. Peoji, ju'isiquë ipi ñato.”

³⁹Já maca cuañese'e ye'yacohua'i acohua'ipi cahuë:

“Ye'yaquë, de'oyerepa cahuë, më'ë.”

⁴⁰Jaje cani ai jerepa jaiye señe pahuë, ca'rajë.

Ne Mamaquë A'ni, Cristo

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹Jesupi capi, jaohua'ire:

“¿Me yo'ojë Cristore David tsëcapë api caye'ni? ⁴²Jaje ipi David ñeje casiquëta'are Salmos toya pëpëna:

Êjaëpi capi, yë'ë Êjaëre:
Ja'rujë'ë, yë'ë ejá te'tena.

- ⁴³ Më'ëre sañope yo'ocohua'ire yë'ëpi më'ë quëo të'ya me macaja'a.
⁴⁴ ¿Jaje pa'ito me yo'equë Cristo David tsëcapë aquë pa'iquë'ni, tsoe jare ipi Davidpi Yë'ë Êjaë cato?"

Ju'isicohua'i Huëkiye Ayere Señe
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Si'a paí asahuë, Jesúis i ye'yacohua'ire jaje cajëna:

- ⁴⁶ "Cuañese'e ye'yacohua'i cato tsoa caña suñani cui'ne de'oyerepa jai paí pa'i huë'ñapi pëpajëna, cu'iyere yécohua'i a'ë, cui'ne paí ts'i'si huë'ñaje ai de'o ñu'lí saina co'ejë ja'ruyere yécohua'i a'ë, jerepa pa'iohua'i a'ë cajë. Jaje yo'oye mësaruta'a de'hua ñajë'ë. Cui'neje yo'oma'pë pañu'u cajë.
⁴⁷ Cui'ne hua'jeohua'ireje iohua'i huë'ña jiojë yo'ocohua'i a'ë, cui'ne paipi de'ocohua'i a'ë cajajë cajë, tsoerepa secohua'i a'ë. Jaje pa'ina, jaohua'i a'ë, iti co'ayerepa sai cuañoja'cohua'i."

Peocopi Maija'quëre Isiye
(Mr. 12.41-44)

21 ¹Jesúis ñapi, jaiye pacohua'ipi Maija'quëre se huë'ena cacajë, mahuëana curiquë ayajë Maija'quëre isijëna. ²Cui'ne ñapi, te'o hua'jeo macapi caya a'ri të'ña mahuëna ayacona. ³Ñani Jesupi capi:

"Nuñerepa cayë, mësarute. Ico hua'jeo ti peocopi si'ahua'i isiye jerepa isio. ⁴Jaje pa'ina, jaohua'i si'ahua'i isihië, iohua'i huero jujajëna, nëañere. Jaje pa'iquëta'are jao ti peocopi isio, si'aye io paco pa'i mañare."

Maija'quë Huë'e Nejosico Pa'i Ja'ñë
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Yecohua'ipi cocare cahuë, Maija'quëre se huë'e ayere, cui'ne io de'o quëna pëapi nesico pa'iyere cui'ne Maija'quëre coa isisi co'amañapi nesico pa'iyere. Jaje cajëna, Jesupi capi:

⁶ "Yequë mu'se mësaru ñase'e peo huë'ña nejo ja'ñë ti'asipi, yequë quëna pë emëje'e tuiyeje peoyerepa."

Ja Yë'ta'a Yeja Carajaima'ñë Iñó ja'ñë
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Jaje caquëna, sei'ë, ite:

"¿Ye'yaquë, je yëhua jaje më'ë case'eje yo'oja'coa'ni? ¿Me yo'o iñöñe pa'ija'coa'ni, iye yo'oye ti'añe ja'i maca pa'ito cahuë?"

⁸ Cajëna, Jesupi capi:

"De'hua ñajë'ë, mësarute cosojë. Jaje pa'ina, cayë. Jai paí yë'ë mamire cajë yo'oja'cohua'i pa'ija'cohua'i a'ë, 'yë'ë a'ë, Cristo,' cui'ne 'yure a'ë.

Tsoe *tí'api'* caja'*cohua'i* a'*é*. Jaje catoje, sehuoma'*pë* pa'*ijé'ë*. *9* Yequë yejapi cui'*ne* yequë yejana uihuaye pa'*ina*, cui'*ne* sa'*ñë* *ítì* yeja acohua'*ija'a* uihuaye pa'*ina*, asani, quëquëma'*pë* pa'*ijé'ë*. Jaje iyepi du'*ru* tëto saiye pa'*ija'coa*. Jaje pa'*iquéta'are* ja yë'*ta'a* carajaiñerepa *tí'añe* paja'*coa*."

10 Ai jerepa yequejë ñeje capi:

"Te'e jai yejapi cui'*ne* jai yejana se uihuaye pasipi. Cui'*ne* yequë paipi yequë *pai* ja'*re* uihuaja'*cohua'i* a'*é*. *11* Pasipi, yeja ñu'*cueyeje*, ao éa ju'*ññe*. Cui'*ne* coa si'*a* hue'*ñña* ju'*i* dahuë pasipi. Cui'*ne* ma'tëmopi huajëya'*ye* yo'oye pa'*ina*, ñaja'*cohua'i* a'*é*. Cui'*ne* jaiye ti ñia ma'ñere ñaja'*cohua'i* a'*é*.

12 Ja yë'*ta'a* iye si'*aye* yo'*oma'në*, mësarute tseajë cui'*ne* josa yo'*oja'cohua'i* a'*é*. Jaje yo'*ojé* co'*acohua'i* a'*é* cajë saja'*cohua'i* a'*é*, *pai* ts'i'si huë'*ñana*. Paire co hue'*ñana* coja'*cohua'i* a'*é*. Jaje yo'*ojé* *pai* éjaohua'*i* quë'*rona*, cui'*ne* cuañecohua'*i* quë'*rona* saja'*cohua'i* a'*é*, yë'*ë* mami do'*ire*. *13* Jaje yo'*ojéna*, mësaru yë'*ë* cocare quëacaija'*cohua'i* a'*é*. *14* Jaje pa'*ina*, tsearena, ca ja'*ñnere* ne de'huañu'u cajë ai cuasama'*pë* pa'*ijé'ë*. *15* Jaje pa'*ina*, yë'*ëpi* ta'*ñne* coca caye *isiquëna*, mësarute sañope yo'*ocohua'ire* sañope de'hue sehuoye peoyerepa cui'*ne* quëcoye peoyerepa caja'*cohua'i* a'*é*, mësaru. *16* Jaje pa'*iquéta'are* mësaru ja'*quëcohua'ipí*, yo'*je* tsipi, do'*ijépi* cui'*ne* cajeohua'*ipí*, tseani yecohua'*ina* *isijsa'cohua'i* a'*é*, cui'*ne* yecohua'*ini* huani *jeaja'cohua'i* a'*é*. *17* Cui'*ne* si'*a* *pai* mësarute coeja'*cohua'i* a'*é*, yë'*ë* do'*ire*. *18* Jaje yo'*ojéta'are* mësaru siopë naña me macaje te'*loje* ne huesëye pasipi. *19* Yo'*o* jujama'*pë* nuñerepa pa'*isicohua'i* pani, ti pa'*liyere* pana *tí'aja'cohua'i* a'*é*.

20 Jerusalén daripëre soldado *pai* tëhuo të'*ijaisico* pa'*iona*, ñani ja maca cuasajë'*ë*, yure maca nejosico pa'*ija'coa* cajë. *21* Ja maca Judea pa'*icohua'ipí* catiye pa'*iji*, jai cutihuëna. Jerusalén daripë pa'*icohua'ipí* etani saiye pa'*iji*, yequë hue'*ñana*. Cui'*ne* tsio pa'*icohua'ipí* co'*iyé* peoji, cui'*na* daripëna. *22* Ja mu'*seña* cato *iohua'i* yo'*osi* do'*ire* sai mu'*seña* pasipi. Jaje yo'*o* mu'*seña* si'*aye* toyase'*e* *tí'asipi*. *23* Co'*ayerepa* ja mu'*seña* *tsí* éta pëa maña cui'*ne* *tsí* *tu'ñña* pacohua'*i* maña ai yo'*oja'cohua'i* a'*é*, Maija'*quë* pëi ai yo'oye nesi maca. *24* Jaje pa'*ina*, huajore huaijë yecohua'*i* huahuoja'*cohua'i* a'*é*, yecohua'*ini* coa tsesejë coa si'*a* hue'*ñana* saja'*cohua'i* a'*é*. Cui'*ne* judío *pai* peocohua'*ipí* Jerusalén daripë *tsa'cu* huesoja'*cohua'i* a'*é*, Maija'*quë* ña néosi tëcahuë, carajai macaja'*a*.

Pai Mamaquë Dani Coñe (Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Ja maca *ësë* yo'oye, cui'*ne* ñañë yo'oye cui'*ne* ma'ñocohua'*i* yo'oyere ñajë iye yeja pa'*icohua'ipí* cuasa co'*me* huesësicohua'*i* pa'*ija'cohua'i* a'*é*, jai tsiayapi co'*poco* ai *pisiquëna*, asajë quëquësicohua'*i* pa'*ijé*. *26* *Pai* coa quëquë huesëjë ju'*ise'eje* pa'*iohua'i* dahuëra etajaijëna, yo'*oja'cohua'i* a'*é*, iye yeja carajai yo'*o* maca, ma'tëmo tuture paque tsasija'*coa*. *27* Ja maca ñaja'*cohua'i* a'*é*, *Pai* Mamaquë *sirija'a* tutu quë'*ire* papi cui'*ne* *í de'oye*

pa'iyepi daina. ²⁸Jaje pa'ina, iyepi si'aye yo'o huëoquëna, ñani sihuajé'ë, cui'ne siopëa maña mëani ñajé'ë, tsoe de'oye pa'iyepi mësarute isija'quëpi daija'quë api cajë."

²⁹Jä maca quëapi, pñi ñajëna, soquë yë yo'oyeje pa'ye ñani quëaquë capi:

"Higuera soquë yë yo'oyeje pa'ye yo'oja'coa. Tsoe mësarupi ta'ñe asacohua'i a'ë, io yo'oye. ³⁰Jaje pa'ina, ja'opi mëa huëoquëna, ñani ometëcahuë ti'añe ja'yere pa'iji, cacohua'i a'ë. ³¹Jaje cui'ne yë'ë case'epi ti'aquë yo'o huëoquëna, ñani tsoe ti'aji. Ja'yere pa'iji, Maija'quë cuañe te'te.

³²Nuñerepa cayë. Si'aye iye jaje yo'o saoja'coa. Ja yë'ta'a yure iye yo'o huëo ñasicohua'i pa'icohua'i juju sama'në. ³³Jaje pa'ina, ma'tëmo, yeja pani tñjini carajaja'coa, yë'ë cocata'a ti pani huesëja'coa.

³⁴De'hua ñare pajë pa'ijé'ë, më joñoare jëa joyo neñere, co'aye yëyere, cono cuepelyere cui'ne iye yeja pa'ijë de'oye pañu'u cayere, ja mu'se ti'aquëna, cuasama'pë yo'oyepi. ³⁵Trampana sioñeje yo'oja'coa, ja mu'se si'a hue'ña yeja pa'icohua'ire. ³⁶Ne de'huasicohua'ipi pa'ijé'ë, Maija'quëre si'anë sejë, iye tñto saitoje jëasicohua'i pa'icohua'ipi Pñi Mamaquë daina, de'oyepi iñjoja'cohua'i."

³⁷Jä mu'seña cato Jesús ye'yapi, Maija'quëre se huë'e Jerusalén pa'icona. Cui'ne ñamire Olivos hue'yosi cütihuëna sani pëapi. ³⁸Jaje pa'ina, si'a nea hue'ña paipi daë'ë, Maija'quëre se huë'ena i quëaquëna, asañu'u cajë.

Jesure Tseñañ Cuasayere

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 ¹Jujuma' ao aïñe ti'añe ja'i maca pa'iji, ja cato. Egípto pñi mamajëse're huai Israel pñi mamajëre huaiye pase'rere co'yé cuasajë sihuajé yo'oye pa'iji. ²Jä mu'seña Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'i cui'ne cuañese'e ye'yacohua'ipi, Jesure me neni huani jeoja'cohua'i a'ni cuasajë co'ehuë, ite asa paini ca'rajë.

³Jä maca huati éjaëpi Judas cui'ne yequë mami Iscariole hue'equëna cacapi, doce Jesús soisicohua'i aquëna. ⁴Cacaquëna, jaëpi saj'i, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'i quë'rona cui'ne Maija'quëre se huë'e ñacaicohua'i quë'rona sani jaohua'i ja're coni Jesure ñeje yo'oni tseani mësaru jëñana isil'ñe pa'i api capi. ⁵Jaje caquëna, asani jaohua'i ai sihuajë curiquë sañu'u ca nëohuë, ite. ⁶Cajéna, ipi sehuoni ite tsea ja'ñiere me pñi peo maca ite tseani isija'quë a'ni cuasaquë i yo'o ja'ññe co'epi.

Na'i Maca Jesús Aise'e

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷Jujuma' ao aïjë cui'ne yëi ñamare huani Maija'quëre isijë se mu'se ti'api. ⁸Ti'aëna, Jesupi Pedrore cui'ne Juanre jëjo saoquë capi:

"Sani ne de'huajé'ë, na'lquëna ai ja'ñiere Israel pñi fiestare cuasajë."

⁹Jaohua'ipi ite sei'ë:

“¿Jerona ne de'huaye'ni?”

¹⁰Cajëna, Jesupi seuopi:

“Mësaru jai daripëna caca maca ti'aja'cohua'i a'ë, te'li ëmëpi yurupëna oco saquëni. Ti'aní i huë'ere pana tuijë'ë. Ipi cacaquëna, ñani te'e cacajë'ë. ¹¹Cacani ja maca iti huë'e aquëre sejë'ë: ‘Jerore pa'ico'ni, yë'lë ye'yacohua'i ja're coni na'lquëna, Israel pai fiestare cuasajë aja'a tu'rihuë? Capi ye'yaquëpi,’ cajë'ë. ¹²Jaje cajëna, ipi ïñosipi, ëmëje'e tu'rihuëpi, jai hue'ñapi tsoe si'aye pa'iconi. Ñani jarona ne de'huajë'ë.”

¹³Jaje caëna, jaohua'ipi sani jare Jesús case'eje ti'ahuë. Ti'aní Israel pai fiesta yo'oyere cuasajë ne de'huajë.

¹⁴Ao aiñe ti'asi maca Jesús cui'ne i ye'yacohua'i coni ja'ruhuë, ao ai sailhuëna. ¹⁵Ja maca Jesupi capi, jaohua'ire:

“Mësaru ja're coni iye fiesta na'lquëna, aiñe yëhuë. Ja yë'ta'a yë'lë ai yo'oye ti'ama'në. ¹⁶Jaje pa'ina, cayë, mësarute. Tijupë cui'naëpi mësaru ja're coni iye fiesta yo'o coñe paja'quë a'ë, iye yejana. Iye yo'oye Maija'quë te'tena ne sao maca ja maca ani cosi'i.”

¹⁷Ja maca jaje cani ucu duruhuë ini Maija'quëre de'oji, se pëpani capi:

“Iyere ini huahuejë'ë. ¹⁸Care payë, mësarute. Tijupë cui'naëpi cuiya'i cono ucuma'ë pa'ija'quë a'ë, Maija'quë cuñañe te'tena yo'oye ti'añe pato.”

¹⁹Ja jeteyo'je panpë ini Maija'quëre de'oji se pëpani ipi hua'quequë jaohua'ina isipi. Isini capi:

“Iye yë'lë ca'ë. Iye yo'oyeje pa'yere yo'oje'ë, yë'lëre cuasajë.”

²⁰Jaje cui'ne ucu duruhuë je ani tëjini ini capi:

“Iye ucu duruhuë cato huajéye yo'o ja'ñiere ca néoñe a'ë, yë'lë tsiepi mësaru de'oye pa'i ja'ñiere caquë nejoja'a do'ipi.

²¹Jaje pa'ina, yë'lëre cosoquë tseani yecohua'ina isija'quë ïñore pa'iji, yë'lë ja're te'e ao ai sailhuëna téose'epi. ²²Jaje yo'oye pa'iji, Pai Mamaquë cato jare ite quëna néosi ma'aja'a saiji. Jaje pa'lquëta'are je teaye pa'l'i pa'iji, iti yehuoja'quë!”

²³Ja maca jaje caëna, iohua'ija'a sä'ñe sei'ë, “nepi mai aquë yehuoja'quë a'ni?” cajë.

Nepi Jerepa Pa'iquë Api Sa'ñe Caye

²⁴Ja maca sä'ñe cajë, “¿nepi ai jerepa pa'l'i pa'ija'quë a'ni?” cahuë.

²⁵Cajëna, Jesupi seuopi:

“Yejaña ëjaohua'ipi iti necaicohua'ire cajë cuañecohua'i a'ë, cui'ne iti yeja de'oye pa'l'i ja'ñiere cajë necaicohua'ipi, cajeohua'ire hue'yocohua'i a'ë, iohua'i ëjaëre. ²⁶Jaje pa'lquëta'are mësaru cato jaje yo'ocohua'i pa'iyе peoji. Coa ai jerepa ñeje yo'oye pa'iji. Iti ai jerepa pa'ipi mësaru aquë cato tsí posëje pa'l'i pa'iyе pa'iji, cui'ne iti cuñañequëpi coa necaiquëje pa'l'i pa'iyе pa'iji. ²⁷Jaje pa'ito, ¿ne a'ni, ai jerepa pa'l'i, ao ai sailhuëna ja'rungi ñu'i aïquë, panita'a iti aore sa aoquë? Jaje pa'ina, mësarupi ñato ao ai sailhuë ñu'l'iquë api jerepa pa'iji, cayë. Jaje pa'lquëta'are yë'lë cato mësarute necaiquë pa'iyë.

²⁸Mésaru a'ë, yë'lëre ai yo'oye pa'ina, si'anë yë'lë ja're coni pa'isicohua'ipi.
²⁹Jaje pa'ina, mésarute yë'lëpi cuañecohua'i pa'lí ja'ñere, ja'quë yë'lëre isise'eje isiyë. ³⁰Yë'lë ja're coni ao ai saihuëna, yë'lë cuañe hue'ñana aijajë cui'ne ucuja'cohua'ini cui'ne cuañecohua'i ñu'lí saire pana ja'rujajë doce Israel pa'i tsëcapë acohua'i yo'ose'ere ña de'huaja'cohua'ini pa'ija'cohua'i a'ë, mésaru.”

Pedro Jesure Ñama'quë A'ë, Caye
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹Éjaëpi yequeje capi:

“Simón, Simón Satanáspi më'lëre trigo ñu'cueyeje pa'yé yo'osi'i caquë seji'i. De'hua ñajë'lé. ³²Jaje pa'liquéta'are yë'lëpi më'lëni caquë Maija'quère secacaë'lë, më'lë cuasayepi de'oye pa'ijaquë caquë. Më'lëpi ja yo'oye tëto sani yë'lëna ponësi maca. Cocajijë'lë, më'lë yo'je tsire nuñerepa pa'ija'cohua'ini.”

³³Jaje caquëna, Simónpi capi:

“Éjaë, yë'lë cato më'lë ja're coni co hue'ñna cotoje co cuañosi'i cuasayë, cui'ne ju'líñe pa'itoje te'e ju'líñere yëyë.”

³⁴Caquëna, Jesupi capi, ite:

“Pedro, care payë. Më'lëre iye ñata tome maca ja yë'ta'a cura yë'ima'ëna, toasoñe pa'yé cosoja'quë a'ë, më'lë ñama'quë a'ë ite, yë'lë caquë.”

Tí'lá Téiji, Jesús Ai Yo'oye

³⁵Jesupi sejí'i, jaohua'ire:

“Mésarute topëa peocohualire cui'ne curiquë peocohualire, cui'ne zapatoje peocohualire jéjo saosi maca ¿mésarute co'amaña jopo caraë?”

Jaje seina, iohua'ipi cahuë:

“Pani.”

³⁶Cajëna, capi, jaohua'ire:

“Jaje yo'ose'e pa'liquéta'are yure cato tíñe yeque yo'oye pa'iji. Jaje pa'ina, topë paqué pani saye pa'iji. Cui'ne curiquë ayacore paqué pani saye pa'iji. Cui'ne hua'ti peoqué pani dëi ju'lí care isiquë curi není hueroye pa'iji, hua'tije. ³⁷Yë'lëna tsoe toyajë pa'ise'ere tí'añe pa'iji. Ja toyase'epi caji: ‘Co'acohua'i ja're coni cuécuehuë.’ Jaje pa'ina, si'aye toyase'e nuñerepa tí'añe pa'iji, yë'lëna.”

³⁸Jaje caquëna, jaohua'ipi cahuë:

“Éjaë, inore caya hua'ñna pa'iji.”

Jaje cajëna, ipi seuopi:

“Tsoe tí'api.”

Jesús Getsemaní Quë'rona Señé

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹Ja maca sají'i, etani Olivos cuthiuëna noni i sai hue'ñana. Saina, i ye'yacohua'ije coni tuë'lë, ite. ⁴⁰Iti hue'ñna tí'ani, jaohua'ire capi:

“Sejë'ë, huati neña maca taiñe paja'cohua'i.”

⁴¹ Cani ja jeteyo'je Jesús jaohua'ire jeoni saji'i, quëna pë jeoñe ja'i macana. Jaron do're ja'rungi seji'i, Maija'quëre. ⁴² Neje caquë:

“Ja'quë, më'epi iye sëje cono da'ca nejocaiye pa'ito nejocaijë'ë, ai yo'o ja'ñiere. Ja yë'ta'a yë'ë cuasase'eje yo'oma'lë pa'ijë'ë. Coa ai jerepa më'ë cuasase'ere yo'osil'i.”

⁴³ Jaje pa'ina, Maija'quë huiñaëpi ma'tëmopi ñaipi, ite tutu isisi'i caquë.

⁴⁴ Jaje ai oi yo'oquë ai jerepa tutu Maija'quëre seji'i cui'në i ai ësë cajeyeje pa'ye tsiepi yejana cajepi.

⁴⁵ Jaje Maija'quëre seni têjini huëni saji'i, i ye'yacohua'i quë'rona.

T'i aquë ñaquëna, oiyepi quëco huesouna caisicohua'ipi paë'ë. ⁴⁶ Pa'ijëna, ja maca capi, jaohua'ire:

“¿Me yo'ojoë caisicohua'ipi uiñe'ni? Huëijë'ë. Huëni sejë'ë, huatipi neñaquëna, taima'pë pa'ija'cohua'ipi.”

Jesure Tseañé

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jesupi ja yë'ta'a cocare caëna, jai pñi tñasi macajë Judas hue'equë doce i soisicohua'i aquëpi du'ru daji'i. Daina, yecohua'i jeteyo'je daë'ë. Jaëpi tñani Jesure tsu'susi'i caquë tsio daji'i. ⁴⁸ Tsio dai maca Jesús ite capi: “Judas, ¿coa tsu'suquë sihuayeje pa'yepi yo'oquë yehuosi'i caquë yo'oquë Pñi Mamaquëre, më'ë?”

⁴⁹ Ja maca Jesús ja're coni pa'icohua'ipi ñani sei'ë:

“Ejaë, ¿hua'lñapi jaohua'ire huaiye de'oquë?”

⁵⁰ Jaje se maca iohua'i aquëpi tsoe Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaë jo'yaëni ejä te'te cajorona tëtopi, peo te'terepa. ⁵¹ Jaje yo'oquëna, Jesupi capi: “Jeojë'ë, tsoe de'ojo.”

Ja maca Jesús Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaë jo'yaë cajorore cui'naoni ini tuacají'i. ⁵² Ja jeteyo'je Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ejaoħua'ire cui'ne Maija'quë huë'e ñacai soldado pñi ejaoħua'ire cui'ne aioħua'ire Jesupi capi, ite tseani sañu'u cajë daisicohua'ire:

“¿Co'amaña ñaëre yo'oyeje pa'yé mësarū tarapi, huālñapi coni date? yél'ëre tseanu'u cajë. ⁵³ Yél'ëre mësarū ja're coni si'a mu'seña Maija'quëre se huë'e pa'ina, mësarupi yél'ëre pu'pema'pë pa'isicohua'ita'a jaje yo'o macapi tñaaena, mësarū yo'ojoë neañepi quëco huesosi maca.”

Pedro Cosose'

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ja maca Jesure tseani coñu'u cajë sahuë, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i ejäe huë'ena. Sajëna, cui'ne Pedroje tují'i, so'o maca se ñaquë. ⁵⁵ Jaro hue'se daripë tëhuo sitopi toa suahuë. Suani ja'rū tñi'jaë'ë, ioja'a. Cui'ne Pedroje iohua'i ja're coni ja'rupi. ⁵⁶ Ja maca te'o huë'e necaicopi toa yë'quë macare ja'rusiquëpi toa mia hue'ñare ñu'ina, ise'ere ai ñani cao:

“Iquë Jesùs ja're coni pa'isiquë api.”

⁵⁷ Jaje cacona, Pedropi cosoquë capi:

“Nama'quë a'ë, ite.”

⁵⁸ A'ri maña tsoe pa'i maca yequëpi sani cui'ne capi:

“Më'ëje Jesùs ye'yacohua'i aquë a'ë.”

Jaje caquëna, Pedropi capi:

“Pani. Yë'ë yequë a'ë.”

⁵⁹ Te'e hora tëto sai maca yequë cui'ne títani capi:

“Nuñerepa më'ë i ja're coni pa'isiquë a'ë. Cui'ne jaje pa'ipi Galilea aquë a'ë, më'ë. Asayë, më'ë cocana.”

⁶⁰ Caquëna, Pedropi capi:

“Huesëyë, yë'ë më'ë caye. ¿Iquere caquë'ni, jaje pa'ye?”

Já yë'ta'a itire Pedro caquëna, cura yëjil'i. ⁶¹ Yë'ina, ja maca Éjaëpi co'ye ponëni ñapi, Pedrore. Jä maca Pedro Éjaë case'lere cuasa ñajaji'i: “Ja yë'ta'a cura yë'ima'ëna, toasoñe pa'ye cosoja'quë a'ë, më'ë case'lere.” ⁶² Ja maca Pedro hue'sena etani ai ojil'i, i tayose'rere co'a ju'li.

Jesure Cue'cueye

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Jesure tseani pacohual'ipi cue'cuejë cui'ne ite tara pëapi të'cahuë.

⁶⁴ Ite ñaco ca cañapi sëani tsiana mosicapi të'cajë cahuë:

“¿Se ca ñajë'ë. Népi të'care'ni?”

⁶⁵ Cui'ne jaiye yequë cocaje cahuë, ite tea ju'lijë.

Judío Pái Ca Tëjicohua'ipi Jesure Yo'oye

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Mu'se pa'i maca Judío johua'i Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'i, cui'ne cuañese'e ye'yacohua'i tsisini Jesure sahuë. Jerepa éjaohua'ipi ca tëjicohua'irepa quë'rona, seni asañu'u cajë, sani cahuë:

⁶⁷ “Quëajë'ë. ¿Më'ë aë, Cristorepa?”

Cajëna, ipi sehuopi, jaohua'ire:

“Yë'ë i a'ë catoje mësaru coa caji cuasaye pa'iji. ⁶⁸ Cui'ne yë'ëpi mësaruni sequë pa'ito yë'ë señere sehuo tí'añe peoji, cui'ne joye saoyeje paja'cohua'i a'ë. ⁶⁹ Jaje pa'isicohua'ita're yureta'a Pái Mamaquë Maija'quërepä éja te'tere ja'rusicuëpi ñu'ija'quë api, Éjaërepä pa'ija'quëpi.”

⁷⁰ Jaje caquëna, ja maca si'ahua'i ite sei'ë:

“¿Jaje pa'ito më'ë aë, Maija'quë mamaquë?”

Sejëna, Jesupi sehuopi:

“Jaje pa'ijë'ë. Yë'ë a'ë, mësaru cayeje.”

⁷¹ Caquëna, ja maca johua'ipi cahuë:

“¿Iquere cajë ai jerepa i caquëna, asasicohua'ire co'eye'ni? Tsoe maipi asahuë, i yë'ore pare cahuë.”

Pilatona Jesure Isiye

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23

¹Ja maca jaje cani si'ahua'i huëni Jesure sahuë, Pilato quë'rona.

²Jarona co'aquëre papi ca huëhuë, ñeje cajë:

“Iquë co'aye yo'oye ti'ahuë, yëquë paini co'a de'huaquë cui'ne pai do'i saima'pë pa'ijé'ë, romano paï éjaëre caquë. Cui'ne, jare ipi yë'lë Cristo, paï éjaëre pa'ë caquë api.”

³Jaje caquëna, Pilatopi seji'i, ite:

“¿Më'e a'lë, judío paï éjaë?”

Caquëna, Jesupi seuopí:

“Jaje pa'ijé'ë, më'lë case'eje.”

⁴Caquëna, ja maca Pilato capi, jaohua'ire Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'ire, cui'ne paire:

“Iquë co'aye yo'oye ti'ama'ë pa'iyë.”

⁵Caquëna, iohua'ipi ai tutu cahuë:

“I ye'yapi si'a Judea paire co'a de'huaquë sañope éjaohua'ire, yo'ocohua'ire nequë api. Jaje pa'ipi yure iñona cui'ne yo'oja, Galileapi huësiquëpi.”

Herodesna Jesure Isiye

⁶Pilatopi jare asani, jaje pa'ito iquë Galilea aquë a'ë capi. ⁷Jaje pa'ina, mësarupi jaro aquë api carena, Herodes quë'rona jéjo saosi'i, Galilea daripë cuñaquëna, capi. Ja mu'seña cato jaëje Jerusalénre pají'i. ⁸Sarena, Herodespi ñani ai sihuaquë ai tsoe coa ña éa ju'lí pa'iquépi i yo'oyese'e cajéna, asaquë pají'i. Jaje pa'ipi paï yo'o ti'a ma'lñere yo'oquëna, ñasi'i caquë pa'liquë pají'i. ⁹Jaje pa'ipi jaiye seji'i. Sequëta'are Jesús te'oreje seuomala'ë pají'i. ¹⁰Cui'ne jarote Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'ipi cui'ne cuñañese'e ye'yacohua'ipi jaohua'ipi ite ai sañope cacohua'i paë'ë. ¹¹Ja maca Herodes cui'ne i soldado paï tea ju'ijé co'aye yo'ohuë. Coa ini cue'cueñu'u cajé suñahuë, de'o cañare paï éjaohua'i ju'i care. Ja jeteyo'je cui'naëni Pilato quë'rona jéjo saopi. ¹²Ja mu'se Pilato cui'ne Herodes cajeohua'i de'ohuë, ja'rë pëicohua'i pa'isicohua'ipi.

Jesure Huaiye Pa'iji, Caye

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³Ja maca Pilato Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'ire cui'ne paï éjaohua'ire tsilsoni, ¹⁴capi:

“Mësarupi dahuë, iquëre yë'lë quë'rona co'aye paire yo'oji cajë. Jaje pa'iquëta'are yë'lëpi seni asasi'i caquë mësarupi ñajéna, yo'ohuë. Jaje pa'ina, tsoe mësarupi ñahuë, do'i peoquë pa'ina. Jaje pa'ito ique do'ire ite co'aye caye'ní. ¹⁵Jaje pa'ina, Herodesje ti co'aye yo'oma'quë pa'ina, ña jujani jéjo daopi. Jaje pa'ina, iquëre huani jeoñe peoji. ¹⁶Jaje pa'ina, coa silseni jeteyo'je joye saoja'quë a'lë, pa'ija'quëre.”

¹⁷ Jaje fiesta mu'seña cosicohua'ire te'ire eto saoquë paji'i, paire de'oye yo'osi'i caquë. ¹⁸ Jaje caquëna, si'ahua'i cui huëohuë:

“¡Jáete huani jeoñe pa'iji! ¡Barrabásni eto saoje'e!”

¹⁹ Iquë Barrabás cato paire huaisiquëni cosiquë paji'i. Cui'ne ja daripë paí iohua'i éjaohua'ire uihuaye huëoquëpi. ²⁰ Pilato cato Jesuni etoye yëpi. Jaje pa'ina, tijupë ca copi. ²¹ Caquëna, ai jerepa tutu cuihuë:

“¡Queja'quë api, queja'quë api!”

²² Toasoñe aye Pilato capi, jaohua'ire:

“¿Iquere co'aye yo'o u'ni, i? Yé'e i co'aye yo'ose'e tí'ama'e pa'iyë. Jaje pa'ire ¿me coa huaiye'ni? Jaje pa'ina, coa ai si'seni jéjo saosí'i, pa'ija'quère.”

²³ Jaje caquëna, ai jerepa tutu cuihuë, queja'quë api cajë. Jaje ai cui do'ipi Maija'quë huë'e ñacaicohua'l éjaohua'l case'e ja yo'oye tí'ahuë. ²⁴ Ja maca Pilato iohua'i yéjé cayeje yo'ose'e pal'ijaquë cuasapi. ²⁵ Cuasani jaje iohua'i casiquëni eto saopi, paire huaiquë co'aquëni. Ja maca Jesuni iohua'i yéyeje huaija'quère isipi.

Ite Quese'e

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Ja maca Jesure queja'quère sajëna, Cirene aquëpi Simón hue'equëpi sañope daina, tí'ani tseani cuañehuë, Jesure queja'core cruzu hue'equë saja'quère cajë Jesupi du'ru saina.

²⁷ Jaje saina, jai paí tuë'ë. Cui'ne nomiohua'i je jai paí oijë crijë saë'ë, ini co'a ju'lijë. ²⁸ Jaje oijëna, Jesús ñani capi, jaohua'ire:

“Jerusalén nomiohua'i oima'pë pal'ijë'ë, yé're. Coa ai jerepa mësaruya'a cui'ne mësarú mamajéni oijë'ë. ²⁹ Yequë mu'se ñeje caye tí'aja'coa: ‘Nomiohua'i mamajére peocohua'i, tsí pama'pë pa'isicohua'i, cui'ne ojeje tsosama'pë pa'isicohua'i jerepa sihuaja'cohual'i a'lë.’ ³⁰ Cajëna, paipi ca huëoja'cohua'i a'lë, ai cutire: ‘Yéquëna quëñojé'ë’ cui'ne a'ri cutihuëare caja'cohua'i a'lë, ‘Yahuejé'ë, yéquère.’ ³¹ Huajë soquë yéje pa'ini yé're jaiye yo'oni me mësarute paja'cohua'i a'ni cuenisi soquë yéje pa'iohua'ire.”

³² Jesús ja're coní huaija'cohua'ire caya paire sahuë, co'amaña yahue ñacohua'ire. ³³ Ja maca Pai Siopë hue'yosi hue'ñana tí'ani Jesure quehuë. Cui'ne caya co'a paire coní, yequëni i éja te'tena cui'ne yequëni i ari te'tena nécuhuë. ³⁴ Ja maca ite quejëna, Jesupi capi:

“Ja'quë oijë'ë, jaohua'ire iohua'i yo'oye hueséjë yo'ocohua'ire.”

Soldado paipi Jesús ju'i care dutani sa'ñe iohua'ija'a nepi, iote paja'cohua'i a'ni cajë yo'ohuë. ³⁵ Jaje yo'ojëna, paipi ai ñahuë. Cui'ne paí éjaohua'ique cue'cuejë cahuë:

“Yecohua'ire huasopi. Yureta'a co'ye huasoyere paji, nuñerepa Cristo Maija'quë tsequërepá pani co'ye huasoye pa'ini.”

³⁶ Cui'ne soldado paíje cue'cuejë ite o'sa cuiya'i conore ocuasi'i cajë yo'ohuë. ³⁷ Jaje yo'ojë ite cahuë:

“Judío paí éjaë pani më'ëja'a co'ye huasojé'ë.”

³⁸Cui'ne i siopë  m je'ere toyasico paco' , griego, lat n cui'ne hebreo cocapi  neje: IQU  JUD  PAI  JA PI.

³⁹Co'aye yo'ocohua'i aqu re que deosiqu pi iti maca dequ pi tea ju'i co'aye capi,  neje:

“M  pi Cristorepa pani m  ja'a co'ye huasoni jeteyo'je y  qu re huasoj  . ”

⁴⁰Jaje caquëna, yequëpi i cajeire capi cama' :

“Maija'qu re cal'rama'qu , m  je cui'ne ju'ija'qu  me casi'ni? ⁴¹Mai cato nu neropa co'aye yo'ocohua'ipi yo'o cu no  , jare mai co'aye yo'osi do'ire sajj . Jaje pa'iqu ta'are iqu  ti co'aye yo'oma'qu pi yo'o cu noji,  aqu  m  . ”

⁴²Cani ja maca capi:

“Jes s hu n yema'  pa'ij  , y  ' re m    cu n e hu o maca.”

⁴³Caqu na, Jesupi capi, ite:

“Nu neropa cay , m  ' re. Yurepi y  ' re ja're coni pa'ija'qu  a' , de'o hue'f are.”

Jes s Ju'ise'e

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴Mu'se joporepa pa'i maca si'a yeja  namije pa'iorepa de'opi, tres pa'i macaja'a na'l qu na. ⁴⁵   je mia n pani cui'ne ta't po capi Maija'qu re se hu e Maija'qu  pa'i sito t huosicoje jopore paja'a tsata sajil ,  m je'epi me n hu ehu re pana. ⁴⁶J  maca Jesupi cuipi:

“Ja'qu , Ja'qu  y  ' re joyo m   na  si n  o  . ”

Jaje cani ju ni hues pi.

⁴⁷J  maca capit n, romanopi iye yo'ose'ere  n  ni Maija'qu re sihuaqu  capi:

“Nu neropa iqu  ti co'aye yo'oma'qu  paja'i. ”

⁴⁸Si'ahua'l  ja maca pa'isicohua'ipi ite yo'ose'ere  n  ni qu  qu  hues ej  coti saihu ana t 'caj  sa  ' . ⁴⁹Jaje saij ta'are si'ahua'l  Jes s  nacohua'ipi cui'ne nomiohua'l  Galileapi tuisicohua'ipi so'ona p  ani  ahu , iye yo'oye.

Jesure Ta se'e

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰Pajil , te'i nu neropa yo'ou pi i mami Jos   hue'equ pi, Judea yejare Arimatea darip re pa'l qu . J  cato jud o p  i  jaohua'i aqu  paja'i. ⁵¹Iqu  Jos   cato Maija'qu  te'te aye yo'oye  n  si'i cuasaquë utequë paja'i. Jaje pa'ipi yequ   jaohua'i Jesure huai ja' nere caj na, te'e cui'ne cuasaye p  pi. ⁵²Jaje pa'ina,  jaohua'i Pilatore sani sejil , Jes s cap  t  ja' nere caqu . ⁵³Cruzu dequ re casani jai ca  napi ca  neni qu  na yejana coje nesicona o  pi, ja y  'ta'a p  aire tama'a cojena. ⁵⁴Huaj  mu'se pa'ija'coni ne de'hua mu'se paja'i. J  mu'se cato tsoe hu oye ja'i maca pa'iji.

⁵⁵Galileapi Jesure nomiohua'l  tuisicohua'ipi sani t  si darip   ahu , me o  re'ni, i cap  caj . ⁵⁶  nani ja maca hu ena co'ini hu o s   ma'   ne de'hua hu . Ne de'huanu huaj  mu'se huaj hu , iti cu n ese'e pa'iy e.

**Jesús Ju'isiquépi Huéise'e
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)**

24 ¹Du'ru macarepa co'amaña ne mu'se pa'i maca cui'naohua'ipi saë'ë, tasi daripë quë'rona nea hue'ñarepa huëo sëñe ne de'huase'ere sajë. Cui'ne yecohua'i nomiohua'i coni saë'ë. ²Ja maca ti'ajë ñajëna, quëna pë daripë siosicopi tirore pa'iona, ti'ahuë. ³Ti'ani cacajë Ëjaë Jesús capëre ti'ama'pë. ⁴Peoquëna, ai quëquëhuë, me nei'ni cajë. Jaje quëquëjë ñajëna, jarote caya ëmëohua'i mia ju'i caña ju'icohua'ipi iohuai'i ja're coni nëcahuë. ⁵Jaje ña quëquëni yejare pana në me huesëjëna, ñajë jaohua'ipi, cahuë:

“¿Iquere co'eye'ni, ju'isicoohua'i quë'ro? Tsoe huajéquëpi pa'iji. ⁶Iñore pa'lima'ë pa'iji. Tsoe huëjil'i. Cuasajë'ë. Ja yë'ta'a Galilea pa'lima'ca i ca'ñere, ⁷ñeje: ‘Pai Mamaquë co'aye yo'ocohua'i jëñana isisiquë pa'ija'quë api. Pa'ina, jaohua'ipi queja'coohua'i a'ë, soquë sarahuana. Jaje yo'osiquëta'a toaso mu'seña pa'i maca huajéquë huëija'quë api.’ Tsoe jare quëapi”.

⁸Jaje caëna, ja maca Jesús ca'ñe cuasa ñajaë'ë. ⁹Ja jeteyo'je daripë ñasicohua'ipi co'ini si'aye iohuai'i ñase'e're quëahuë, once soisicohua'ire cui'ne si'ahua'i iti maca coni pa'icohua'ireje. ¹⁰Iye coca i soisicohua'ire sani quëasicohua'i cato paë'ë: María Magdalena, Juana, María, Jacobo pëca ja'co, cui'ne yequë nomiohua'i coni. ¹¹Jaje quëajëna, i soisicohua'ipi jaohua'i quëaye asani sehuoma'pë paë'ë, coa cuepejë cayeje pa'yë nëina.

¹²Jaje nuñerepa cayë cuasama'quëta'a Pedropi etani huë'huéquë saji'l'i, tasi daripëre ñasi'l'i caquë. Sa ti'ani ñaquëna, ite ca'nesi caña tirona ne saose'epi pajil'i. Pa'ina, ñani ai cuasaquë saji'l'i, huë'lena.

**Emaúsna Sai Ma'aná Yo'oye
(Mr. 16.12-13)**

¹³Jare ja mu'se caya ëmëohua'i Emaús daripëna saë'ë, Jerusalénpi once kilómetro sai hue'ñana. ¹⁴Saijë Jesús ayere cajë saë'ë. ¹⁵Jaje cajë saijëna, jare ipi Jesús jaohua'ire tsiojaji'l'i. Tsiojani iohuai'i ja're coni saji'l'i. ¹⁶Saina, a'ri maña carapi, iohuai'i ña ti'are paye ite. ¹⁷Ja maca sai Jesupi jaohua'ire sejí'l'i:

“¿Iquere sa'ñe cajë saye'ni, ma'aja'a saini? ¿Me yo'ojé oicohua'i pa'iy'e'ni?”

¹⁸Caquëna, jaohua'ipi aquë Cleofas hue'equëpi sehuopi, ite:

“Si'a yeja Jerusalén daripë iye mu'se yo'ose'e asayë. ¿Jaje pa'iquëta'are cui'ne më'ëse'e iti hue'ñna pa'inije asama'ë pani sequë?”

¹⁹Caquëna, ja maca ipi capi, ite:

“¿Me yo'ore'ni?”

Caquëna, iohuai'ipi cahuë:

“Jesús Nazaret aquëpi, Maija'quëre quëacaiquëpi, si'aye tutu quë'ipi cui'ne i cayeje Maija'quë ña hue'ñana, nuñerepa caquëpi si'a pai ña hue'ñana caquëre pare yo'ose'ere cayë. ²⁰Jaje pa'ini, quenì huani

jeohuë, Maija'quë huë'e ñacaicohua'i éjaohua'i maire cuañecohua'i cui'ne si'a éjaohua'i huani jeoñe pa'iji cajëna. ²¹ Yéquë cato jaëpi Israel paire huasoja'quë api cajë utecohua'i paë'ë. Yure jaje pa'ljëna, si'aye iye co'aye yo'ohuë, coa toaso mu'seña ite yo'ose'e tétosaiji, yure. ²² Jaje yo'ose'e pa'itoje ai jerepa ai cuasaye pa'iji. Yéquë ja're coni nomiohua'i pa'icohua'ipi nea huë'ñarepa sani ña quëquéhuë, tasi daripë. ²³ Jesús capë peoco pa'ina, jaje ñani jaohua'ipi dani yëquëre quëahuë. Huëo cani ñañeje pa'ye huiñaohua'ire ñajëna, jaohua'ipi Jesús huajëquëpi pa'iji cahuë cajë. ²⁴ Ja jeteyo'je yéquë cajeohua'ije tasi daripëre sani ñajëna, jare jaje nomiohua'i case'eje pa'ye pa'ina, tì'ani ñahuë. Jesureta'a ñama'pë paë'ë."

²⁵ Jaje quëaquëna, ja maca Jesupi capi, jaohua'ire:

"Asa tì'ama'cohua'ire pa'ni, mësaru. Je yëhua asani sehuoja'cohua'i a'ni Maija'quëre quëacaicohua'i cajë pa'ise'e. ²⁶ ¿Mësarupi cuasato Cristo ai yo'oye paja'quë paquë si'aye iye ja yë'ta'a i de'o huë'ñarepa saima'ë pani?"

²⁷ Jaje se cani ja maca quëa huëopi, si'aye ite yo'o jañere cajë toyase'ere. Moisés toyaquë pa'ise'epi huëoni cui'ne yecohua'i Maija'quë quëaquëna, toyasicohua'i toyajë pa'ise'e coni quëapi.

²⁸ Iohua'i cajë saisi daripëna tì'ani, Jesús ja yë'ta'a i sai huë'ña sasi'i caquë yo'oyeje yo'opi. ²⁹ Jaje yo'quëna, jaohua'ipi soihuë:

"Yéquë ja're coni pëajë'ë na'iji, coa ñami de'o téjiji." Asani ja maca Jesús iohua'i ja're coni cacani pëapi. ³⁰ Pëasiquëpi ão ai saihuëna iohua'i ja're coni ja'rusi maca ipi panpë ñi Maija'quëre se pëpani jëyoni jë'yequë jaohua'ire aopi. ³¹ Jaje i yo'o maca ña titahuë, ire papi cuasajë. Jaje cuasa maca tsoe peo huë'ña huesépi. ³² Ja maca iohua'ijal'a sa'ñe cahuë:

"Maipi asahuë, mai joñoa ai sihua ëaye nëiñe, ma'aja'a dai toyase'ere ipi quëaquëna."

³³ Jaje ñani ti uteye peoyerepa ma'aja'a dai huëoni daë'ë, cui'naohua'ipi Jerusalénna. Titajëna, jarote paë'ë, once Jesús soicohua'i tsisicohua'ipi iohua'i cajeohua'i ja're coni. ³⁴ Pa'ijëna, titani asajëna, jaohua'ije cahuë:

"Nuñerepa Jesús huëjil'i. Cui'ne ise'ere ñopí, Simónre."

³⁵ Cajëna, ja maca iohua'ije quëahuë, ma'aja'a saijëna, yo'ose'ere. Cui'ne Jesupi panre jë'yequëna, ñani ite ña titase'ere.

Jesupi Ñaiñe, Ire Ye'yecohua'ina

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ja yë'ta'a iti yo'ose'ere cajëna, Jesús iohua'i jopore pana ñai nëcapi. Ja maca pëpapi, ñeje caquë:

"De'oye pa'ija'cohua'i a'ë, mësaru."

³⁷ Caquëna, jaohua'ipi ai quëqué huesëhuë, i pa'isi joyore ñañë cuasajë. ³⁸ Jaje cuasajëna, Jesupi jaohua'ire capi:

"¿Me yo'ojë quëqué huesësicohua'i pa'iyen'i? ¿Me yo'ojë mësaru joñoa jëa coeyeque hue'eye'n'i? ³⁹ Ñajë'ë, yë'ë jëñare cui'ne yë'ë quëore. Jare yë'ë i a'ë,

mësaru ñasiquërepa. Patoni cui'ne ñajë'ë. Joyo cato capë cui'ne tara peocoa. Mësarupi yë'ëre ñajëta'a capë tara hue'equë pa'iye. Yë'ë a'ë, me joyo pa'iye'ni.”

⁴⁰ Jaje cani jaohua'ire inöpi, jëña cui'ne quëo ite quese'ere. ⁴¹ Jaje yo'oquëna, ja yë'ta'a ire papi cuasaye pahuë, ai sihua do'ire, cui'ne quëquë do'ire. Jaje pa'ina, Jesupi jaohua'ire capi:

“Ai maña paye, inö?”

⁴² Caquëna, ini isihuë, tsaya hua'i tsaro sëyosiconi. ⁴³ Isijëna, ini johua'ique ñajëna, ajil'i. ⁴⁴ Ja jeteyo'je capi, jaohua'ire:

“Ja yo'ose'e cato yë'ë mësaru ja're ja yë'ta'a coni pa'i case'ere yo'ohuë. Si'aye Moisés cuañese'e cui'ne Maija'quère quëacaicohua'i toyase'e, cui'ne Salmos toyase'e si'aye tí'añe pajil'i. Me paquë'ni, nuñerepa case'e. Jaje pa'ina, yo'ohuë.”

⁴⁵ Ja cato quëapi, toyase'e cayere nuñerepa asa tí'ajajë caquë. ⁴⁶ Jaje pa'ina, quëaquë jaohua'ire capi:

“Ñeje toyase'e pa'iji. Cristo ai yo'oquë juni huesëye pa'iji. Jaje ju'lisiquëta'a toaso mu'seña pa'i maca cui'naëpi huëija'quë api. ⁴⁷ Jaje pa'ina, Cristo mamire cajë quëaye pa'iji. Si'a hue'ña pa'icohua'ire Jerusalén paire quëa huëoye pa'iji. Huëosicohua'ipi ñeje cajë: Ja'në cuasase'e jeoni ponëjë'ë. Jaje yo'ojëna, mësaru co'aye yo'ose'ere sai de'huacaiye pa'ija'coa. ⁴⁸ Jaje pa'ina, mësaru a'ë, yure iye ñasicohua'irepa. ⁴⁹ Ina, yë'ëpi, ja'quë ca nëose'e jëjo daoja'quë a'ë, mësaruna. Jaje pa'ina, saima'pë inö Jerusalén daripëre pa'ijë'ë, ma'tëmo jëjo dao tuture utejë'ë, mësaru suña ja'ñere.”

Ma'tëmona Sa Cuaññoñe

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Jesupi sai sapi, jai daripë Betaniare pana. Jarona jëña mëani Maija'quère secacajil'i, jaohua'ire. ⁵¹ De'oye pa'ijë'ë, cani jaohua'ire jeoni ma'tëmona sa cuañöpi. ⁵² Ja jeteyo'je Maija'quère seni tëjini co'ihuë, Jerusalénna ai sihuajë. ⁵³ Cui'ne si'anë Maija'quère se huë'ere pa'ijë Maija'quère de'oquë api cajë sihuajë paë'ë. De'oji. Ca tëjihuë.